

T.C.

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Furkan GÜNDOĞDU

Tez Danışmanı

DOÇ. DR. İBRAHİM AKYOL

ÇANKIRI – 2021

T.C.
ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK DİLİ VE EDEBİYATI ANABİLİM DALI

XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Furkan GÜNDOĞDU

ORCID: 0000-0002-1530-2728

Tez Danışmanı

DOÇ. DR.İBRAHİM AKYOL

ÇANKIRI – 2021

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ.....	iii
ONAY	iv
XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD	v
ÖZET	v
XVII. A MEVLID WHOSE AUTHOR OF THE CENTURY IS UNKNOWN.....	vi
ABSTRACT.....	vi
KISALTMALAR.....	vii
ÖN SÖZ	viii
GİRİŞ	- 1 -
I. BÖLÜM.....	- 2 -
MEVLİDİN TANIMI	- 2 -
MEVLİD GELENEĞİ	- 2 -
XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD	- 4 -
SÜLEYMAN ÇELEBİ VE VESİLETÜ’N-NECÂT	- 5 -
II. BÖLÜM	- 7 -
XVII. YÜZYILA AİT YAZARI MEÇHUL BİR MEVLİD İLE VESİLETÜ’N NECÂT’IN YAPI BAKIMINDAN MUKAYESESİ.....	- 7 -
XVII. YÜZYILA AİT YAZARI MEÇHUL BİR MEVLİD İLE VESİLETÜ’N NECÂT’IN MUHTEVA BAKIMINDAN MUKAYESESİ.....	- 10 -
1.1. XVII. YÜZYILA AİT YAZARI MEÇHUL BİR MEVLİDİN MUHTEVASI- 11 -	
1.2. VESİLETÜ’N-NECÂT’IN MUHTEVASI.....	- 11 -
2.1. BESMELE	- 12 -
2.2. BAŞLIK	- 14 -
2.3 TEVHİD VE MÜNÂCÂT	- 14 -
2.4 ÂĞÂZ-I DÂSTÂN.....	- 16 -
2.4.1 NA’T	- 16 -
2.4.2. HZ. MUHAMMED’İN NURU VE ÂLEMLERİN YARATILMASI	- 17 -
2.4.3 ÂLEMLERİN YARATILMASININ SEBEBİ HZ. MUHAMMED	- 18 -
2.4.4. HZ. ÂDEM’İN YARATILMASI VE HZ. MUHAMMED’İN NURUNUN İNTİKALİNİN AÇIKLANMASI.....	- 20 -
2.4.5 HZ. MUHAMMED’İN VELÂDETİ	- 21 -

2.4.6 HZ. MUHAMMED'İN DOĞUMU SIRASINDA ORTAYA ÇIKAN OLAYLAR -	22 -
2.4.7 HZ. MUHAMMED'İN MUCİZELERİNİN BEYANI.....	- 27 -
2.4.8 HZ. MUHAMMED'İN MİRACI.....	- 30 -
2.4.9 HZ. MUHAMMED'İN VEFATI.....	- 34 -
2.4.10 HZ. FATMA'NIN VEFATI.....	- 41 -
2.5 HATİME	- 46 -
2.5.1 YAZARIN ALLAH'TAN AFFINI DİLEMESİ VE YAKARIŞI.....	- 46 -
ESERİN MUHTEVA MUKAYESESİNDEN ELDE EDİLEN BİLGİLER	- 51 -
SONUÇ.....	- 54 -
III. BÖLÜM.....	- 56 -
METİN OLUŞTURULURKEN İZLENEN YOL	- 56 -
XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL	- 58 -
BİR MEVLİD	- 58 -
TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE AKTARIMI	- 58 -
KAYNAKÇA.....	- 116 -
EK: XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD YAZMA NÜSHASI-	118 -
ÖZGEÇMİŞ	- 153 -

BİLİMSEL ETİK BİLDİRİMİ

Yüksek Lisans tezi olarak hazırladığım “XVII. Yüzyıla Ait Müellifi Meçhul Bir Mevlid” adlı çalışmanın öneri aşamasından sonuçlanmasına kadar geçen süreçte bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle uyduğumu, tez içindeki tüm bilgileri bilimsel ahlak ve gelenek çerçevesinde elde ettiğimi, tez yazım kurallarına uygun olarak hazırladığım bu çalışmamda doğrudan veya dolaylı olarak yaptığım her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu beyan ederim.

... / ... / 202..

Furkan GÜNDOĞDU

ÇANKIRI KARATEKİN ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Furkan GÜNDOĞDU tarafından hazırlanan “XVII. Yüzyıla Ait Müellifi Meçhul Bir Mevlid” başlıklı bu çalışma, [Savunma SınavıTarihi] tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonucunda[oybirliği/oy çokluğuyla] başarılı bulunarak jürimiz tarafından Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı’nda Yüksek Lisans tezi olarak kabuledilmiştir.

TEZ JÜRİSİ ÜYELERİ (Unvanı, Adı ve Soyadı)

Danışman : Doç.Dr. İbrahim AKYOL

İmza:

Üye : Prof.Dr. Abdullah Aydın

İmza:

Üye : Prof.Dr. Abdulselam ARVAS

İmza:

ONAY

Bu Tez, Çankırı Karatekin Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun/...../ 202.....tarih ve sayılı oturumunda belirlenen jüri tarafından kabul edilmiştir.

.....

Enstitü Müdürü

Prof.Dr. Coşkun POLAT

XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD

ÖZET

Türk edebiyatı; Türklerin yaşadıkları coğrafya, tarihi dönem, bağlı oldukları din, sosyo-kültürel değişiklikler ile gelişimini sürdürerek günümüze kadar gelmiştir. Klasik Türk Edebiyatı dönemi Türklerin, Müslüman olmasıyla başladığı kabul edilir. İslamiyetin etkisiyle oluşan Klasik Türk Edebiyatında dini ve tasavvufî temalar ön plana çıkmıştır. Bu çerçevede, Hz.Peygamber odaklı çok zengin bir edebiyat oluşmuştur.

Siretü'n-Nebî, hicret-nâme, mirac-nâme, mevlid gibi bu türlerin içerisinde Süleyman Çelebî'nin yazdığı Vesîletü'n-Necât adlı mevlidi, en çok beğenilen ve okunan eser olmuştur. Onun bu mevlidini örnek alarak birçok mevlid kaleme alınmıştır.

Yazılan bu mevlidlerden birisi de XVII. yüzyıla ait olup müellifi meçhuldür. Bu tezimizde bu yazma mevlid incelenmiş olup bu eserin transkripti yapılmış ve diliçi tercemesi gerçekleştirilmiştir. Ayrıca bu yazma mevlid ile Süleyman Çelebî'nin Vesîletü'n-Necât'ı karşılaştırılmış, ortak ve farklı yönleri tespit edilmiştir. Bu çalışma; giriş, transkript, nesre aktarım, mukayese, sonuç ve kaynakça bölümlerinden oluşmaktadır.

Anahtar kelimeler: Kültür, Mevlit, Edebî Eser, Mevlid, Mukayese

XVII. A MEVLID WHOSE AUTHOR OF THE CENTURY IS UNKNOWN

ABSTRACT

Turkish literature; the geography in which the Turks live, the historical period, the religion they belong to, and the socio-cultural changes have continued their development and reached the present day. It is accepted that the period of Classical Turkish Literature started with the conversion of Turks to Islam. In Classical Turkish Literature, which was formed under the influence of Islam, religious and mystical themes came to the fore. In this framework, a very rich literature focused on the Prophet has been formed.

The mawlid named 'Vesîletü'n-Najât' written by Süleyman Çelebi of these genres such as siretü'n-nebi, hicret-name, mirac-name, mevlid was the most different and read work. Many mawlifts were written by taking this mawlid of him as an example.

One of these mawlifts written is XVII.century and its author is unknown. In this thesis, this mawlid has been examined, this work has been transcribed and translated into language.

In addition, in this manuscript, mevlid and Süleyman Çelebi's Vesîletü'n-Najat were compared and their common and different aspects were determined. This work; it consists of introduction, transcript, prose transfer, comparison, conclusion and bibliography sections.

Keywords: Culture, Mawlite, Literary Work, Mevlid, Comparison

KISALTMALAR

Kısaltmalar	Açıklama
Bk.	Bakınız
H	Hicri
Haz.	Hazırlayan
M	Miladi
S.	Sayfa
SS.	Sayfa sayısı
S.Ç.	Timurtaş, F.k. (1970) Mevlid
M, XVII	XVII. Yüzyıla Ait Yazarı Meçhul Bir Mevlid
Vd.	ve devamı ve diğerleri
S.a.v	Sallallahu Aleyhi ve Sellem

ÖN SÖZ

Kültür; edebî eserler ve bir takım gelenekler ile kendinden sonra gelen nesile aktarılan maddi ve manevi unsurların tamamına denir. Yazılı kültürün unsurlarından olan edebî eser ise geçmiş ve günümüzün edebî değerlerinin sonraki kuşaklara aktarılmasında önemli etkenlerin başında gelir.

Bu tezde, XVII. yüzyıla ait bir yazma eser transkript ve diliçi çevirisi yapılmış olup daha sonra Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât adlı eseri ile şekil ve muhteva karşılaştırılması yapılarak incelenmiştir.

Müellifi belli olmayan XVII. yüzyıla ait bu el yazması eserin başka nüshası bulunamamıştır. Elimize ulaşan bu yazma eser, transkript ve diliçi çeviri yoluyla gün yüzüne çıkarılarak edebiyatımıza kazandırılmak, dini ve tasavvufî alanda yazılan mevlid geleneğine katkı sağlanmak istenmiştir.

Klasik Türk edebiyatında mevlid, tasavvufî bir eser olarak önemli bir yer oluşturur. İnceleğimiz yazma eserin, mevlid geleneğindeki yerinin tespit ve önemini anlamak için Türk edebiyatının dini ve tasavvufî şiir alanında en sevilen ve en çok okunan mevlid'i olan Vesiletü'n-Necât ile karşılaştırılarak benzer ve farklı yönlerini belirlemek için çalışılmıştır.

Çalışmanın ilk aşamasında, yazma eser Latin harflerine transkripsiyonu yapılarak günümüz Türkçesine aktarılmıştır. İkinci aşamasında ise elde edilen veriler neticesinde Süleyman Çelebi'nin eseri olan Vesiletü'n-Necât ile şekil ve muhteva bakımından incelenip mukayese edilmiştir. Bu inceleme esnasında Kur'ân-ı Kerîm, tasavvuf, dini bilgiler, tarih, islâm inançları, ayet ve hadislerden faydalanılmıştır.

Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât isimli eserinin orijinal metni için, Faruk Kadri Timurtaş tarafından 1980 yılında yayınlanan mevlid'in 732 beyitlik birinci metni kullanılmıştır.

Tahlil kısmında Vesiletü'n-Necât'tan alınan kaynaklar alındığı gibi transkribe edilmeden yazılmış, mukayeselerde Vesiletü'n-Necât'ın konuyla ilgili en belirgin beyitleri kullanılmıştır. Çalışmada Süleyman Çelebi'nin eseri orijinal ismi olan Vesiletü'n-Necât olarak kullanılmıştır.

Bu çalışmadaki kusur ve eksiklikler, herhangi kabul edilebilir miktarda olan, başka çalışmalardan daha az değildir.

Bu yazma eseri, şahsi kütüphanesinden bana armağan ederek bu çalışmayı ortaya çıkarmama vesile olan değerli hocam Dr.Öğretim Üyesi şerife ÖZER’e teşekkürü bir borç bilirim.

Bu çalışmada eksiklerim konusunda bana yardımcı olan değerli hocalarım, Prof.Dr. Abdulselam ARVAS ve Prof.Dr. Abdullah Aydın’a teşekkür ederim.

Son olarak, tezimin tespiti ve araştırılması aşamalarında desteğini ve tecrübesini benden esirgemeyen hocam Doç.Dr. İbrahim AKYOL’a teşekkürü bir borç bilirim.

Furkan GÜNDOğDU
ÇANKIRI

GİRİŞ

Yazıldıkları çağın kültür ve sanat anlayışını bize sunan, insanı zihinsel olarak geliştirip düşünce dünyasında bedî duygular uyandıran metinlere edebî eserler denir. Edebî eserler; dün, bugün ve gelecek arasında bağ kurulmasını sağlar. Aynı zamanda gelecek nesillere bu bilgi birikiminin aktarılmasında ve yeni edebî eserlerin ortaya çıkmasında çok önemli rol oynar.

Tercüme veya farklı yüzyıllarda yazılan eserlerin dilici çevirisi, medeniyetlerin ilerlemesinde belirleyici bir rol üstlenerek tarihin tüm aşamalarında medeniyetler arası etkileşimin somut bir örneği olmuştur. Diliçi çeviri, kelime anlamı olarak, bir sözü söylendiği dilde açıklamak anlamına gelir.

Klasik Türk Edebiyatında dini tasavvufi bir tür olarak ortaya çıkan edebî türlerin en önemlilerinden biri mevlidir. Mevlid, Klasik Türk Edebiyatının eşsiz mazmunlar, yeni imgeler, hayali unsurlarıyla ustalık isteyen, kendi aralarında uyaklı beyitlerden meydana gelen ve aruzun genellikle kısa beyitleriyle oluşturulan mesnevi nazım şekli ile yazılır. Klasik mesnevi genel itibarıyla Besmele, Dibâce, Tevhîd, Münâcat, Na't, Miraciye, Medh-i Çihar-yâr-i Güzîn, Medhiye, Sebeb-i Telif, Âğâz-ı Dâstan ve Hatime bölümlerinden oluşur. Eserlerin konuları aşk, tasavvuf, ilim ve tarih gibi çeşitli konulardan müteşekkildir. Bu tarz ile yazılan mevlid eserleri halk içinde coşku ile karşılanmış; düğünlerde, doğum ve ölüm merasimi gibi törenlerde sıkça kullanılır hale gelmiştir. Yaptığımız çalışmada dini-tasavvufi mesnevilerden olan mevlid ele alınarak incelenmiştir.

I. BÖLÜM

MEVLİDİN TANIMI

Hız. Muhammed'in veladeti, miracı, mucizeleri gibi hayatının belirli safhalarını ele alarak yazılan manzum eserlere mevlid denir.

"Mevlid'in kelime anlamı, 'mevlid'in Arapça mimli mastar, zaman ismi ve yer ismi olarak üç manası vardır. Bu üç mana, yani "doğmak ", "doğum zamanı " ve "doğum yeri " Türkçede de kullanılmıştır. Fakat dilimizde mevlid denilince umumiyetle peygamberimiz Hız. Muhammed (s.a.v) in doğumu ve bunu anlatan eserler anlaşılır. Bazı kimselerin mevlid kelimesini mevlüt veya mevlüd şeklinde telaffuz etmeleri doğru değildir; çünkü mevlüd, yeni doğan demektir" (Timurtaş, 1971: 177).

Yukarıda da zikredildiği üzere mevlid'in, halk arasında yanlış telaffuz ve yazım hatası gibi bir takım yanlış kullanımlarının görüldüğünü dile getirmek yanlış olmaz.

"Terim olarak ise, Hız. Muhammed'in doğum yeri ve zamanı; Hız.Peygamber'in doğumu münasebetiyle yapılan merasimler ve bu merasimlerde okunan metinler için kullanılan özel bir ad olmuştur"(Bakırcı, 2003: 9).

Ayrıca mevlidler kendilerine has bir musiki ve makam ile okunarak islâm musikinde önemli bir yer teşkil eder. mevlid eserini belli bir makam ile okuyan kişilere ise "mevlidhan" ismi verilmiştir.

MEVLİD GELENEĞİ

Mevlid geleneği, Türk coğrafyasında olduğu gibi diğer coğrafyalarda da kabul görmüş ve mevlidler diğer dillere de çevrilerek okunmuştur. Necla Pekolcay, "İstanbul kütüphanesi kataloglarında kayıtlı mevlidler ve mevlide ait yazılmış eserler de 71 nüsha Arapça, 5 adet Farsça, 3 adet Arnavutça, 1 adet Kürtçe, 1 adet Rumca olmak üzere toplam 81 adet nüsha tespit etmiştir"(Pekolcay, 1954: 64). Bu çeviri eserler haricinde Çerkesçe ve Boşnakça mevlid metinlerinin bulunduğunu da belirtmiştir.

Mevlidler müstakil bir eser olarak birden bire ortaya çıkmamıştır. Yüzyıllar boyunca Hz. Muhammed üzerine yazılan, hayatının tamamını veya ahlaki özelliklerini konu alan eserler mevlide kaynaklık etmiştir.

“İslâmi Arap Edebiyatı'nın ilk mahsulleri olarak kabul edilen bu eserlerin şairleri Hasan b. Sabit (v. 54/674). Kab' b. Zübeyr (v. 24/645) ve Abdullah b. Revaha'dır (v. 8/629). Bu cümleden sayılan manzum veya mensur siyerler, şemail-i şerifler, megaziler ve kaside-i bürdeler aynı zamanda mevlidlere de kaynaklık etme vasfı taşımaktadır”(Aksoy, 2007: 323).

Arap geleneğinde ise siyer adı altında, peygamberin hayatının tamamını ele alan eserler yazılırken, sonraları “Mevlid”, “Mi'râciye” gibi hayatının, belirli kısımlarını anlatan, müstakil eserler ortaya çıkmıştır.

Türk mevlid geleneğinin genel görüşle ilk eseri olarak kabul edilen metin, Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât eseridir. Süleyman Çelebi'nin edebiyatımızda başlattığı bu gelenek ile Türk mevlid geleneğinde birçok kişi tarafından Türkçe mevlid yazılmıştır. Bunların aralarında şüphesiz en sevileni ve yaygın olanı Vesiletü'n-Necât olarak kalmıştır.

Bu sahada yapılan araştırmalara göre ilk mevlid törenleri 10. yüzyılda başlamıştır. “Mevlid törenleri ilk defa Fatımiler (910–1171) zamanında Mısır'da yapılmıştır”(Bakırcı,2003: 11). Bu, zamanla gelenek halini alarak Eyyubiler, Memlûklüler ve Osmanlı Devletinde de büyüyerek devam etmiştir. Süleyman Çelebi'nin “kurtuluş vesilesi” anlamına gelen Vesiletü'n-Necât eseri ile bu gelenek halk içerisinde önemli bir yer kazanarak en sevilen dini eser halini almış ve mevlid metinlerinin okunmasıyla diğer bayram ve törenlerde de kullanılmasıyla kelimenin anlamı genişlemiştir.

Bu gelenek, zamanla sadece peygamberimizin doğum gününü kutlamak için değil düğün, ölüm, kutlama, hatim merasimi, asker uğurlaması ve özel dini günlerde coşkulu bir makam ile okunarak günümüze kadar ulaşmıştır.

Mevlid geleneği; aynı inanca mensup insanların bir araya toplanmasını, Hz.peygamber'e hürmet ve saygılarını gösterip, onun hayatından kısımları

dinlemeleri ve dini inancın güçlenmesine vesile olmuştur. Ayrıca mevlid okumaları vesilesi ile yardıma ihtiyacı olan fakirlerin ihtiyaçları giderilmiş, toplum manevi değerler etrafında birleşerek birliktelik duygusu güçlenmiştir.

XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD

Elimizdeki müstensihî hakkında bilgi bulunmayan bu el yazması eser, kitabın bitişinde düşülen tarih ile hicri 1012, miladi ise 1604 yılında yazılmış olduğu anlaşılmaktadır. Eserin orijinali üzerinden yapılan transkript ve nesire aktarım ile mevlid geleneği çerçevesinde yazılmış bir eser daha gün yüzüne çıkartılarak edebiyatımıza kazandırılmıştır. Yazıldığı tarih sebebiyle bu yazma mevlid, elimize geçen en eski yazma mevlid nüshaları arasına girmeye adaydır.

Koyu kahverengi deri bir cilt içinde bulunan yazma eser, 17 varak ve 34 sayfadan müteşekkildir. Başlıklar kırmızı mürekkeple tek sütun üzerinde yazılırken geri kalan kısımlar siyah mürekkeple 2 sütun üzerine yazılmıştır. Yazma nüsha 21x15 cm ölçülerindedir. Eser toplam 406 beyit olup her sayfada ortalama 11 satır vardır. Eserin müellifi belli olmamakla beraber 1604 yazım yılı olarak eserin sonuna not düşülmüştür.

Çalışmamızda ele aldığımız eser içerisinde yer alan bazı beyitler sıralaması değişiklik gösterse de Vesiletü'n-Necât'tan alınarak kullanılmıştır. Bu göz önüne alındığında yazma nüshanın, Vesiletü'n-Necât'tan etkilenecek yer yer aynı beyitleri alıntıladığını ve bu yönüyle Süleyman Çelebi'nin eserinin etkisi altında kaldığı açıkça bellidir.

Yazma eser, Vesiletü'n-Necât'ın bir varyantı değildir. İçerisinde yer alan 406 beyitten 257'si Süleyman Çelebi'nin eserinde yoktur. Bu da yaklaşık %65'e tekabül ederek özgün bir eser olduğunu gösterir.

Çalışmamızda Vesiletü'n-Necât'ta olmayan beyitlerin sıra numarası şu şekildedir;

11, 12, 15, 16, 17,18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38 39, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 54, 58, 59, 60, 61, 63, 64, 67, 68, 69, 70, 71, 72, 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 82, 83, 84, 85, 88, 96, 98, 99, 100, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 108, 111, 112, 115, 128, 131,132, 133, 138, 141, 143, 144, 146, 147, 150, 154, 158, 159, 160, 161, 162, 163, 167, 168, 169, 170, 171, 172,172, 173, 174, 175, 176, 177, 186, 187, 188, 189, 190, 191, 192, 200, 205, 206, 210, 212, 213, 214, 215, 216, 217, 218, 219, 220, 223, 226, 227, 228, 229, 231, 232, 233, 234, 241, 245, 246, 404, 405, 406

Ayrıca Vefat-ı Fatıma bölümü 247-364. beyitler arası 117 beyit olup Vesiletü'n-Necât'ta bulunmamaktadır.

SÜLEYMAN ÇELEBİ VE VESİLETÜ'N-NECÂT

Süleyman Çelebi'nin hayatı hakkında çok fazla bilgiye sahip değiliz.“Bazı kaynakların kaydettiğine göre, Mahmut Paşa'nın oğlu vezir Ahmet Paşa, Süleyman Çelebi'nin babasıdır”(Timurtaş F.K, 1970: II).

İyi bir tahsil aldığı, zamanın ilim ve donanımına sahip bir kişi olduğu anlaşılan Süleyman Çelebi'nin bilinen tek eseri yüzyıllardır Türk toplumunun severek okuduğu Vesiletü'n-Necât isimli mevlidir.

Süleyman Çelebi'nin kesin olmamakla beraber 1351–1422 yılları arasında yaşadığı bilinmektedir. Vefatından sonra yaşadığı yer olan Bursa'ya defnedilmiştir.

Vesiletü'n-Necât, “Kurtuluş vesilesi” anlamına gelmekle beraber mevlid geleneğinin ilk örneğidir. Süleyman Çelebi tarafından H.812/ M.1409 tarihinde Bursa'da yazılan eserin adı, yazılış yeri ve tarihini şu beyitlerden anlıyoruz;

*“İşbu kân-ı şehd ki şîrîndür dadı
Bil Vesiletü'n-Necât oldu adı”*

*“Hem sekiz yüz onikide târihi
Bursa'da oldu tamâm bu iy ahî” (S. Ç: 725-726)*

Vesiletü'n-Necât'ın yazılışındaki asıl amaç, Hz.Muhammed'in diğer peygamberlerden üstün olduğunu ispat etmek ve onun şefaatine nail olmak diyebiliriz.

Vesiletü'n-Necât ilk bakışta basit ve kolay yazılmış gibi gözükse de asırlarca taklit edilmiş, aynı kalitede bir benzeri yazılamamıştır. Bunun ana sebebi ise eserin çok

başarılı bir sehl-i mümteni örneği olmasıdır. Sehl-i mümteni; en zor ve anlaşılması güç olan bir konuyu, en kolay ve en anlaşılır bir sadelik içinde ifade etmektir.

“Zira sehl-i mümteni sanatkârın yetkinliğine işaret eden bir husustur. Her okuyan bir şeyler anlar, hatta anlamakla kalmaz bir benzerini yazmaya da çalışır. Lakin hakikatte bu metinler çok zor, çok giriftir. Öyle kolay kolay da aşılacak değildir. Nitekim altı yüz yıldır pek çok şair mevlid yazar; lakin Vesîletü’n-Necât’a erişmek ne mümkün! Yine Ziya Paşa’nın ifadesiyle:

“Dört yüz seneden beri efâdıl

Bir söz demedi ana mümâsil”

Dört yüz senedir, büyük sanat adamları, şairler, âlimler ve bilgeler uğraşıp durdular ve bunca metin ortaya çıkardılar ama onun bir benzerini söyleyemediler” (Kemikli,2016: 23-24).

Süleyman Çelebi, eserinde sade ve anlaşılır bir dil kullanmıştır. Halk tarafından okunup anlaşılmasını istediği eserde Arapça ve Farsça kelimelere çağdaşlarının yazdığı eserlerden daha az yer vermiştir. Çok fazla tamlama kullanarak anlaşılamaz bir eser ortaya koymaktan kaçınmıştır. Eser bölümler halinde Hz.Muhammed’in doğumu, miracı ve mucizeleri gibi hayatının belirli bölümlerini ele alınarak mesnevi nazım şekliyle ele alınmıştır.

II. BÖLÜM

XVII. YÜZYILA AİT YAZARI MEÇHUL BİR MEVLİD İLE VESİLETÜ'N NECÂT'IN YAPI BAKIMINDAN MUKAYESESİ

İki eser arasında şekil açısından bazı benzer ve farklı noklar tespit edilmiştir. Ana mukayesemiz muhteva olduğu için bu şekil incelemesi genel bir bakış olup detaylı bir mukayeseye değildir. Tespit edilen bazı bulgular aşağıda maddeler halinde gösterilmiştir.

a) Süleyman Çelebi'nin eserinde vezin kusurları daha az olup aruzun kalıpları daha başarılı kullanılmıştır. Şöyle ki:

“Şordu kabz-ı rûh için mi geldün yâ melek

Yâ ziyâretmidür ancak dilek” (M, XVII: 236)

Eserimizde yukarıda zikredilen beyitte olduğu gibi vezin aksamalarına sıkça rastlanmaktadır.

b) İki eserin dili de sade ve anlaşılır bir üslup ile yazılmıştır. Allah'ın isimlerini saydığı tevhid bölümü Arapça kelimeler yoğun bir şekilde kullanılmış olsa da genel itibariyle eserlerin dili sade ve akıcıdır.

c) Vesîletü'n-Necât'ın hacmi ve kelime haznesi çalışmamızda esas aldığımız yazma esere kıyasla daha fazladır.

d) İki eserinde bölüm geçişlerinde okuyucuyu bölüme hazırlayan dinle, bil gibi emir ve davet ifadeleri dikkat çekmektedir.

e) Her iki eserde de “Fâ'ilâtün/ Fâ'ilâtün/ Fâ'ilün” vezni kullanılmıştır. Ele aldığımız yazma eserde vezin hiç değiştirilmemiş, baştan sona aynı kalıp kullanılmıştır. Vesîletü'n-Necât'ın kaside bölümünde gazel şeklindeki 10 beyitlik manzûmede “Mef'ûlü/Fâ'ilâtü/Mefâ'ilü/Fâ'ilün” vezni kullanılmıştır. Bunun dışında kalıpta herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Her iki eserde mesnevi nazım şekliyle yazılmıştır.

f) İki eserde de mukayyed kâfiye ve iltizâm kafiye az görülürken mücerred ve müreddef kâfiye fazlaca kullanılmıştır. Bunlar dışında cinaslı kafiye oldukça çok kullanılmıştır. Şöyle ki:

“Berķ urup çıķdı evümden nâgehan

Göklere indi ve nûr oldu cihân”(M, XVII: 56)

iltizâm kafiye

“Var iken ol yoğ idi ins ü melek

Arş u ferş ü ay güneş hem nüh felek” (S. Ç: 29)

iltizâm kafiye

“Her ne varsa cümle maḥlûḳ-ı cihân

Nûr-ı Aḥmed pertevindendür nişân” (M, XVII: 36)

müreddef kafiye

“Vardı Mehlâyil”e ol nûr-ı Resûl

Sonra Yârid alnına kıldı nüzûl” (S. Ç: 127)

müreddef kafiye

“Böyle mi olur kâni ḥürmet kâni cehd

kâni dostlık kani sohbet kani ‘ahd” (M, XVII: 252)

mukayyed kafiye

“Anda gördüğince ol hiç akl u fehm

İrmedi ırmeyıserdür cümle vehm” (S. Ç: 391)

mukayyed kafiye

“Şuşadum kıldum taleb şu ıçmege

Şundılar bir câm-ı şerbet ıçmege” (M, XVII: 73)

Cinaslı kâfiye

“Her nefesde işledüm ben bir günâh

Bir günâh için dimedim bir günâh” (S. Ç: 464)

Cinaslı kâfiye

“Nitekim kendüyi kıldı cüst[ü] çü

Bulamadı kendüden anda güft[ü] gü”(M, XVII: 162)

Mücerred kâfiye

“Her ne vâki” oldu ise sertese

Cümlesin ashâbına virdi haber” (S. Ç: 394)

Mücerred kâfiye

g) iki eserde de dönemin özelliği olan emir kipinin I.tekil şahsı karşımıza -ayın şeklinde çıkar. Şöyle ki:

“Gel benüm cânım al ben öleyin

Bâbâmuñ yüzüne kurbân olayın”(M, XVII: 233)

“Çünkü hak evvelliğin bildün ayân

Dinle imdi kılaysın sun’ı beyân” (S.Ç: 65)

e)iki eserde de “ki” bağlacı dönemin özelliklerinde olduğu gibi iki eserde de “kim”olarak karşımıza çıkar. Şöyle ki:

“Ol gice kim togdı ol hayr-ül-beşer

Ānesi anda neler gördi neler”(S.Ç: 185)

“İltdiler ol dem resulûn yanına

Kim buluşturalar anı canına”(M, XVII: 351)

l) Tamlamalarda tamlananın -i hâli(belirtme eki) için “-n” kullanılmıştır. Üçüncü şahıs zamiri “o” için “ol”; “onu, ona ve onda” için “anı, ana ve anda”;üçüncü şahıs bildirme eki “-dur” için “durur”; gelecek zaman için “-ısar, -iser”;emir eki için “-gıl, gıl”ekleri kullanılmıştır. Şöyle ki:

“Hem vesile oldugıçün ol Resûl

Ādem’in Hak tevbesin kıldı kabul” (S. Ç, 77)

“Ol mübârek ellerin ol dem hemân

‘Kabri içinden çıkardı nâ-gehân” (M, XVII: 354)

“Pes ebûl-ervâh idüb anı kerîm

Eyledi ol nûra ta’zîm-i ‘azîm” (M, XVII: 26)

“Kimde kim ‘aşkuñ nişânı var durur

‘Âkıbet ma‘şûka anı irgörür” (M, XVII: 130)

“Sâcuñızı kim tarayısar sizûñ

Gözleriñuz kim sürmelayıser sizûñ” (M, XVII: 301)

“Didi ya Fâtıma n’oldu saña

Nişün ağlarsın haber virgil baña” (M, XVII: 307)

XVII. YÜZYILA AİT YAZARI MEÇHUL BİR MEVLİD İLE VESİLETÜ’N NECÂT’IN MUHTEVA BAKIMINDAN MUKAYESESİ

Hz. Muhammed’in vefatından sonra onun hayatını en çok ele alan edebî türlerin başında mevlid gelir. Türklerin Müslüman olmasından sonra Türk Edebiyatında çok rağbet gören ve günümüzde dahi çalışmalara konu olan, Kur’an’ı Kerim’den sonra en çok okunan dini içerikli eser konumundadır.

Mesnevi şeklinde yazılan mevlidler; münâcat, yazar için dua, âlemin yaratılması ve Hz. Muhammed’in nurunun yaratılması, intikali, velâdeti, peygamberin vefatı ve kitabın sonu şeklinde olup, bölümlere ayrılmıştır.

Eserlerde hem okuyuş kolaylığı sağlamak hem de ezberlenmesinin kolay olması için aruzun kısa bir kalıbı olan “fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün” vezni kullanılmıştır.

Bu bölümde kronolojik bir sıra ile iki eser arasında muhteva mukayesesine yer verilmiştir.

1.1.XVII. YÜZYILA AİT YAZARI MEÇHUL BİR MEVLİDİN MUHTEVASI

Elimizde bulunan eser, toplam 406 beyitten müteşekkil olup, hacim ve içerik açısından Vesiletü'n-Necât'ta kıyasla daha kısadır. Eserin muhtevası şu şekildedir ki:

1. Tevhîd ve münâcât
2. Hz. Muhammed nurunun yaratılması
3. Hz. Âdem'in yaratılması ve Hz. Muhammed nûrunun intikali
4. Hz. Muhammed'in velâdeti yaklaşınca meydana gelen olaylar
5. Hz. Muhammed'in velâdeti ve methi
6. Hz. Muhammed'in mucizeleri
7. Hz. Muhammed'in miracı
8. Hz. Muhammed'in vefatı
9. Hz. Muhammed'in Cebrail'le konuşması
10. Hz. Muhammed'in Azrail'le konuşması
11. Hz. Fatma'nın vefatı
12. Nasihat ve dua
13. Yazana dua isteme ve tarih

Ele aldığımız yazma nüshada olup Vesiletü'n-Necât'ta geçmeyen önemli bölümler şunlardır; Merhaba faslı ve Hz. Fatma'nın vefatı bölümü.

1.2. VESİLETÜ'N-NECÂT'IN MUHTEVASI

Vesiletü'n-Necât, 15 kısımdan müteşekkil olup her bölüm kendi arasında fasıllara ayrılmıştır. Eserin muhtevası şu şekildedir ki:

1. Tevhîd ve münâcât
2. Eseri nazmeden için dua isteme ve eksikliklerinden dolayı özür dileme
3. Âlemin yaratılmasının beyanı
4. Hz. Âdem'in yaratılması ve Hz. Muhammed'in nurunun soyundan intikalinin açıklanması
5. Hz. Muhammed'in velâdeti
6. Hz. Muhammed'in övülmesi
7. Hz. Muhammed'in velâdeti sırasında ortaya çıkan olaylar
8. Hz. Muhammed'in na'tı (gazel)
9. Hz. Muhammed'in mucizeleri
11. Hz. Muhammed'in mi'râcı

12. Hz. Muhammed'in hicreti
13. Hz. Muhammed'in bazı vasıfları
14. Hz. Muhammed'in vefatı
15. Bitiş bölümü, kitabın sonu (Timurtaş, 1980: 1).

Vesiletü'n-Necât'ta olup elimizde bulunan nüshada geçmeyen bölümler şunlardır: Sebeb-i telif, eseri nazmeden için dua isteme, eksikliklerinden dolayı özür dileme ve Hz. peygamberin hicretidir.

2.1. BESMELE

Bir esere besmele ile başlamak İslamî yazı kültürünün en önemli özelliklerindendir. Besmele, Allah ile kul arasında bağlantı vazifesi görerek yapacağı işin hayırlı, bereketli olmasına vesile olur.

“İslam dinine göre her işe besmele ile başlamak önemlidir. Yapılacak olan işe besmele ile başlamak ise şu anlama gelmektedir: Besmeleyi çeken kişi yaptığı işin cinsine uygun bir takdir yaparak örneğin: Allah'ın adı ile bu işe başlıyorum, (başlamak anlamında) O'nun adı ile yiyorum, O'nun adı ile okuyorum tarzında Bismillahirrahmanirrahim ifadesini söylemiş olur. Bir işin başında besmeleyi çekmenin, o işin bereketli olmasına vesile olacağı inancı, dinimizde yaygın olan bir kanaattir” (Yüksel, 201: 91).

Her iki eserde de geleneğe bağlı kalınmış ve başlıktan sonra besmele ile esere başlanmıştır.

Allah'ın adını anmak zikretmek, yaptığımız işlere Allah adıyla başlamak da bir besmeledir. Müellifler iki eserin de başında bunu sıkça dile getirmişlerdir. Zira Allah adını zikretmek vaciptir. Allah'ın adını anan kişi temizlenir ve günahlarından arınır. Her iki eserde:

“Allah adın zikr idelüm evvelâ

Vâcib oldu cümle işde her kula” (S. Ç: 1)

beytiyle: “Evvela Allah'ın adını analım, söyleyelim, bütün işlere başlamadan evvel her kulun Allah'ın adını anması vacip oldu” diyerek başlar. Devamında benzer şekilde şu beyitler geçer:

“Allah adın her kim ol evvel añ
Her işi âsân ide Allah añ”

“Her nefesde Allah adın di müdâm
Allah adıyla her iş olur temâm”

“Bir kez Allah dise ‘ışk ile lisân,
Dökülür cümle günâh mişl-i hazân”

“İsmi pâkın pâk olur zikr eyleyen
Her murâda irişür Allah diyen”

Bu beyitlere göre: Eğer Kim Allah’ın adını evvel anarsa Allah o kişinin işini kolaylaştırır. Her nefeste Allah’ın adını an, onun adı ile her iş tamamlanır. Bir kez aşk ile Allah dese dil, bütün günahları sonbahar yapraklarının ağaçtan döküldüğü gibi dökülür. Allah’ın temiz ismini zikir eyleyen de temiz olur, saf olur. Allah o kişinin isteklerini yerine getirir denmiştir.

Bu bölümde yer alan beyitler iki eserde de büyük çoğunlukla aynıdır. Müellif eserin giriş kısmını yazarken Süleyman Çelebi’nin eserinden büyük oranda etkilenecek aynı beyitlerle giriş yapmıştır.

İki eserde de geçen bu beyitlerle beraber farklı olan bazı beyitler ise şunlardır:

“Allâh adı olsa her işün öni
Hergiz ebter olmaya anun sonu”(S.Ç: 3)

Bu beyit, XVII. yüzyıla ait yazma eserde görülmemiştir. Ayrıca zikir bahsinde XVII. yüzyıla ait yazma eserde olan bazı beyitler ise Vesiletü’n-Necât’ta geçmez. Bu beyitler şunlardır:

“İmdi bil iy ‘âşıkân-ı ma‘nevî
Sev Haqqı zikr eyle dâ’im ol kavî”(M, XVII: 11)

“‘‘Fezkûrûnî’’ didi kûr‘ân-ı mübîn

Zikr[i] kılûñ zikr ide tâ ol mu‘în’’ (M, XVII: 12)

Bu beyitlere göre: Şimdi manevi aşkı iyi bil ve daima Allah adını zikireyleyerek hakkı sev. Kuran-ı Kerim beni zikredin dedi, zikiredin zikir yardım edendir demiştir.

2.2. BAŞLIK

İslam kültürü içerisinde gelişen müslüman Türk edebiyatında, besmeleden önce kitabın içeriği hakkında bir başlık atılır ve eserin başlangıcı oluşturulurdu.

XVII. yüzyıla ait yazma eserimiz “Hâzâ kitabı Mevlüdü Muhammed Muşafa ‘Aleyhi’s-selatü Ve’s-selâm’’ başlığını kullanarak esere başlamıştır.

Vesiletü’n-Necât’ta ise “Hâzâ Kitâbü Mevlidin Nebiyyi Sallallahu ‘Aleyhi ve Sellem’’ başlığı ile esere başlamıştır.

İki eser de, başlığında Hz. peygamber’e olan saygıyı ifade eden salat ve selama yer vermiştir. Ancak XVII. yüzyıla ait yazma eserde “Hz. Muhammed Mustafa’nın mevlidi” ismi ile zikredilirken Vesiletü’n-Necât’ta “Peygamberin Mevlidi” şeklinde kullanmıştır.

2.3 TEVHİD VE MÜNÂCÂT

Dinî mesnevilerde Allah’ın birliği ve yüceliğini anlatan, Allah için yalvarış ve yakarışların olduğu, kulun işlediği günahlar için af dilediği kısımların yer aldığı “tevhid” ve “münâcât” ile esere giriş yapılır.

XVII. yüzyıla ait yazma eserimizde bu kısım 1-16. beyitler arasında işlenirken, Vesiletü’n-Necât’ta ise 1-34. beyitler arasında işlenmiştir.

Bu bölümde Süleyman Çelebi’nin Vesiletü’n-Necât eserinde geçen birçok beyit eserimizde de gözükmektedir. Ancak bazı beyitler eklenmemiş veya farklı beyitlerden meydana gelmiştir. Bu bölümde farklı olan beyitleri yukarıda “besleme” başlığında ele alıp zikrettik.

2.3.2 HZ. MUHAMMED'E SALAVAT GETİRMENİN EHEMMİYETİ

Süleyman Çelebi, cehennem ateşinden kurtulma yolunun, Hz. peygamber'e derd ve aşk ile salavat getirmek olduğunu, her kısımdan sonra tekrar eden vasıta beyitlerinde bildirmiştir. Şöyle ki:

*“Ger dilersiz bulasız oddan necât,
Işk ile derd ile iydiün es-salât”*

Eğer ateşten kurtulmak isterseniz, samimiyet ve aşk ile salavat getirin demiştir.

“Şüphesiz Allah ve melekleri Hz. peygamber'e salât ediyorlar. Ey iman edenler! Siz de ona salât edin, selâm edin.” (Kur'an-ı Kerim, 33/ 56)¹

XVII. yüzyıla ait mevlid'te, her bölüm sonunda tekrar eden vasıta beyitleri ile “yüce bir makam bulmak isterseniz Hz. peygamber'e din aşkıyla salavat getirin.” diye söylemiştir. Şöyle ki:

*“Ger dilersiz bulasız ‘âlî makâm,
‘İşk ile din e's-selatü v'es-salâm”*

Buna göre: “Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.” demiştir. Her iki eserinde bölüm sonlarında, vasıta beyitlerin tekrarıyla Hz. peygamber'e salavat getirmenin önemine vurgu yapılmıştır.

“Hazreti Peygamber'e salâvat getirmek günahları, suyun ateşi söndürmesinden daha çabuk yok eder. Ona (muhabbet ve ihlasla) selam göndermek pek çok köle azat etmekten daha faziletlidir. Rasulullah sallâllâhu aleyhi ve sellemi sevmek ise riyazet ve mücahededen, Allah yolunda kılıç sallamaktan daha üstündür”(Bağdâdî, VII,166).

İki eser de tüm bölüm sonlarında Hz. peygamber'e vasıta beyitleri ile insanları salavat getirmeye davet etmiştir. Bu daveti Süleyman Çelebi, ateşten kurtulmanın yolu olarak görürken, XVII. yüzyıla ait mevlid'in müellifi, yüce bir makam bulmak isteyenlerin salavat getirmesini söyleyerek insanları Hz. peygamber için selat ve selam getirmeye teşfik etmiştir.

¹ Bu tezde geçen ayet tercümeleri, Türkiye Diyanet Vakfı'nın yayımladığı Kur'an-ı Kerim Meali (Ankara-2011) adlı çalışmadan alınmıştır.

2.4 ÂĞÂZ-I DÂSTÂN

Âğâz-ı dâstân, Eserde bize anlatılmak istenen ana temanın işlendiği bölüme verilen isimdir. “Destana başlama, hikâyeye başlangıç. Mesnevilerde asıl konunun başladığı yere bu ad verilir. Genellikle Sebeb-i Teliften sonra gelir”(Pala, 2013: 9).

XVII. yüzyıla ait mevlid’te, asıl konunun işlendiği bu bölümde Hz. peygamber’e methiyelerle başlayarak, Hz. Muhammed’in nurunun yaratılması, Hz. Âdem’in yaratılması ve Hz. Muhammed’e nurun intikali anlatılmıştır. Ardından Hz. Muhammed’in velâdeti yaklaşınca meydana gelen olaylar, Hz. Muhammed’in velâdeti ve methi, Hz. Muhammed’in mucizeleri, Hz. Muhammed’in miracı, Hz. Muhammed’in vefatı, Hz. Fatıma’nın vefatını ve son olarak yazarın pişmanlıklarının anlatıldığı bölümler ele alarak anlatılmıştır.

Vesiletü’n-Necât’ta, asıl konunun ele alındığı bu bölümde; âlemin yaratılması sebebi, Hz. Muhammed’in nûrunun ve Hz. Âdem’in yaratılması, nurunun intikali, Hz. Muhammed’in methi ve Hz. Muhammed’in velâdeti yaklaşınca meydana gelen olaylar, Hz. Muhammed’in mucizeleri, Hz. Muhammed’in mucizeleri, hicreti, vefatı ve yazarın pişmanlıklarının anlatılmıştır.

Yazma eserimizde bunlardan Sebeb-i Telif, eseri nazmeden için dua isteme, eksikliklerinden dolayı özür dileme bölümleri yoktur.

2.4.1 NA’T

Hz. Muhammed’i çeşitli yönleriyle övmek, yüceltmek için yazılan, ona özel vasıfları ve üstün özelliklerin anlatıldığı şiirlere na’t denir. “Hz. peygamber’i (s.a.v.) övmek amacıyla yazılan ve naat-ı şerif şekliyle de kullanılan bu manzumeler genellikle kaside nazım şekliyle yazılmışlardır”(Canım, 2010: 193).

Na’t, XVII. yüzyıla ait mevlitte bir bölüm içinde başlayıp bitirilmemiş, eser içinde çeşitli yerlerde Hz. peygamber’in methiyesine yer verilmiştir. Na’tın yer aldığı beyit sayıları ve bölümleri şu şekildedir:

“Faslı fî beyânî nakli resûl ‘aleyhi’s-selatü ve’s-selâm” başlığı altında başlayarak 17-97. beyitler arasında geçen bölümlerde tamamen Hz. peygamber’in methi yer alır. Ayrıca tüm bölümlerde konuları anlatırken Hz. Muhammed’i yücelten beyitler serpiştirilmiştir.

Vesiletü’n-Necât’ta, na’tın anlatıldığı bölümler şu şekildedir:

Hz. Muhammed’in Ruhunun Yaratılmasının Beyanı bölümünde 65-103. beyitler arası methiye yapılmıştır. Hz. peygamber’in övülmesi bölümünde 160-184. beyitler arasında,

Kaside-i Meliha’da 207-277.beyitler arasında ayrıca 278-287.beyitler arasında yer alan ‘‘Mustafa’’ redifli gazel Hz.Muhamed’in methiyeleridir. Bu kısımlar haricinde doğumu ve mucizeleri bölümlerine Hz.peygamberi metheden beyitler serpiştirilmiştir.

2.4.2. HZ. MUHAMMED’İN NURU VE ÂLEMLERİN YARATILMASI

Vesiletü’n-Necât’ta bu bölüm 65-104. beyitler arasında 39 beyitten oluşurken, XVII. yüzyıla ait yazma eserde ise 17-27. beyitler arasında 11 beyitten meydana gelmiştir. Hz. Muhammed’in nuru tüm insanlıktan hatta ay, güneş, arz, dünya ve tüm varlıklardan önce yaratılmıştır. Hz.peygamber’in nuru birçok esere, şiirlere konu olurken mevlidlere de yansımıştır. Bu bölüme Vesiletü’n-Necât şu beyitle giriş yapar:

‘‘Çünkü hak evvelliğin bildün ayân
Dinle imdi kılayın sun’ı beyân’’ (S.Ç: 65)

XVII. yüzyıla ait yazma eserde ise şu şekildedir:

‘‘Dinle imdi mi’râcın şâhun ‘ayân
‘Âşıkısañ ‘ışk[ı] ile durma yan’’ (M, XVII: 112)

Bunu izleyen beyitlerde Vesiletü’n-Necât, Hz.peygamberin nurunun yaratılmasını şu beyitlerle anlatmaya devam eder:

‘‘Hem sebeb olmuş ola bu varlığa
İşk ile dinleyin iy Hak yarlığa’’

‘‘Mustafa rûhını evvel kıldı var,
Sevdi anı ol kerîm ü kirdgâr’’ (S.Ç: 67-68)

Buna göre: Hak buyruğunu, bu varlığa neyin sebep olduğunu aşk ile dinleyin. Yüce yaradan Mustafa peygamberi sevdi ve onun ruhunu herkesten önce yarattı demiştir.

XVII. yüzyıla ait mevlid’te ise:

‘‘Kâ’inât[ı] dağı anda ol ilâh
Nice yaratmış diyelüm pâdişâh’’ (M, XVII: 18)

‘‘Pes ebûl-ervâh idüb anı kerîm
Eyledi ol nûra ta’zîm-i ‘azîm’’ (M, XVII: 26)

Buna göre: Tüm kâinatı yaratan Allah, nasıl yaratmış diyelim. Allah, Hz.Peygamber'in nurunu yaratılmışların başlangıç noktası yaptı. Müellif bu beyitle herşeyin başlangıç noktasını Hz.peygamber'in nuruna dayandırmaktadır.

Bu bölüm Vesiletü'n-Necât'ta uzun, detaylı ve coşkulu bir anlatımla karşımıza çıkarken XVII. yüzyıla ait yazma eserde çok kısa şekilde karşımıza çıkar.

2.4.3 ÂLEMLERİN YARATILMASININ SEBEBİ HZ. MUHAMMED

Süleyman Çelebi, mevlid'inde insan ve âlem ilişkisini islâm öğretileri üzerinden sûfiyâne bir bağlamda ele almıştır. Vesiletü'n-Necât'ı yazarken eserinin temeline Hz. Muhammed'i koymuştur. Mevlid'in temelinde olduğu gibi âlemlerin temelinde de Hz.peygamber vardır. Allah, Kur'an-ı Kerim'de "(Ey Muhammed!) Seni ancak âlemlere rahmet olarak gönderdik" (Kur'an-ı Kerim, 21/107) diyerek bize verdiği bu bilgiyle, âlemin temeline peygamberimizi koymaktadır. Her iki eserde de bunun hakkında ortak, farklı ve benzer beyitler vardır.

Ele aldığımız yazma nüshada, şu beyitlerle âlemin yaratılma sebebi şöyle yorumlanmıştır:

*"Her ne varsa cümle mahlûk-ı cihân
Nûr-ı Ahmed pertevindendir nişân"*

"Çünkü pertev şaldı nûr-ı Kibriyâ

Buldu izhâr anda nûr-ı Muşafâ"(M, XVII: 36-37)

Buna göre: " Cümle âlemde ne kadar mahlûk varsa Hz. Ahmet'in nurunun ışığındandır. Çünkü Allah'ın nuru tecelli etti ve Mustafa'nın nuru görünür oldu." diyerek âlemdeki tüm canlıların Hz.peygamber'in nuru sayesinde var olduğunu bize söyler. Yine başka bir beyitle bunu şu şekilde anlatır:

"Ey kılan 'irfân[1] mahlûka taleb

Bil Muhammeddür bu varlığa sebeb"(M, XVII: 28)

Şöyle ki: Ey insanlara bilgi öğreten! Bil ki mahlûkatın yaratılışının sebebi Hz. Muhammed'tir.

Süleyman Çelebi Vesiletü'n-Necât'ta bu konuyu şu beyitlerle ele almıştır:

“Andan oldu her nihân ü âşikâr
Arşda ferşde yirde gökde ne ki var”

“Ger Muhammed olmasa idi ayân
Olmayısardı zemîn ü âsmân” (S.Ç: 73-74)

Arş, yer ve gökyüzünde bilinen ve gizli her ne varsa Hz. Muhammed’in nuru sebebiyle varlığa getirilmiştir. Eğer o olmasaydı yer ve gök olmazdı demiştir.

Süleyman Çelebi, bunu şu beyitle desteklemiştir:

“Ger Muhammed olmasa idi yâr
Olmaz idi ay u gün leyl ü nehâr”

Şöyle ki: Eğer Hz. Muhammed olmasaydı; ay, gün, gece ve fecrin doğuşundan başlayıp güneşin batışına kadar olan aydınlık olmazdı.

Bu kısımda iki eserde de aynı olan beyitler mevcuttur:

“Ger Muhammed gelmeseydi âleme
Tâc-ı izzet inmez idi Âdeme” (S.Ç: 76)

Buna göre: Eğer Hz. Muhammed âleme gelmeseydi, Âdem’e yücelik tacı verilmezdi denmiştir. Bununla beraber iki yazma eserde de benzer beyitler vardır. Vesiletü’n-Necât’ta geçen bir beyitte şöyle ki:

“Nuh anun’çün garktan buldu necât
Dahı dogmadan göründi mu’cizât” (S.Ç: 78)

Hz. Muhammed’in doğmadan mucizesi göründü ve onun için Hz. Nuh boğulmaktan (tûfândan) kurtuldu.”denmiştir. Bir benzeri ele aldığımız yazma nüshada şu şekildedir:

Ger Muhammedden irişmese fütûh
Garķ olurdu kendi tûfânında Nûh (M, XVII: 31)

Şöyle ki: “Eğer Hz. Muhammed’den yardım yetişmese, Hz. Nuh tufanda yok olurdu.” demiştir.

İki eserde yazdıkları eserin temeline Hz. peygamber’i koyarak tüm âlemin yaratılmasını Hz. Muhammed’in varlığına dayandırmış ve bunu destekleyecek beyitlerle insanlara Hz. peygamber sevgisini aşılamıştır. İki eserde de bölüm boyunca benzer üslup ve

çoşku bir anlatım kullanılmıştır. Olayların anlatımı XVII. yüzyıla ait mevlid’te daha kısa tutulurken Süleyman Çelebi’nin mevlid’inde daha ayrıntılı ve hacimlidir.

2.4.4. HZ. ÂDEM’İN YARATILMASI VE HZ. MUHAMMED’İN NURUNUN İNTİKALİNİN AÇIKLANMASI

Bu bölüm Vesiletü’n-Necât’ta 119-141. beyitler arasında, XVII. yüzyıla ait yazma mevlid içerisinde ise 36-48. beyitler arasında ele alınmıştır. XVII. yüzyıla ait yazma mevlid’te bu bölüm daha yüzeysel ve kısa tutulurken Süleyman Çelebi’nin eserinde daha derinlemesine işlenmiştir.

XVII. yüzyıla ait mevlid, bize Hz. peygamber’in nurunun Hz. Âdem yaratılmadan binlerce yıl Allah’ın tecellisiyle beraber olduğunu şu beyitle bildirir:

“Nice biñ yıl ‘arş[1] pâk üstinde ol

Hakkı tecellisinde bulmuşdı vuşûl’ (M, XVII: 38)

Buna göre: Binlerce yıl temiz arşın üzerinde Allah’ın tecellisine kavuşmuştu.

Bu bölümde, iki eserde de aynı beyitlerle karşılaşırız. Şöyle ki:

“Hak Teâlâ için yaratdı Âdem’i

Kıldı Âdem’le müzeyyen âlemi”

“Mustafâ nûrını alnına kodı

Bil habibüm nûrıdır bu nûr didi”

“Sonra Havvâ alnına nakl itdi bil,

Turdı anda dahı nice ay u yıl” (S.Ç: 119-121-123)

Allah Hz. Âdem’i yarattı ve yeryüzünü onunla değerli kıldı. Hz. Mustafa’nın nurunu alnına koydu ve bu habibimin nuru bunu bil dedi! Sonra Hz. Havva’nın alnına aktardı. O nur orada aylarca ve yıllarca durdu.

XVII. yüzyıla ait yazma mevlid’te, Hz. peygamber’in nurunun Hz. Adem, Hz. Havva, Hz. İbrahim, Hz. Abdulmuttalib, Hz. Amine ve Hz. Abdullah’ın alnına aktarıldığından bahseder ve diğer peygamberlerden söz etmez. Vesiletü’n-Necât’ta ise yukarıda zikrettiklerimizi saymakla beraber çok daha detaylı bir anlatımla Hz. Şit, Hz. İdris, Hz. Yârid, Hz. Kaynân, Hz. Meylâyil, Hz. Uhnûh, Hz. Müteveşlah, Hz. Lemk, Hz. Sâam,

Erfahşed, Hz.Sârûğ, Hz.Nahur ve Hz.Târah alnından Hz.Muhammed'in alnına geldiğini söyler. Bu isimlere üzerinde çalıştığımız yazma eserde yer verilmemiştir.

2.4.5 HZ. MUHAMMED'İN VELÂDETI

Peygamberimiz Hz. Muhammed'in doğumu İslâm kültüründe çok önemli bir olaydır. Bu olay tarih boyunca Müslüman toplumlar tarafından sevinçle kutlanmış, Siyer ve mevlid gibi birçok tür ortaya çıkmıştır. Hz. peygamber'in doğumu ve bununla beraber meydana gelen hadiseler XVII. yüzyıla ait yazma eser içerisinde kısa ve öz ele alınmıştır. Eserde Hz. peygamber'in doğumu ve bununla beraber meydana gelen olaylar bölümü şu beyitlerle başlamıştır:

*“Bir gice cem’ oluban hırşîd u mâh
Âmine hatuna vardı nûr-ı şâh”*

*“İrdi sem‘ine nidâ hem ol gice
Yüklü olduñ Añmed[i] sen bu gice”* (M, XVII: 46-47)

Buna göre: Bir gece o padişahın nuru, ay ve güneş gibi olan Âmine'ye ulaştı; bir nida duyuldu ve Âmine Hz. Ahmet'e hamile oldu.

Süleyman Çelebi ise 142-159. Beyitlerde bu bölümü ele almış ve şu beyitlerle başlamıştır. Şöyle ki:

*“Âmine Hatun Muhammed ânesi
K'ol sadeften oldı ol dîr dânesi”*

*“Çünkü Abdullah'dan oldı hâmile
Vakt irişdi hafta vü eyyâm ile”* (S.Ç: 142-143)

Âmine hatun Muhammed'in annesidir. O inci tanesi sedefden olmuştur. Hz. Abdullah'tan hamile olmuş, hafta ve günler ile vakit tamamlanmıştır. Müellif, XVII. yüzyıla ait mevlid'te Hz. peygamber'in doğumu sırasında meydana gelen bazı olayları anlatarak devam etmiş, Süleyman Çelebi ise mevlid'in öneminden bahsederek bu bölümü daha uzun tutmuştur. Bölümün sonuna doğru mevlid'in önemini kavramamız için bizi şu beyitle:

*‘‘Mustafa’nun Mevlidi’dür bu kelâm,
Sanmanuz bunu kelâm-ı her avâm’’* (S.Ç: 155)

uyarmıştır. Şöyle ki: Bu kelimeler Hz. Mustafa’nın mevlid’idir. Bunu cahilce sözlerden sanmayınız.

Bu bölümde, Süleyman Çelebi Hz. peygamber’in kutlu doğumunu anlatırken, dinleyin binde birini diyelim, papağan gibi şeker yiyelim diyerek Hz. peygamber’in doğumunu anlatmanın ve dinlemenin bile şeker gibi tatlı ve güzel bir his olduğunu belirtmiş ayrıca Hz. peygamber’in veladetini dinleyenlere şefaath ve şıfa dilemiştir. Aşk ile dinleyenlerin gönül gözünde rahmet gülşeni açılsın demiştir. XVII. yüzyıla ait mevlid’te ise böyle temenniler yer almaz. Kısa ve öz bir şekilde Hz. Amine’nin Hz. peygamber’e hamile olduğunu anlatarak, Hz. Muhammed’in doğumu sırasında ortaya çıkan olaylara geçiş yapar.

2.4.6 HZ. MUHAMMED’İN DOĞUMU SİRASINDA ORTAYA ÇIKAN OLAYLAR

Vesiletü’n-Necât’ta bu bölüm ‘‘Mustafa’nın doğumu sırasında meydana gelen olayların beyanı’’ başlığı altında 185-230. beyitleri arasında yer alır. XVII. yüzyıla ait yazma nüshamızda ise ‘‘Faslun fi beyâni mevlud-i Muhammed Mustafâ ‘Aleyhi’s-selatü Ve’s-selâm’’ başlığı altında 49-86. beyitleri arasında yer alır. Bu beyitlerin 8 tanesi yerleri ve sıralamaları farklı olsa da Vesiletü’n-Necât’tan alınmıştır. Ayrıca 2 beyit oldukça benzer 5 tanesi de Kaside-i Meliha içerisinde alınır, değiştirilerek kaside biçiminden mesnevi nazım biçimine dönüştürülmüştür. İki eserde de yer alan beyitler şunlardır:

*‘‘Ol gice kim togdı ol hayr-ül-beşer
Ânesi anda neler gördi neler’’* (S.Ç: 185), (M, XVII: 53)

*‘‘Ol rebî’-ül-evvel ayı nicesi
On ikinci gice isneyn gicesi’’* (S.Ç: 187), (M, XVII: 54)

*‘‘Didi gördüm ol habîbün ânesi
Bir aceb nur kim güneş pervânesi’’*

“*Berk urup çıkdı evümden nâgehân
Göklere irdi vü nûr oldı cihân*” (M, XVII: 55-56)

“*İndi göklerden melekler sâf sâf
Ka’be gibi kıldılar evüm tavâf*”

“*Hem hava üzre döşendi bir döşek
Adı Sündüs döşeyen anı melek*” (S.Ç: 189-192),

“*Çünkü bu işler bana oldu yakın
Ben evümde otururken yalnuzın*” (M, XVII: 63)

“*Yarılup dîvâr çıkdı nâgehân
Üç bile huri bana oldı ayân*” (S.Ç: 197)

Buna göre: O gece insanların en hayırlısı doğdu ve annesi neler gördü neler. Bilin ki mart ayının on ikinci günü ve perşembe gecesi idi. Hz. peygamber’in annesi (Hz. Âmine) onda bir acayip nur gördüm ki güneş pervanesiydi dedi. Evimden ansızın yıldırım çıktı, her taraf nur oldu ve göklere indi. Sıra sıra melekler gökyüzünden inerek Kâbe gibi evimi tavaf ettiler. İstek üzerine süslü bir yatak döşendi ve onu döşeyen bir melekti. Bana üç huri geldi ve göründü; daha sonra aniden evimin duvarından çıkıp gittiler demiştir. Bu beyitlerden sonra iki eserde de oldukça benzer 2 beyit vardır. Bu beyitlerden bir tanesinin anlamı, XVII. yüzyıla ait yazma mevlid’te 2 ayrı beyite yayılarak karşımıza çıkar. Sözü geçen beyitler Süleyman Çelebi’nin mevlid ’inde şöyledir:

“*Çünkü bu işler bana oldu yakın
Ben evümde otururken yalnuzın*” (S.Ç: 196)

“*Magrib ü maşrıkda ikisi anun
Biri damında dikildi Kâ’be’nün*” (S.Ç: 195)

Buna göre: ben evimde yalnız otururken bu işler bana yakın oldu. (3 âlemin) Birini batıya, birini doğuya ve bir tanesini de ka’be çatısına diktiler.

Bu konuda yazılan beyitler XVII. yüzyıla ait yazma mevlid’te şu şekildedir:

“Birini maşrıkda dikdiler revân
Biri mağribde dikildi câvidân”

“Ka‘be üstünde birin t‘azîm ile
Dikdiler hem anı çok takrîm ile”(M, XVII: 59-60)

“Çün göründü baña bu işler yakîn
Yalñuz hayretde kalmışdum hemîn” (M, XVII: 63)

Üç âlemin birini hemen doğuya, birini batıya, bir tanesini de saygıyla Kâbe çatısına diktiler. Bu işler bana yakından görüldüğünde hemen hayrete düşmüştüm denmiştir. Ayrıca Vesiletü’n-Necât’ta bu kısımda bulunan, Kaside-i Meliha içerisinde yer alan 5 beyit mesnevi biçimine uygun olarak değiştirilerek yeni bir biçime sokulmuştur. Bu beyitler şunlardır:

“Susadum su diledüm içmeklige,
Virdiler bir kıf ki tolu şerbeti”

“Kardan ak idi vü hem soguk idi,
Dahi şirindi şekerden lezzeti”

“Sonra gark oldu vücûdum nûr ile,
Bürüdi beni o nûrun ismeti”

“Geldi bir akkuş kanadıyla benim
Arkamı sıgadı kuvvetle katı”

“Togdı o: sâatde ol şâh-ı rüsûl
Kim anunla buldı âlem izzeti”(S.Ç: 215-219)

Öyle ki: Bu beyitlerde Hz.peygamber’in doğduğu anı ve âlemin bununla izzete kavuştuğunu anlatmaktadır.

Bu beyitlerin değiştirilmiş hali XVII. yüzyıla ait nüshada şöyledir:

“Şuşadum kıldum taleb şu içmege
Şundılar bir câm-ı şerbet içmege”

“Kardan ak hem daği şovuk iy azîz
Tatlu sükkerden be-gâyet key lezîz “

“Pes vucûdum oldu ol dem nûra gark
İdemezdüm nûrdan kendümi fark”(M, XVII: 73-75)

“Geldi bir ak kuş kanâdıyla revân
Arkamı şıgadı kuvvetle hemân”

“Doğdı ol sâ’atde ol sulţân-ı dîn
Nûra gark oldu semavât[ü] zemîn”(M, XVII: 77-78)

Şöyle ki: Susamışken verilen kardan beyaz şerbetin vücudu nur ile doldurduğunu daha sonra gelen bir ak kanatlı kuşun sırtını sıvazladığını ve Hz. peygamber’in doğduğu saat yer, göğün nura gark olduğunu anlatır. Bu bölüm XVII. yüzyıla ait yazma eserde, Süleyman Çelebi’nin mevlidinde geçen Kaside-i Meliha bölümünün aksine mesnevi nazım biçimine döndürerek yazılmıştır. Vesiletü’n-Necât’ta 10 beyit daha devam eden bu bölüm: “Yetimlerin incisi olan peygamber’e dünya da kimse değer biçemedi. Onu kim severse yarın ahirette yaratandan rahmet ve lütuf görecektir.” beyitlerinden sonra Hz. Âmine’nin doğum esnasında gözlemlerine geçmiştir. XVII. yüzyıla ait nüsha eserde bu beyitler olmayarak buradan “Merhabâ Faslı”na geçiş yapar. Bu kısımda yer alan beyitler şunlardır:

“Cümle zerrât-ı cihân itdi şadâ
Çağrısuban didiler kim merhabâ

Merhabâ iy rahmeten lil’âlemîn
Merhabâ iy sen şefî’ül-müznibîn

Merhabâ iy cânlara cân merhabâ
Merhabâ iy derde dermân merhabâ

Merhabâ iy bülbül-i bâğ-ı Cemâl
Merhabâ iy âşinâ-yı Zül-celâl

Merhabâ iy gürretü'l-‘ayn-ı Halîl
Merhabâ iy hâş-ı maḥbub-ı Celîl

Merhabâ iy mâh-ı ḥurşîd-i Hüdâ
Merhabâ iy hakdan olmayan cüdâ

Merhabâ iy pâdişâh-i dü-cihân

Senin için oldı kevn ile mekân” (M, XVII: 79-85)

Şöyle ki: Bir sesle zerrelerden bütün âlemi oluşturdu. Onlar da söyleyip merhaba dediler. Merhaba âlemlerin bağışlayıcısı, merhaba günahkârların affedicisi, Merhaba canlara can olan, merhaba dertlere derman olan, Merhaba bülbüllerin bağının güzeli, Merhaba Allah’a yakın olan. Merhaba nur gözlü dost, merhaba ay yüzlü sevgili. Merhaba gece ve gündüzün yaratıcısı, merhaba yaratılmamış olan. Merhaba iki âlemin sultanı, senin için yaratıldı kâinat. Sözleriyle Hz.Muhammed’e övgüler sıralayarak selamlamış, Hz.peygamber’e hürmet ve muhabbetini sunmuştur.

Çalışmamızda esas alınan Timurtaş neşrinde merhaba faslı yoktur. Fakat yazar bazı yazmalarda bu kısımdan (S.Ç.,219) sonra merhaba faslının bulunduğunu belirtmiştir. “Mesela h.993/m. 1585 tarihinde yazılmış bir nüshada şu beyitler bulunmaktadır” (Timurtaş, 1980: 29). Ele alınan bazı beyitler şöyledir:

“Cümle hûrî vü melek idüp sadâ
Zemzemeyle didiler kim merhabâ”

“Merhabâ iy âsi ümmet melcei
Merhabâ iy çâresüzler mencei”

“Merhabâ iy cân-ı bâkî merhabâ
Merhabâ uşşâka sâki merhabâ”

“Merhabâ iy andelib-i bag-ı elest
Şevkun ile oldu cümle âlem mest”

Buna göre: “Tüm huri ve melekler birlikte seslenerek, uyumlu ve güzel bir sesle merhaba” demişlerdir. Hz. peygamber asilik edip, pişman olanların sığındığı korunak, çaresizlerin ve günaha bulaşanların affedicisi olarak selamlanmıştır. “Hz. Muhammed Allah’ın övgü ile yarattığı sevdiği peygamberidir. O, ümmetine çok düşkündür. Kim onun sünnetine uyar ve onun getirmiş olduğu emir ve buyrukları yerine getirirse kabirde sorgu ve sualden muaf tutulur ve cennete girer”(Demir, 2015: s.45). Bir ayette yaradan şöyle buyurur: “O gün, Rahmân’ın izin verdiği ve sözünden razı olduğu kimseden başkasının şefaati fayda vermez” (Kur’an-ı Kerim, 20/109).

2.4.7 HZ. MUHAMMED’İN MUCİZELERİNİN BEYANI

Bu bölüm, Vesiletü’n-Necât’ta “ Hz.Muhammed’in Mucizelerinin Beyanı” başlığı altında 288-338. beyitler arasında yer almaktadır. XVII. yüzyıla ait yazma eserimizde ise bu fasıl daha kısa olup “Faslı fî beyânî mucizatu’n-nebiyü Aleyhi’s-selatü ve’s-selâm” başlığı altında 87-109. beyitler arasında ele alınmıştır. XVII. Yüzyıla ait yazma eserde bu bölüme şu beyitle başlanmıştır:

“Çünkü ol maḥbûb-ı rahmânı’r-raḥîm

Kıldı dünyâyı cemâlınden na’îm” (M, XVII: 89)

Buna göre: Çünkü o koruyan ve esirgeyen sevgili, dünyayı cemaliyle bahtiyar kıldı. Süleyman Çelebi ise mucizeleri anlattığı bölüme şu beyitle başlamıştır:

“Bu gönül deryası gırü kıldı cüş

Cevheri cüş ile taşra saldı uş”(S. Ç: 288)

İlerleyen beyitlerde, akıl ve gönül neşe ile kaynayıp coşana kadar mucizeleri dinleyiniz, O peygamber baştan aşağı nur ile sarılmış ve her uzvunda bir mucize ile donatılmıştır diyerek mucizeleri anlatmaya başlamıştır. Anlatılan mucizelerden bazıları şunlardır:

“Hem mübarek başı üzre her zaman

Bir pare bulut olurdu sâbeyân”(S.Ç: 300)

Buna göre: Hz. peygamber'in mübarek başının üzerinde her zaman bir parça bulut olur ve onu gölgede tutardı demiştir. Bu olay XVII. yüzyıla ait yazma mevlid'te şu beyitle anlatılmıştır:

“Şonra bir pâre bulut geldi revân

Ahmedi bürüdi oldı sâye-bân” (M, XVII: 104)

Sonra bir bulut parçası geldi ve Ahmet peygamberin etrafı gölgelik oldu.

Süleyman Çelebi'nin eserinde, bir parça bulutun her zaman Hz. peygamber'in mübarek başına gölgelik ettiğinden bahsetmiştir. XVII. yüzyıla ait yazma mevlid'te ise bir parça bulutun Hz. peygamber'in üzerine gelerek gölgelik ettiğini söylemekle yetinmiştir.

“Söz konusu rivayetlerde seyahat ve Bahira ile karşılaşma vakti hakkında farklı görüşler bulunsa da Hz. peygamber'in kendisini takip eden bir bulut ya da bulutun yerini alan melekler tarafından gölgelendirildiğine dair anlatı değişmez. Çoğu rivayette Bahîrâ bu bulutu fark ederek Hz. peygamber'in herhangi biri olmadığına kanaat getirir ki bu farkındalık sonucu Hz. peygamber'in beklenen nebi olduğunu onun risâlet'inden çok önce anlamış olur” (Koçak, 2018: 197).

Süleyman Çelebi, peygamberlik mührü mucizesini şu beyitlerle dile getirmiştir:

“Hem nübüvvet mühri anun zahrındadı,

Halkı ol mühr ile Hakk'a ündedi” (S. Ç: 315)

Buna göre: Peygamberlik mührü Hz. Muhammed'in sırtındaydı ve o mühür ile insanları Hakka davet etti demiştir. “Hz. peygamber'in iki kürek kemiği arasında bulunan ve herhangi bir insandaki normal bir benden daha büyükçe olan "ben" ilgili kaynaklarda genellikle Hz. Muhammed'in (s.a.v) peygamberlik alametlerinden birisi olarak değerlendirilmiş ve "nübüvvet/ peygamberlik mührü" anlamına gelen "hatemü'n-nübüvve" diye isimlendirilmiştir. Bu nedenle nübüvvet mührü, Hz. peygamber'in nübüvvetini konu alan ilim dallarından şemil, delili ve hasais türü eserlerin mutlaka yer verdikleri temel konulardan birisi olmuştur” (Ahatlı, 2001: 281).

Bu konu XVII. yüzyıla ait mevlitte şu beyitle anlatılır:

“Yudılar kevşerle yüzi mührini

Hem getürdü bir melek hakk mührini

“Arkasına kodı muhrinü ol melek (M, XVII: 103-104)

Lâ ile nakşoldu ill'alâha dek”

Buna göre: Hz.peygamber'in yüzü kevser suyuyla yıkanmış ve peygamberlik mührü ona bir melek tarafından götürülmüştür. Götürülen bu mühür, bir melek tarafından Hz.peygamber'in sırtına nakşedilmiş ve sonsuza dek orada kalmıştır. XVII. yüzyıla ait mevlid'te mucize kısmı kısa tutulmuş çok fazla mucizeye yer verilmemiştir. Vesiletü'n-Necât'ta peygamber'in mucizeleri anlatılmaya devam edilmiştir. Bu konu hakkında bazı beyitler şöyledir:

“Uyanuk iken nice işitse ol

Eyle işidürdi ol Resûl” (S. Ç: 310)

Buna göre müellif: Hz.peygamber uyanıkken nasıl işitiyorsa, uyurken de aynı şekilde işitmeye devam ederdi demiştir. Başka bir beyitte ayın ikiye ayrılma mucizesi şöyle anlatılır:

“Çün işaret kıldı ol mahbûb-ı Hak

Barmağı ile oldu ay iki şak” (S. Ç: 320)

Buna göre: Allah'ın sevgilisi peygamber efendimiz parmağı ile ayı işaret etti ve ay iki parçaya ayrıldı demiştir. Bu hadise Kur'an-ı Kerim'de de anlatılır: “Kıyamet yaklaştı ve ay yarıldı. Onlar bir mucize görseler yüz çevirirler ve “Süregelen bir sihirdir” derler. Peygamberi yalanladılar, nefislerinin arzularına uydular. Hâlbuki her iş, (Allah nasıl takdir ettiyse öylece) gerçekleşecektir. ”(Kur'an-ı Kerim, 54/1-3). Başka bir mucize ise şöyledir:

“Çün Hirâ tagına basdı ol kadem

Tâg deprendi kadem basduğı dem” (S. Ç: 322)

Buna göre: Hz.peygamber Hira dağına bastığı zaman dağ bir zelzele oluyor gibi sallanmıştır. Gene başka bir mucize şu şekilde anlatılmıştır:

“Dikti hurmâyı hem ol şâh-ı cihân

Dikdüğü saat yimiş virdi hemân” (S. Ç: 328)

Buna göre: Cihanın efendisi Hz. Muhammed hurma ağacı dikmiştir ve diktiği saat bu ağaç meyve vermeye başlamıştır. Çeşitli mucizelerle beraber, insan sağlığı üzerinde olan mucizelere de yer verilmiştir. Şöyle ki:

‘‘Nice gözsüzleri gözlü kıldı ol

Nice sözsüzleri sözlü kıldı ol’’ (S. Ç: 332)

Hz. Peygamber gözü görmeyen insanlara şifa vererek görür hale getirmiş; konuşamayan dilsizlere şifa vererek konuşur hale getirmiştir.

XVII. yüzyıla ait mevlid’te bu hadiselerle verilmeyip belli başlı mucizeler antatıldıktan sonra miraç böümüne geçilmiştir. Süleyman Çelebi ise bu bölümü ayrıntılı, bölüm boyunca aynı coşkulu bir şekilde anlatmıştır.

2.4.8 HZ. MUHAMMED’İN MİRACI

Hz. peygamber’in miraç bahsi XVII. yüzyıla ait mevlid’te 153-197. beyitleri arasında ‘‘Faslu fı beyâni mi’râc-ın-nebiyyü ‘Aleyhi’s-selatü Ve’s-selâm’’ başlığı altında yer alır. Vesiletü’n-Necât’ta ise 339-399. beyitleri arasında ‘‘Peygamber’in Mir’âcı –ona selam olsun- Hakkında’’ başlığı altında ele alınmıştır.

XVII. yüzyıla ait mevlid’te bu fasıl şu beyitle başlanmıştır:

‘‘Dinle imdi mi’râcın şâhun ‘ayâñ

‘Âşıkısañ ‘ışk[ı] ile durma yan’’ (M, XVII: 112)

Buna göre: Dinle şimdi Hz. peygamber’in miraca çıkışını ve âşıksan eğer bu aşk ateşinde yan diyerek Hz. peygamber’in miracını dinlemeye davet etmiştir. Vesiletü’n-Necât’ta miraç bahsi şu beyitle başlar:

‘‘Âkl tâvusı açdı girü berr ü bâl,

Tâ ki cevân ile göstere cemâl’’ (S. Ç: 339)

Buna göre: bu beyitte akıllı bir tavus kuşuna benzetmiş ve dolaşarak kanat açtığından bahsetmiştir. Sonraki beyitlerde asıl konuya şu beyitlerle giriş yapmıştır:

‘‘Cân kulagın ger tutar isen bana,
Mustafâ mir’acını eydem sana’’

‘‘İşid imdi Mustafa’nın mir’acını,
Nice urundu saâdet tacını’’ (S. Ç: 345-346)

Buna göre: Eğer beni can kulağıyla dinlersen Hz. Mustafa’nın miracını anlatayım diyerek konuya girmiştir. İşit şimdi Hz. Mustafa’nın miracını ve mutluluk tacını nasıl taktığını diyerek miraç hadisesini anlatmaya başlamıştır. İki eserde de miraç esnasında meydana gelen çeşitli olaylardan bahsedilmiştir. Bu hadiselerin ilki Hz. peygamber’in Cebrail tarafından göğe çıkarılmasıdır. Vesiletü’n-Necât’ta bu olay şu beyitlerle dile getirilir:

‘‘Bir gice isneyn gicesinde Resûl,
Ümmü Hânî evine kıldı nüzul’’

‘‘Anda iken nâgehân ol yüzi ak,
Cebrail cennetden ırgürdi Burak’’

‘‘Tur berü gel yâ Muhammed tiz didi,
Kim seni Hak hazretine ündedi’’ (S. Ç: 352-354)

‘‘Cebrail tutdı Burak bindi ana,
Hoş yöneldi yürüdi Hak’dan yana’’ (S. Ç: 356)

Buna göre: Hz. peygamber Kadir Gecesi’nde Hz. Ümmü Hânî’nin evine gelmiştir. O yüzü ak peygamber oradayken Hz. Cebrail, Burak atı ile cennetten inip gelmiş ve ya Muhammed hızlıca gel ki seni Hz. Allah’a götürüyüm demiştir! Hz. peygamber Burak atına binerek Cebrail ile birlikte Allah’a doğru yola çıkmıştır. Bu olay XVII. yüzyıla ait mevlid’te şöyle anlatılır:

‘‘Bir düş-enbe gicesi tahkîk haber
Leyle-i kâdr idi ol gice meger

Ol hümayûn-baht[u] ol kadri yüce

Ümmehânı evine vard'ol gice

Anda iken ol habîb-i kâmile

Cennete var didi Hakk Cebrâ'ile

Bir mürâşşa' tâc [u] hulle hem kemer''

Hem dağı al bir Burâk-ı mu'teber

Ol habîbüme ilet binsün anı

‘Arşımı seyr eyleyüp görsün beni’’(M, XVII: 113-117)

Buna göre: “Bir pazartesi gecesi olan Kadir Gecesi’nde Peygamber’e haber geldi. O mübarek, bahtlı ve yüce şerefli peygamber, Ümmü Hâni’nin evine gelmişti, o gece vakti noksansız sevgili ordayken Allah Cebrail’e; “ cennete gel.” dedi. Allah Hz. Cebrail’e ay gibi değerli bir taç ve itibarlı Burak atını al peygamberime ilet. Ona binsin ve arşımı seyredip beni görsün dedi.” Devam eden beyitlerde Burak atı ile Hz. Cebrail arasında olan konuşma anlatılmıştır. Daha sonra Hz.peygamber’in Kudüs’e gitmesi, diğer peygamberlerle karşılaşp onlara imamlık etmesi ve göğe çıkması, bunları takiben gök ahalisinin çeşitli ikramlarda bulunduğu anlatılmaktadır. Bu olay Vesiletü’n-Necât’ta ve XVII. yüzyıla ait mevlid’te yer yer aynı beyitlerle dile getirilmiştir. Bahsi geçen beyitler şunlardır:

‘‘Yolda çok dürlü acâib gördi hem,

Geldi Kuds’e irdi vü urdı kadem’’

‘‘Enbiyâ ervâhı hâzır geldiler,

Mustafâ’ya cümle ikrâm kıldılar’’ (S. Ç: 158-159), (M, XVII: 144-145)

‘‘Anda Ahmed bunlara oldu imâm,

Enbiyâ ervâhı uydı hoş temâm’’

“İki rik’at kıldı Aksâ’da namâz,
Eyle emr itmiş idi ol bî-niyâz” (S. Ç: 161-162), (M, XVII: 146-147)

“Gördiler nûrdan örülmüş nerdübân,
Nerdübândan oldılar göge revân”

“İrdi evvelki göge bunlar temâm,
Kapı açıldı vü girdi ol hemân”

“Ol gök ehli cümle karşu geldiler,
Mustafâ’ya hayli ikrâm kıldılar”

“Merhaben bik yâ Muhammed didiler,
İy şefâat ıssı Ahmed didiler” (S. Ç: 163-167), (M, XVII: 148-151)

Buna göre: Yolda çeşitli gariplikler görerek Kudüs’e kadar geldi ve durdu. Evliya ve peygamberler hazırlanmış şekilde gelerek Hz.peygamber’e çeşitli ikramlarda bulundurlar. O zaman peygamberimiz, evliya ve peygamberlere imam oldu ve onlarda arkasında ona uydular. Sahra üzerinde ve Mescidi Aksa’da namaz kılıp Allah’a niyazda bulundular. Nurdan örülmüş bir merdiven gördüler ve o merdivenle göge çıktılar. Kısa sürede göge ulaştılar ve kapıdan içeriye girdiler. O gün tüm gök ehli gelerek hürmet edip ikramda bulundu. Merhaba ya Muhammet!(s.a.v), Merhaba ya şefaet eden Ahmet!” Diye söylediler.

Bu bahisten sonra Vesiletü’n-Necât ümmete armağan edilen namazdan bahseder şöyle ki:

“Mustafâ’ya viridi didi ol Ganî,
Ümmetime armağan ilet bunı”

“Her kaçan kim bu namâzî kılalar,
Cümle gök ehli sevabın bulalar” (S. Ç: 379-380)

Buna göre: Hz. Allah namazı Hz.peygamber’e verdi ve bunu ümmetine armağan et diye söyledi. Kim bu namazı kılarlsa tüm gök ehlinin sevabına ulaşır diyerek, namazı bir

hediye olarak insanlığa gönderilmesini anlatmıştır. Bu olay XVII. yüzyıla ait mevlid’te şu beyitlerle karşımıza çıkar:

“*Bir murâdım var durur senden hemân
Ümmetüme dilerem ben armağan*”

“*Hazret-i Hakık didi[kim] ol dem aña
Yâ Muhammed ben ‘aât kıldum saña*”

“*Ümmetüne virdüm uş beş vaqt namâz
İsteyen beni anı kılar kılmaz*”

“*Bunu ilet ümmetüne armağan*

Kim buña olmaz bahâ kevn[ü] mekân”(M, XVII: 172-175)

Şöyle ki: Ey Rabbim senden bir isteğim var; ümmetime bir armağan isterim. Hz. Allah buyurdu: Ya Muhammed O zaman, sana istediğini bahşettim! Ümmetine beş vakit namaz verdim; isteyen kılar ve beni anar. Bunu ümmetine armağan et ki hangi mekân ve topluluk buna değer vermez? diyerek namazı ümmetine armağan olarak verildiğini dile getirir.

XVII. yüzyıla ait mevlid’te miraç bahsi bu beyitler ile bitmiştir. Süleyman Çelebi’nin eserinde ise arş ve kürsü görme, Hz. Allah’a ulaşip konuşma daha sonra yeryüzüne geri dönüp ümmetine olanları anlatma ile miraç bahsini tamamlamıştır.

Miraç bahsinde iki eserde aynı hadiseleri anlatmış, bununla beraber detaylı bir anlatım ve sade bir üslup kullanmışlardır. İki eserde de farklı beyitlerle okuyucuyu Hz. peygamber’in miracını dinlemeye davet etmiş, miraç bölümünü uzun tutmalarına rağmen okuyucuyu sıkmadan coşkulu anlatım kullanmışlardır.

2.4.9 HZ. MUHAMMED’İN VEFATI

HZ. Muhammed’in vefatı Vesiletü’n-Necât’ta “Peygamber’in Vefatı Hakkında” başlığıyla başlayarak “Muhammed Mustafa’nın Hastalığının Beyânı Hakkında” ve “Peygamberin Vefatının Anlatılması” alt başlıklarıyla devam eder. Hz. Muhammed’in vefatı 505-670.beyitler arasında anlatılmaktadır. XVII. yüzyıla ait yazma mevlid’te

peygamber'in vefat kısmı 198-267. beyitler arasında ‘‘Faslı Fi Beyâni Vefatın-nebiyyi Aleyhisselatü Vesselam’’ başlığı altında anlatılmaktadır.

Vesiletü'n-Necât'ta bu kısma şu beyitlerle giriş yapılmıştır:

*‘‘Başlayalım girü bir sûz söz ile
K'od saçılın ol sözümde sûz ile’’*

*‘‘Tag ilen taşın yüreğin ağlasın
Ten n'olur anun için can Ablasın’’* (S. Ç: 505-506)

Buna göre: Şimdi yakıcı bir söz ile başlayalım ve bu sözden etrafa yakıcı bir ateş saçılın, Hz. peygamber için yüreğiniz ağlansın, canlarınız ağlasın demiştir. Bu beyitlerden sonra asıl konudan şu şekilde bahseder:

*‘‘Mustafâ mevdi sözüdür bu ayân,
İşidicek âh ile eylen figân’’* (S. Ç: 510)

Şöyle ki: Bunlar Hz. Mustafa'nın vefat sözleridir; işitenler ah çekerek acı ve sızı ile inlesinler diyerek anlatacağı kısmı önceden haber vermiştir.

XVII. yüzyıla ait mevlid'te bu konuya şu beyitlerle başlamıştır:

*‘‘İşid imdi kim ol fahr-i kâ'inât
Nice hasta oldu vü buldı memât*

Atmış üç yaşına çün irdi emîn

Dosta ulaşmağı oldu yakın

Vaqt irişdi dünyadan kıldı sefer

Ol güneş yüzli ve ol alnı kamer’’ (M, XVII: 177-179)

Buna göre: Dinle şimdi kâinatın efendisinin nasıl hasta olup ahirete göç ettiğini. Atmış üç yaşına ulaştığında Hz. Allah ile buluşması yaklaşmıştı. Güneş yüzü, ay gibi parlak anlı olan Hz. peygamber, vakit tamamlandığında dünyadan göç etti.’’ demektedir.

Vesiletü'n-Necât'ta bu beyitlere ‘‘Muhammed Mustafa'nın Hastalığının Beyânı Hakkında’’ alt başlığının 515-517. beyitlerinde yer verilmiştir. Bu beyitlerden sonra XVII. yüzyıla ait yazma nüshada Hz. peygamberin Hz. Hasan ve Hüseyin'i yanına çağırarak konuşmalarını anlatır. Şöyle ki:

“Didi kim yâ Fâtıma diñle sözüm
Koşula boynumu bir dem iy kızım”

“Dünyâyı terk etmegi kayırmazam
Bilürem ki bunda bâki kalmazam”

“Bu yetîmlik kıtlu olsun başuñ
Dağı hasret eşüñe yoldaşuñ”

“Böyle diyüp yaşıla tıldı gözi
Didi kanı ol iki körpe kızı”

“Yanuma gelsün Hüseyin ile Hasan
Kim bu gönlüm ğamın anlardır kesen”

“Ol iki mâh[1] varub getirdiler
Ol güneşin yanına yitürdiler”

“Girdiler içeriye ağlaştılar
Yügrüşüben boynına şarmaştılar”

“Didiler iy dede nolduñuz bugün
Hastalıkdan cisminüz olmuş zebun”

“Didi cânım kızılar budur dilek
Dedeñüz dünyâyı terk itse gerek”

“Yüzüme toyunca baķuñ bir zamân
Kim yakın geldi ecel virmez amân”

“Çün işitdi ol ikisi bu sözi
Didiler terk itme iy dede bizi”

“Bize sensiz gerekmez bu cihân
Ne cihân belki gerekmez bize cân”

“Siz gidicek bizi kim okşayısar
Kurratü’l-‘ayni bize kim diyiser” (M, XVII: 180-192)

Buna göre: “Ya Fatma! Kızım sözümü dinle ve bir süre boynuma sarılarak kokla.” diye istekte bulunmuştur. Hz. peygamber, “dünyayı terk ettiğim için üzülmem, bilirim ki burada ebediyen kalamam. Bu yetimlik kutlu olsun hasret eden yoldaşlarının başına.” demiş ve ardından gözü yaşla dolarak “o iki taze kuzu (Hasan ile Hüseyin) hemen yanıma gelsin, gönlümün üzüntüsüne derman onlardır.” deyince, iki ay yüzlüyü gidip getirdiler ve o güneşin (peygamber) yanına yatırdılar. İçeriye girdiler ve ağlaşarak ikisi boynuna sarıldılar ve (Hasan ile Hüseyin) dediler: “Ey dede! Ne oldu sana, bu gün hastalıktan gözlerin yorgun düşmüş?” bunun üzerine peygamber: “Canım kuzularım, Allah’ın buyruğu budur; dedenizin dünyayı terk etmesi gerekir, yüzüme iyice bakın, artık zamanı geldi, ecelden kurtuluş yoktur.” diye söylemiştir. İkisi bu sözü işitince: “Ey dede, bizi terk etme! Sensiz bu dünya gerekmez, ne dünyası belki canımız bile gerekmez. Sen gidince kim bizim başımızı okşayıp Kur’an okuyacak?” demiştir.

Hz. Hasan ile Hüseyin’in dedelerine seslenme mevzusu Vesiletü’n-Necât’ta Hz. peygamber’in ölümü ardından yaşanan, yer ve gök ehlinin tüm canlıların ağlaması, ay ve güneşin renginin değişmesi, Hz. Ebubekir, Hz. Ömer, Hz. Osman, Hz. Ali (4 halife) ah ile feryat etmesinden sonra karşımıza çıkar. Şöyle ki:

“*Hasret ile dir Hüseyin ile Hasen
N’idevüz biz iy dede gıtdün çü sen*”

“*Gıtdünüz siz bizi kim okşayısar
Kurret-ül-aynî bize kim diyiser*”

“*İy dede sizsüz biz uş kalduk yetim
Firkatün odı bizi yakdı azîm*” (S. Ç: 621-623)

Öyle ki: Hz. Hasan ve Hüseyin hasret içerisinde: “Ey dedemiz sen gittin, biz şimdi ne yapalım?” demiştir. Siz (Hz. Muhammed) gittikten sonra bizim başımızı kim okşar ve bize kim Kur’an okur? Ey dedemiz, siz gidince biz yetim kaldık, ayrılığın ateşi bizi yaktı diyerek Hz. peygamber’in ayrılığından torunlarının nasıl etkilendiğini ifade etmiştir. Hz. Cebrail ve Azrail’in Hz. peygamber ile konuşması neredeyse tüm mevlidlerde yer alır. XVII. yüzyıla ait yazma nüshada bu kısımlar şu beyitlerle anlatılmıştır. Şöyle ki:

“İşbu hâlde iken irdi Cebrâ’il

Didi kim saña selâm itdi Celîl”

“Şordı sizün hâlinüzi ol Çalab

Şor habîbüm ne kılur benden taleb”

“Ümmetümi dilerem Hâkdan didi

Dilegüm Hâkdan budur çokdan didi” (M, XVII: 193-195)

Buna göre: Hz. Cebrail, Hz. peygamber’e Allah’ın selamını getirmiştir ve Hz. peygamber’in halini sorarak kendisinden ne istediğini söylemesini istemiştir. Hz. Muhammed ümmetinin bağışlanmasını istemiştir. İlerleyen beyitlerde Hz. Allah, Hz. peygamber’in bu dileğini kabul ederek gönlünü hoş ettiği bildirilmektedir.

Bu beyitler Vesiletü’n-Necât’ta olduğu gibi ele aldığımız yazma mevlid’te de vardır. Vesiletü’n-Necât’ta Hz. peygamber’in ümmetine son nefesinde dahi ne kadar düşkün olduğu detaylı şekilde anlatılır. Şöyle ki:

“Girü son vaktında görün himmetin

Ümmetin Hak’dan dilerdi ümmetin”

“Hem kıyâmetde cemî’-i enbiyâ

Çağrısuban nefsi vâ nefsi diye”

“İlle yüz urup Muhammed hazrete

Eyde kim vâ ümmetâ vâ ümmetâ” (S. Ç: 568-570)

Buna göre: Hz. peygamber'in son vaktindeki himmetini görün. O son vaktinde Hak'tan ümmetini istedi diye söyler. Kıyamet vaktinde peygamberler bile nefsinı düşünürken Hz. Muhammed ille de ümmetim diye söyler diyerek onun yüceliğini anlamamızı ve şefaat yönünü kavramamızı istemiştir.

XVII. yüzyıla ait yazma nüshada Hz. Cebrail ile Hz. Muhammed'in konuşması ardından Hz. Azrail'in gelmesi ve Hz. Fatıma ile geçen konuşmalar, o esnada yaşanan olaylar yer alır şöyle ki:

“Söyleşirken Cebra‘il ol şâh ile

Anda gelmiş idi ‘Azrâ‘il bile” (M, XVII: 206)

“Fâtıma didi [ki] kimsin iy ‘aceb

Didi bir a‘râbiyem ıy hoş-edeb” (M, XVII: 209)

“İy benüm izzetlü babam kimdür ol

İçerü girmege ister yâ Resûl”

“Didi Aḥmed iy gözüm nûr[ı] benüm

Ol gelendür kabz iden rûḥum benüm” (M, XVII: 220-221)

Buna göre: Hz. Cebrail ile peygamber konuşurken o sırada Hz. Azrail'de gelmiştir. Hz. Fatıma ona: “Sen kimsin?” diye sorduğunda “hoş edepli bir Arap'ım” cevabını almıştır. Bu esnada Hz. Fatıma, Hz. peygamber'e: “ Ey, benim izzet sahibi babam! Bu içeri girmek isteyen kimdir?” diye sormuştur. Hz. Muhammed: “Ey, benim gözümün nuru kızım! O, benim ruhumu alacak olandır.” cevabı ile gelenin Azrail olduğu ve veda vaktinin geldiğini bilerek ileri görüşlülüğü vurgulanmıştır. Bunları takiben Hz. peygamber, Hz. Azrail'in özelliklerini detaylı bir şekilde anlatır. Şöyle ki:

“Ol gelendür dostı dostdan ayıran

Yaḳasuz donı biçüp [hem] geydüren”

“Yüzleri gül dilleri bülbülleri

Tûṭı gibi ol laṭıf oğulları”

“Atalardan analardan ayıran

Ol-durur ol taşra kapuda tıran” (M, XVII: 223-225)

“Esmez andan kimseye rahmet nazar

Görklü şüretleri şoldurur bozar”(M, XVII: 229)

Buna göre: O gelen, dostu dosttan ayırarak yakasız donu(kefen) giydiren, gül yüzlü, bülbül sesli kuş(papağan) gibi kibar oğulları, analarından, babalarından ayırıp öldüren kişi kapıda duran Azrail’dir demiştir. Sonraki beyitlerde onda kimseye karşı bağışlama yoktur. Görgülü yüzleri soldurarak acı çektirir diyerek kimseyi es geçmeden, ayırmadan canını aldığını dile getirmiştir. Her insanın hatta peygamberlerin bile ölümü tadacağını hatırlatmıştır. Kur’an-ı Kerim’de Hz.Azrail, ‘melekü’l-mevt’ yani ölüm meleği olarak geçer. Bu meleğin vazifesi Kur’an-ı Kerim’de şöyle belirtilmiştir; “De ki: Sizin için görevlendirilen ölüm meleği canınızı alacak, sonra Rabbinize döndürüleceksiniz” (Kur’an-ı Kerim, 32/11).

Vesiletü’n-Necât’ta Hz.Azrail’in özelliklerine yer verilmez, Hz.peygamber ile konuşmasının ardından ümmetine vasiyetine geçer. Şöyle ki:

“Cebrail geldükde sonra emr ile

Anda gelmiş idi Azrail bile” (S. Ç: 584)

“Ger icâzet olsa kabz-ı rûh idem

Olmaz ise hod girü dönem gidem”(S. Ç: 589)

“Didi Azrail’e kim gel yâ melek

İşlegil her ne ise Hak’dan dilek” (S. Ç: 594)

Buna göre: Hz.Cebrâil geldikten sonra Hz.Azrâil de gelmiş, izin verirsiniz ruhunuzu alacağım eğer izin vermezseniz geri dönüp gideceğim demiştir. Bunun üzerine Hz.peygamber, Hz.Azrail’e: “Ya melek, yaradan ne dilek buyurduysa onu yap!” diyerek canının alınmasına izin vermiştir.

XVII. yüzyıla ait yazma nüshada Hz.Azrâil ile konuşmasında müsaade isteyerek ümmetine vasiyette bulunur şöyle ki:

“Ol mubârek ağzın açdı söyledi

Ehl-i beyte hoş vasiyyet eyledi”

“Ümmetin ta’kîdi-le ısmarladı

Her naşîhat kim gerekdür hep didi” (M, XVII: 242-243)

Hız. peygamber mübarek ağzını açarak ailesine hoş bir vasiyyette bulundu. Ümmetini onlara emanet ederek hep nasihatta bulunmalarını istedi. Bu beyitlerden sonra yazana Fatiha okunması istenmiş ve ardından fasıl bitirilerek Hız. Fatıma’nın vefatı ele alınmıştır. Vesiletü’n-Necât’ta ise vasiyet ettikten sonra Hız.peygamber’in vefatı sonrasında insanların düştüğü durum ve üzüntülere, Hız.Muhammed’in defnedilmesine 626-670. beyitler arasında yer verilmiş olup bu kısımlar XVII. yüzyıla ait yazma mevlid’te yoktur. Bu bölümde geçen beyitlerin bazıları şunlardır:

*“Cümle er ü avret u bâı u fakir,
Her biri bir derde olmışdı esir”*

*“Kimisinin gözleri giryân idi,
Kimisinin cigeri büryân idi”* (S. Ç: 626-627)

*“Çün sefer kıldı cihandan Mustafa,
Dünyadan hiç kimse kılmasın vefa”* (S. Ç: 654)

Şöyle ki: Bütün kadın, erkek, zengin ve fakirler Hız.peygamber’in yası ile esir olmuştur. Bazılarının gözleri yaşlı, bazılarının ise içi yanmaktadır. Hız. Mustafa dünyadan göç edince dünya vefa edilmeyecek bir yer haline geldi ve kimse dünyadan bir hayır, bir vefa beklemesin diyerek onsuz dünyanın boş bir yer olduğunu dile getirmiştir.

Vesiletü’n-Necât’ta bu kısımdan sonra vefat bahsi biter ve kitabın sonu hakkında olan bölüme geçilir. XVII. yüzyıla ait yazma mevlid’te ise Hız.peygamber’in vefatından sonra Hız. Fatıma’nın vefatı bahsi başlar ve bundan sonra kitabın sonu bölümüne geçilir.

2.4.10 Hız. FATMA’NIN VEFATI

Bu bölüm XVII. yüzyıla ait mevlid’te “Fî beyân-ı vefâtı Fâtıma Rağıallâhu ‘Anhâ” başlığı altında 247-363. beyitler arasında yer alır.

Hız. Fatıma, babası olan Hız. Muhammed’e düşkünlüğü ve sevgisi ile binilirdi. Bu sebeptendir ki tekke ve tasavvufî edebiyat sahasında birçok şiire konu olmuştur. Mevlid kültürü içerisinde de önemli bir yer edinen Hız. Fatıma, bazı mevlidlerde adına ayrılmış bölümlere veya müstakil olarak adına yazılmış mevlidlere rastlanır.

Hız.veygamber'in vefatı Hız.Fatıma'yı derinden sarsmış ve bu ayrılık acısına dayanamayarak kendisi de yaklaşık altı ay kadar sonra vefat etmiştir. "Hız. Fatıma'nın Hız.veygamber sevgisi ve üzüntüden vefatı hadisesi de şairlere konu olmuş ve bazı şairlerce 'Vefat-ı Fatıma' türünde mersiyeler yazılmıştır. Hatta bu parçalardan bazıları mevlid metinlerine dâhil edilmiştir" (şengün, 2008: 427).

Müellif bölüme şu beyitlerle giriş yapar:

"İşid imdi Fâtıma aıhvâlini

Kim resûlden řoñra noldı ģâlini"

"Gice gündüz ağılamağı başladı

Kâ' inâtı tağılamağı başladı"(M, XVII: 247-248)

Buna göre: Hız. peygamber'in vefatından sonra Hız. Fatıma'nın halinin nasıl olduğunu işitin! Gece gündüz ağlayarak tüm kâinatın yüreğini yakmaya başladı. Bundan sonra gelen beyitlerden babasının hasreti ile ne yapacağını bilmediğinden çektiği ah ve ayrılık hasretinden, çevresindekilerin Hız. Ali ile konuşarak ağlamanın faydasız olduğunu anlatmasından bahsedilir. Daha sonra eğer peygamber ağlamakla veya can vermekle gelecek olsa, hepsi canını vereceğinden bundan dolayı Hız. Fatıma ile konuşmasını isterler. Bunun üzerine Hız. Fatıma bir istekte bunulur şöyle ki:

"Didi kim diñle beni sen yâ 'Alî

Gel kerem kııl ģubbeye var ya Velî"

"Anda baña bir gömelte yapıvır

İçine daği anuñ gül şaçıvır"

"Adın anuñ beyt-i aıızân kıoyalum

Anda varup kıanlı yaş ağlayalum"(M, XVII: 265-267)

Buna göre: Hız. Ali'ye onu dinlemesini ve bir yer altı evi kazmasını, ardından içine gül serpmesini istemiştir. Bu evin ismini ağlama evi koyarak orada gözünden kanlı yaş gelene kadar ağlamak istediğini söylemiştir. Böyle bir istekte bulunmasının sebebi ise Hız.veygamber'in toprak altında olup kendinin toprak üstünde olmasına katlanamamasıdır. Hız. Ali, bu isteği yerine getirmiş ve altı ay sonra ıstırap ve ayrılık

ateşi daha çok artınca kavuşma vakti gelmiştir. Hz.peygamber şu beyitlerle kızını yanına çağırıştır. Şöyle ki:

*“Ditredi kabır-i habîb-i kird-gâr
Düşdi kabır üstine ol dem ol nigâr”*

*“Kabır içinden Muştafâ vü müctebâ
Didi kim iy nûr-ı ‘aynı [um] merhabâ”*

“Kâtı müştâkam ciger kûşem saña

Va‘ de yitdi gelisersin sen bana” (M, XVII: 285-287)

Buna göre: Habib’in kabri titreyip içeriye nur girmiş ve o zaman sevgili Fatıma kabrin üzerine düşmüştür. Kıymetli Mustafa (s.a.v) kabir içinden seslenerek: “ Ey nur yüzlü merhaba!” demiştir. Kendisinden şikâyetçi olmadığını, vaktinin dolduğunu söyleyerek artık bana gel diye davet etmiştir. Bu olaydan sonra Hz. Hasan ile Hüseyin’i yanına çağırarak vaktinin dolduğunu söyler. Onlardan ayrılacak olduğu için üzüntüsünü dile getirir ve o gittikten sonra başını okşayacak, saçını tarayacak kimse kalmaz diye endişe içinde onları Hz. Ali’ye emanet etmiştir. Hz. Fatıma’nın vefat ettiğini bize şu beyitlerle bildirmiştir. Şöyle ki:

*“Halvet itdiler anu ol dem hemân
Yumağa hem meşgûl oldılar revân”*

“Misk[ü] ‘anber [i]le buhûr itdiler

Ağlaşup üstine şaflar tutdılar” (M, XVII: 337-338)

Onu yıkayarak peygamber’e kavuşturdular ve güzel kokular sürerek yanına toplaşarak ağlaştılar.

Hız. Fatıma’nın yıkanması ve Hız. Ebubekir tarafından namazının kıldırılması anlatıldıktan sonra Hız. Muhammed ile kavuşmaları şu beyitlerle anlatılır. Şöyle ki:

*“Dilediler ‘âdet üzre hem anı
Kabrine koyalar ol görglü teni” (M, XVII: 352)*

“*Ol mübârek ellerin ol dem hemân*

Ėabri içinden çıkardı nâ-gehân” (M, XVII: 354)

“*Aldı elinden ‘Ali’nüñ Muştafâ*

Kaldı hayretde ‘Aliyyü‘l-Murtezâ” (M, XVII: 356)

“Çün Resûl ald‘ ol dem anı yanına

Kıldılar medh[ü] şenâlar cânına” (M, XVII: 357)

Buna göre: Cihanın en değerlisi, gönüle rahatlık veren Hz. Mustafa’nın mübarek ellerini kabrinin içinden çıkarıp Fatıma’yı Hz. Ali’nin elinden aldığını gördüler diye söylemiştir. Bunun ardından Hz. Ali’nin hayret içerisinde kaldığını belirtmiştir. Bu olaydan sonra Hz. peygamber, Hz. Fatıma’ya gözümün nuru sen bana layık oldun ve eriştin demiştir. Hz. Fatıma’nın vefat kısmı şu beyitle sonlanır ve kitabın sonu hakkında yazılan bölüme geçilir. Şöyle ki:

“*Bizi ırağ itme olardan kerîm*

Anlaruñıla bile eyle dâim” (M, XVII: 363)

Buna göre: Ey kerem sahibi!(Hz. Allah) Bizi onlardan uzak bırakma(Hz. Muhammed ve Hz. Fatıma) ve bizleri daima onlara yakın kıl diye dua edilmiştir.

Hz. Fatıma ile ilgili ele alınan mevlid ve destanların el yazması nüshalarından bazılarının müellifi bellidir. Bazılarının yazılış tarihleri de bilidirilmiştir. Meselâ: “Vefâtı-ı Fâtıme” Kara Bulut Mescidi imamı Halil tarafından yazılmıştır. Yazılış tarihi ise, kat’iyetle tespit edilememiştir”(Pekolcay, 2005: 23).

Hz. Fatma’nın vefatının anlatıldığı bu kısım ile 19.yy da yazıldığı tespit edilen “Hazâ Destân-ı Fatıma Budur” başlıklı Hz. Fatma Destanı’nda yer alan beyitlerin, büyük çoğunluğu uyuşmakta ve benzerlik göstermektedir.

“Tespit edip üzerinde çalıştığımız nüshalar Konya Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi yazmaları arasında 5905 ve 5906 arşiv numarasıyla kayıtlıdır. 5905 arşiv numarasıyla kayıtlı olan eserin istinsah tarihi 3 Muharrem 1239 (9 Eylül 1823) şeklinde açıkça verilmektedir. “Hazâ Destân-ı Fâtıma Budur” başlığı eserde yer almaktadır. Hareketli nesihle yazılmış olan eser 6 varaktan ibarettir ve hemen her sayfası 13 olmak üzere toplamda 131 satırdan oluşmaktadır”(Ölker, 2016:354).

Hz. Fatıma'nın vefatı, bir başka eser olan "Bir Halk Kitabı Olarak Mevlidü'n-Nebî(inceleme ve metin)de karşımıza çıkar. 1323/1905 tarihli eserde 68 beyit olarak kısa bir şekilde karşımıza çıkan metin "Vefat-ı Fâtımatü'z-Zehrâ Radiyallahu 'Anha" başlığı altında yer alır. Hz.Fatıma'nın vefatını anlatan "Vefat-ı Fâtıma" veya yukarıda zikrettiğimiz gibi "Fatıma Dastânı" olarakta karşımıza çıkan bu bölüm, müstakil eserler olarak yazıldığı gibi çalışmamızda da görüldüğü üzere mevlidlere de eklenmiştir. Bununla beraber mevlidlere eklenen başka bölümlerde vardır. "Bunların arasında mesela Hz. Fatıma'nın vefatını konu edinen "Vefat-ı Fatımatü'z-Zehra Radiyallahu Anha" veya Hz. Peygamber'in çeşitli mucizelerini anlatan "Hikâye-i Geyik", "Hikâye-i Güvercin" bulunmaktadır. Hz. İbrahim'in oğlu Hz. İsmail'i kurban etmeye çalıştığı "Kıssa-ı İsmailve İbrahim Aleyhimassalam" ile Hz. Ali'nin mertliğini ve aynı zamanda Hz. Peygamber'in mucizesini ifade eden "Hikâye-i Kesikbaş" da bu eseri süslemektedir" (Arvas, 2019: 49).

XVII. yüzyıla ait müellifi meçhul yazmadan 48 beyit daha az olan "Vefat-ı Fâtımatü'z-Zehrâ Radiyallahu 'Anha" isimli bölümde geçen beyitlerin çoğu XVII. yüzyıla ait yazma mevlid'te de olsa da bazı beyitler değişikliğe uğramıştır. Beyitler arası farklılıklardan bazıları şöyledir:

"Böyle diyib dâim aglar ol nigâr

Gözlerinden yaş yirine kan saçar" (Arvas, 2017: 242).

"Böyle diyüp dâ'im aaladı nigâr

Gözlerinden yaş aúardı nil-vâr" (M, XVII: 255)

Görücek kabr-i habîbin ol kibâr

Titredi kabr üzre düşdü ol nigâr (Arvas, 2017: 245).

Ditredi kabr-i habîb-i kird-gâr

Düşdi kabr üstine ol dem ol nigâr"(M, XVII: 285)

"Hz. Fatıma'nın örnek gösterilen vasıfları İslâmî Türk edebiyatında da etkisini göstermiş, pek çok nüshasının bulunduğu destanlara konu edilmiştir. Destan kelimesini

divan şairleri de kullanmış, aruz vezniyle yazdıkları manzum hikâyelere “dâstân” adını vermişlerdir” (Albayrak, 1993: 2).

Bu bölümden sonra yazma esrimiz başlıksız olarak kitabın sonu, hatime bölümüne geçiş yapmaktadır.

2.5 HATİME

Anlatılmak istenen asıl konudan sonra kitabın bitişinde yer alan, genellikle Allah’a hamd ve şairin kendisi ve eseriyle övünerek eseri yazan için dua ve eserin ismi işlendiği kısma ‘Hâtıme’ denir.

Bitiş kısmı denilen hatime Vesiletü’n-Necât’ta “Kitabın Sonu Hakkında” başlığı altında 671-732.beyitleri arasında yer alır. XVII. yüzyıla ait mevlid’te ise 364-406. beyitleri arasında başlığa yer verilmeden anlatılır.

Bu bölümde yer alan benzerlik ve farklılıklara “Yazarın Allah’tan Affını ve Yakarışı” başlıklı bölümde yer verilmiştir.

2.5.1 YAZARIN ALLAH’TAN AFFINI DİLEMESİ VE YAKARIŞI

Bu bölüm çalışmamızda ele aldığımız yazma eserde 365-406. beyitler arasında yer alır. Vesiletü’n-Necât’a kıyas ile daha kısadır. Vesiletü’n-Necât’ta ise 671-732. beyitler arasında yer alır. Bu kısımda yer alan beyitlerin dua isteme kısmı ve birkaç beyti hariç sıralamaları farklı olmakla beraber Vesiletü’n-Necât ile aynıdır. Süleyman Çelebi eserinin ismini, yazıldığı yer ve tarihi açıkça belirtirken, XVII. yüzyıla ait mevlid’te bu kısımlar yoktur. Eserin sonuna yazıldığı tarih beyitlerden bağımsız olarak not düşülmüştür. Alınan bu beyitler doğrultusunda çalışmamızda ele aldığımız eserin yazılırken Süleyman Çelebi’nin eserinden etkilenerek yazıldığını,

Eserinin son kısmında yapılan hatalar ve işlenen günahlar için af dilenmesi, okuyucudan kitabı yazan için dua istenmesi yer alır. İslâm çerçevesinde gelişen edebiyatımızda günahlar için yakarma, af dileme ve bağışlanma arzusu oldukça önemlidir.

“Allah’ın rahmeti her şeyi kuşatmıştır. Ne kadar aşırı ve büyük olursa olsun şirk dışında hiçbir günah O’nun bağışlamasının dışında değildir. Tüm kullarının günahlarını affedebilir. Bunun tek şartı, kişinin tövbe ile Allah’a yönelmesi ve bütün samimiyetiyle O’nun mağfiretini dilemesidir” (Afzalur,1996:462).

İki eserde de bu bölüme şu beyitle başlar;

“İşbudur óâli cihânuñ biliñüz

Ger sizüñ varısa fehmiñüz’’²

Şöyle ki: Cihanın hali budur, bilin ve aklınız varsa bundan ibret alın.” diyerek başlamışlardır.

Beyitlerin devamında: “ Hz. Mustafa’dan ibret alınız. O bile ölümü tatmıştır. İnsan ne kadar çok yaşasa da ölümü tadacaktır.” demiştir. (M, XVII: 366-367)

Şair, bir takım nasihatlerde bulunduktan sonra Allah’a iyi bir kul olamamaktan yakınır ve bunun için üzüntüsünü dile getirir. Şöyle ki müellif:

“Gör ki haqqa dönmişümüz var mıdur

Fısqdan artuq hîç işimüz var mıdur”

“Bir yaramaz fi‘l[i] tağyîr itmedük

Âhiret bâbında tedbîr itmedük”(M, XVII: 372-373)

Gör Allah’ a dönmüşümüz var mı? İsyandan, kötülükten başka yaptığımız bir iş var mı? Bir yaramaz işi düzeltip ahiret için tedbir almadık demiştir.

Şair, sonraki beyitte: Allah’a karşı hayırlı bir amel işlemedik ve bundan dolayı halimizin ne olacağını bilemeyiz demiştir. (M, XVII: 374)

Şair, işlediği günahlardan, isyanlardan bahsettikten sonra yaratandan af dilemek ve bağışlanmak ister. İki eserde de bu konu şu beyitlerle ifade edilir. Şöyle ki şair:

“Bize iy Haqq eyle tevfiķüñ refiķ

Tâ ki vardur bilevüz toğrı tarîķ”

“Nefsimüz elinden olmuşuz esîr

Bu esîrlikden bizi kırtarıvir”

“Nefse uyup işledik bî-ħad günâh

Bilmezüz kim ne kılavuz yâ ilâh”(M, XVII: 374-376)

² Vesiletü’n-Necât’ta beyitin ikinci kısmı aynı değildir. “Ger sizün var ise akl u bilinüz”.

Ey Allah'ım bize doğru yoldaş nasip et ki doğru yola ulaşabilelim. Biz nefsimizin elinde esir olduk. Sen bizi bu esaretten kurtar. Nefsimize uyarak birçok günah işledik ve bize kim yol gösterecek biliyoruz demiştir.

Şair, ilerleyen beyitlerde Allah'a layık olmadığını ve ondan af dilemek için yüzü olmasa da başka bir kapısı da olmadığını söyler. Şöyle ki:

“*Sana lâyıķ bir ‘amel hiç bizde yok
İlle ‘işıân ile noķsân var çok*” (M, XVII: 382)

“*Ger senüñ kapundan olur ise red
Bize ayruķ kimden oluser meded*”

“*Ger senüñ kapuñdan olur ise red
Bize ayruķ kimden oluser meded*”

“*Gerçi kim ‘işıânumuz key çok durur
Varacaķ ayruķ yerümüz yok-durur*” (M, XVII: 385-386)

Buna göre: “Bizde sana layık bir amel olmadığı gibi eksiklik ve isyankârlık çoktur. Kapına eksiklik ile elimiz boş bir şekilde geldik. Eğer sen bizi kapından çevirirsen bizi kim bağışlar. Gerçi isyanımız çok varacak yerimiz ise yoktur.” demiştir.

Süleyman Çelebi, eserin ismini ve yazıldığı tarihi, aynı zamanda yazdığı yeri beyitlerinde açıkça belirtirken XVII. yüzyıla ait mevlid’te yazıldığı yer eserin ismi ve beyit içinde tarih olmamakla beraber eserin sonunda rakamlarla yazılış tarihi not düşülmüştür. Süleyman Çelebi’nin eserinde şu beyitlerle isim ve tarih düşülmüştür. Şöyle ki Süleyman Çelebi:

“*İşbu kân-ı şehd ki şîrindür dadı
Bil Vesîlet-ün-Necât oldu adı*”

“*Hem sekiz yüz onikide târihi
Bursa’da oldu tamâm bu iy ahi*” (S. Ç: 725-726)

Bu bal madeni eserin adı Vesîlet-ün-Necât oldu. Sekiz yüz oniki(M.1409) tarihinde Bursa’da tamamlanmıştır demiştir.

Ardından şu beyitlerle Hz.peygamber’e ve sevenlerine selam gönderir. Şöyle ki:

“*Tanrı’dan yüz bin dürrûd ile selâm
Mustafâ'mın rûhma her subh u şâm*”

“*Olsun Âl'ine dahi ashabına
Tabiîn ensâr u hem ahbabına*”

“*Ümmetinden razı olsun ol Mu'în
Rahmetü 'Îlâhi aleyhim ecma'in*” (S. Ç: 728-730)

Buna göre: “Her sabah ve akşam Hz. Mustafa’nın ruhuna selam olsun. Onun dostlarına, ona tabi olanlara, ona yardım edenlere ve sevenlere selam olsun. Allah’ın rahmeti herkesin üzerine olup o yardım eden peygamber, ümmetinden razı olsun.” demiştir.

Yazar, eserin sonunu yazana dua isteyerek tamamlar şöyle ki:

“*Hâk Teâlâ rahmet eyleye ana
Okudanı kim duâ ile ana*”

“*Hak Teâlâ rahmet eylesün ana
Kim yazanı dahi hayr ile ana*” (S. Ç: 731-732)

Allah, yazan kişiyi kim dua ve hayırlı şekilde anarsa ona rahmet etsin.

XVII. yüzyıla ait mevlitte yazar, okuyucudan dua isteyerek şu beyitlerle eserini sonlandırır. Şöyle ki:

“*Her ki diler rahmeti çok kazana
Fâtîha okuya bunu yazana*”

“*Oğuyanı dinleyeni yazanı
Rahmetüñle yarlıgâğıl yâ gani*”

*“Yazanı her kim dua‘ ile aña
Hakk te‘âlâ rahmet eyleye aña”*

*“Tañrı rahmet eylesün ol cân için
Fâtiha ihsân ide yazan için”* (M, XVII: 403-406)

Buna göre: Kim çok bağışlanmayı isterse bunu yazana Fatiha okusun. Bağışlaması çok olan yaradan, okuyanı, dinleyeni ve yazanı bağışlama ile hesaba çek. Yazan kişiyi kim dua ile anarsa Allah onu bağışlasın. Allah o can için rahmet etsin; Yazan için Fatiha okusun. Şair bu beyitlerden sonra Fatiha diyerek hatime bölümünü ve eserini tamamlamıştır.

ESERİN MUHTEVA MUKAYESESİNDEN ELDE EDİLEN BİLGİLER

1.İki eserinde ilk bölümünde mesnevi formatına uygun olarak “Tevhid” daha sonra “Münâcât” ele alınmıştır. Allah kelamının önemi iki eserde de vurgulanmış olsa da XVII. yüzyıla ait mevlid’te daha kısa ele alınıp Vesiletü’n-Necât içerisinde geçen beyitlere yer verilmiş ve kısa tutulmuştur. Allah ismini anmanın vacip olduğu eserlerde bildirilerek bu konunun ehemmiyetine dikkat çekilmiştir.

2.Vesiletü’n-Necât’ta Allah’ın Sübhân, Mâcid, Câbbar, Kahrîr, Muhsin, Müsteân gibi neredeyse bütün isimlerine yer verilirken, XVII. yüzyıla ait mevlid’te Âlim, Sattar, Kerim gibi birkaç ismine yer vererek genellikle Allah lafzı ile seslenmiştir. Ayrıca şairler Tanrı, Padişah, ilâh gibi ifadelerle de yer vermiştir.

3. İki eserde bölüm sonlarında tekrar vasıta beyitleriyle Hz. peygamber’e salavat getirmeye davet etmiştir. Vesiletü’n-Necât ateşten kurtuluşa giden yolun bu olduğunu dile getirirken, XVII. yüzyıla ait mevlid ise eğer yüce bir makam bulmak isterseniz bunun yolunun din aşkıyla salat ve selam getirmek olduğunu söylemiştir.

4. XVII. yüzyıla ait mevlid’te Hz. peygamber’in Allah’ın nurundan yaratıldığı ve o olmasaydı diğer Hz. peygamber’e verilen mucizelerin gerçekleşmeyeceği ve onların yaratılmayacağı dile getirilmiştir. Vesiletü’n-Necât, Hz. Muhammed’in tüm peygamberlerin sultanı olduğunu, baştan aşağı nurdan yaratılmış olduğu ve Hz. Âdem’in tövbesinin dahi kabul edilme sebebinin Hz. Muhammed olduğunu söylemiştir.

5. Vesiletü’n-Necât, Hz. peygamber’in fakirliği ile övüldüğü, alçak gönüllü olması, nefesine sahip olması, yalan söylememesi, kimseyi incitmemesi ve adaletli olması gibi bazı özelliklerini bir bölüm halinde dile getirmiş fakat XVII. yüzyıla ait mevlid’te ise böyle bir bölüme yer verilmemiştir.

6. İki şair de Hz. Muhammed’in şefaatçi yönünü birçok yerde vurgulamıştır. Hz. Muhammed’in miraç hadisesinde onun Allah’tan ümmetine şefaat istemesi ve isyankâr ve günahkârların sığınma kapısı olduğu anlatılmıştır.

7. XVII. yüzyıla ait mevlid’te, müellif Hz. peygamber’in miracını anlatırken dinle diye davet edip, âşıkân aşk ateşiyle yan diye eklemiştir. Ayrıca çeşitli yerlerde mevlid okumaya davet etmiştir. Vesiletü’n-Necât’ta ise Hz. peygamber’in miracından birkaç kelam söylediğini ve dilemleri için insanları davet ettiğini anlatmıştır. Süleyman Çelebi mevlid’in birkaç yerinde daha insanları yazdıklarını dinlemeye davet eder.

8. İki eserde de Hz.Muhammed'in kusursuz ve hatasız olarak anlatılmış ve yüceltilmiştir.
9. XVII. yüzyıla ait mevlid'te peygamber'in doğumundan sonra üç tane meleğin Hz. Âmine'nin yanına gelerek Hz.peygamber'in yüzünü yıkadığını daha sonra peygamberlik mührünü sırtına yerleştirdiğini anlatırken Vesiletü'n-Necât'ta sadece peygamberlik mühründen bahsedilir.
10. Vesiletü'n-Necât'ta Allah isimlerinin zikrinden sonra kitaptan dolayı özür dileme ve ardından dua isteme kısımları yer alırken XVII. yüzyıla ait mevlid'te böyle bir kısım ele alınmamış, sadece kitabın sonunda yazan için dua ve Fatiha istemiştir.
11. Vesiletü'n-Necât'ta konular daha teferruatlı ve uzun anlatılırken, XVII. yüzyıla ait mevlid'te daha kısa ele alınmış, hacim olarak Süleyman Çelebi'nin eserinden oldukça azdır.
12. İki eserde Hz. Muhammed'in methinde oldukça mübalağalı bir anlatım kullanmıştır.
13. İki eserde de miraç hadisesi teferruatlı anlatılmış; Burak atına binmesinden, göğe yükselip diğer peygamberlere imamlık etmesinden ve Allah'tan ümmeti için istediği şefaatten bahsetmişlerdir. Vesiletü'n-Necât'ta bu bölümde Hz. Muhammed'in görmeyenlerin gözünü açtığı dili olmayanları konuşturduğu gibi şifa mucizeleri de anlatılırken, XVII. yüzyıla ait mevlid'te bunlara değinilmemiştir.
- 14.Hz.peygamber'in miracından sonra Vesiletü'n-Necât'ta 6 beyitlik kısa bir hicret hadisesine yer verilirken XVII. yüzyıla ait mevlid'de bu bölüm yoktur.
15. Hz. Muhammed'in veladetinden sonra XVII. yüzyıla ait mevlid'te "Merhaba Faslı" yer alırken Süleyman Çelebi'nin eserinde böyle bir kısım yoktur. Fakat çalışmamızda kitabını esas aldığımız F.K Timurtaş eserin bazı yazmalarında 219. beyitten sonra böyle bir kısım olduğunu belirtmiş ve örnek göstermiştir. Süleyman Çelebi'nin en eski nüshalarında bu kısım yer almazken sonradan eklendiği ve Süleyman Çelebi'ye ait olmadığı düşünülmektedir.
16. XVII. yüzyıla ait mevlid'te, Hz.peygamber'in vefatı daha çok Hz. Fatıma ile aralarında geçen konuşma, Fatıma(r.a)'nın Azrail'le arasında geçen konuşma, Hz.peygamber ve torunları ile geçen konuşma çerçevesinde anlatılmıştır. Vesiletü'n-Necât'ta, Hz. Fatıma'nın ismi sadece Hz. Ayşe ile beraber bir kez geçer; torunların dedelerine birkaç satır seslenmesine yer verilir. Ayrıca iki eserde de Hz. Muhammed'in Hz. Azrail ve Cebrail ile konuşmalarına namazının Hz. Ebubekir tarafından

kıldırılmasına, peygamberler ve gök ahalisinin namazına katılmasına ve öldükten sonra insanların içine düştüğü duruma yer verilmiştir.

17. Vesiletü'n-Necât, Hz.peygamber'in vefatı kısmından sonra kitabın sonu hakkındaki bölüme geçerken, XVII. yüzyıla ait mevlid, Hz. Fatıma'nın vefatı hakkında bölümü 115 beyit olarak çok uzun bir şekilde ele alır. Bu bölümde Hz. Fatıma'nın, Hz.peygamber'in ölümünden sonra üzüntüden altı ay anca yaşayabildiğini, vefatını, Hz. Hasan ve Hüseyin'le ayrıca Hz. Ali ile konuşmalarını ele alır. Ayrıca detaylı bir anlatım ile anlatılan bu bölümde Hz. Fatıma'nın rüyasında Hz.peygamber tarafından zamanının dolduğunu söylemesi, vefat edip yıkanması, Hz.peygamber'in cenazesini kabir içinden elini uzatarak alması anlatılır. Bu bölüm Vesiletü'n-Necât'ta ele alınmamıştır. Bazı mevlid eserlerinin sonuna hikâye-i güvercin, Hz. İbrahim hikâyesi, Hz. Fatıma hakkında bir bölüm olduğu görülür. Konya Koyunoğlu Şehir ve Müze Kütüphanesi yazmaları arasında 5905 ve 5906 arşiv numarasıyla kayıtlı “Hazâ Destân-ı Fâtıma Budur” başlıklı eserde geçen beyitlerin büyük çoğunluğu bu kısımda geçmektedir.

18.Süleyman Çelebi, kitabın sonu isimli kısımda eserini Bursa'da ve hangi tarihte tamamladığını beyit içinde anlatmış, işlediği günahlardan dolayı pişmanlığını dile getirerek affedilmek istemiştir. Eserin sonunda Hz.peygamber'e, ailesine, yakınlarına selam etmiş ve kendi için dua edilmesini söyleyerek hayır ile anılmak istemiştir. XVII. yüzyıla ait mevlid'te ise yazıldığı yer verilmemiş, sadece eserin sonuna rakamlarla tarihi düşülmüştür. Başlıksız şekilde karşımıza çıkan bu kısımda yazar, günahlarından dolayı pişmanlıklarını dile getirerek affını istemiş, Hz.peygamber'e ve onu sevenlere selam etmiştir. Bu bölümde yer alan çoğu beyit Vesiletü'n-Necât'tan alınarak kullanılmış ayrıca eserin genelinde benzer ve aynı olan beyitlerde göz önüne alındığında yazma nüshanın, Vesiletü'n-Necât'tan etkilenecek yer yer aynı beyitler kullanılarak yazıldığını, bu yönüyle Süleyman Çelebi'nin eserinin etkisi altında kaldığı açıkça bellidir. Yazar, kitabın sonunda Allah'tan eseri okuyan, yazan ve dinleyenleri rahmetiyle hesaba çekmesini, yazana dua edilmesi ve Fatıha okunmasını istemiştir.

SONUÇ

Bu çalışmada XVII. yüzyıla ait bir yazma eser transkript ve nesre aktarımı yapılarak Süleyman Çelebi'nin Vesiletü'n-Necât'ı ile muhteva ve şekil yönünden mukayese edilmiştir.

Yapılan incelemeler sonucunda iki eserin de dinî-tasavvufî mesnevi düzenine uygun olarak yazılmış olduğu görülür. XVII. yüzyıla ait mevlid'de, Vesiletü'n-Necât'ın içinde olmayan bölümler olduğu gibi eksik bazı bölümlere de rastlanmıştır.

XVII. yüzyıla ait yazma nüsha ne kadar Vesiletü'n-Necât'ın etkisinde kalarak içerisinden birçok beyit kullansa da Vesiletü'n-Necât'ta olmayan çoğu beyit ve Hz. Fatıma bölümleriyle orijinal bir eser olma niteliğini taşımaktadır.

Süleyman Çelebi'nin eserinden etkilenecek birçok beyit alınsa da eser Vesiletü'n-Necât'ın bir varyantı değildir. İçerisinde yer alan 406 beyitten 257'si Süleyman Çelebi'nin eserinde yoktur. Bu da yaklaşık %65'e tekabül ederek eserin özgün bir eser olduğunu gösterir.

Şair, Vesiletü'n-Necât'ta konuları uzun uzun anlatmış ve teferruata girerek hem ilmi bilgisini ortaya koymuş hem de uzayan konularda okuyucuyu sıkmadan sade bir anlatım yapmayı başarmıştır. Ele aldığımız eser ise konuları Vesiletü'n-Necât'a göre daha kısa tutmuş; bazı kısımlar hariç çok detaya girmeden sade bir anlatım kullanmıştır. Süleyman Çelebi'nin eserinde, okuyucunun hayal dünyasına Hz. peygamber sevgisini daha iyi yerleştirerek halk içinde vazgeçilmez bir konuma yükselirken, çalışmamızda kullanıldığımız ve diğer şairler tarafından bu alanda yazılan eserleri gölgede bırakmıştır. İki eserde okuyucuyu yormamak için aruzun kısa kalıplarını kullanmış, sade ve dönemin günlük konuşma dilini tercih ederek herkesin okumasını ve faydalanmasını amaçlamışlardır.

İki eserde anlattığı konularda geçen bilgileri yer yer ayet, hadis ve din kültürünün kaynaklarından almış, yer yer de dini kaynakların dışına çıkarak, okuyucunun hoşuna gidecek bazı hayal unsurları ile süsleyerek mesnevi metni kurgulanmıştır.

İki eserde de konu sadece Hz. peygamber ekseninde oluşturulmamış; Allah'a tevhit inancı, diğer peygamberlerin bazı mucizeleri anlatılmıştır. Özellikle Vesiletü'n-Necât Allah'ın neredeyse tüm isimlerini sayarak bu konuya oldukça önem vermiştir. XVII. yüzyıla ait mevlid'te ise Hz. Fatıma'nın vefatı müstakil bir bölüm olarak yer almıştır.

Her iki eserde de Hz. Muhammed'i övme, onun diğer peygamberlerden üstün olduğu ispat etmek amaç edilmiş; bu görüş estetik ve sanat kaygısı dâhilinde eserlerin tüm içeriğine yayılmıştır.

Ayrıca yüzyıllardır süregelen bu geleneğin kültürle ilişkisi belirlenerek mevlidlerin, dinî-tasavvufî kültürün önemli unsurlarından biri olduğu tespit edilmiştir. İslam dininin peygamber'i Hz. Muhammed'in vasıfları, şefaati ve diğer peygamberlere karşı üstün olması özellikleri anlatılarak halk içinde dini içerikli yazılı kültürün önemli bir unsuru haline gelmiştir.

Her iki eserin de yazılmasındaki amaç, Hz. Muhammed'in üstünlüğünü kabul ettirmek dışında Allah'ın rızasına, peygamber'in şefaatine nail olmak, günahlarının affedilmesini arzu etmek ve hayır ile anılarak dua almaktır. Vesiletü'n-Necât'ta Hz. Muhammed sevgisi ve ehl-i sünnet inancına yakınlaştırma amacıyla daha coşkulu ve inandırıcı bir anlatımla ele almıştır. İki eserde de anlatım mucizelere ve insanüstü olaylara sıkça yer verilerek anlatılmıştır.

Konu ekseninde Vesiletü'n-Necât, mevlid'in asıl amacı olan Hz. Muhammed ekseninden çıkmazken, XVII. yüzyıla ait mevlid'de ise Hz. Fatıma, Hz. Hasan ve Hüseyin sıkça yer almış, Hz. Fatıma üzerine uzun bir bölüm ayrılmıştır.

Vesiletü'n-Necât'ta konular ele aldığımız esere göre daha uzun, konu ekseninde ve daha coşkuludur. XVII. yüzyıla ait mevlid'de ise konular daha dağınık ve kısa olmasıyla beraber coşkulu bir anlatım kullanılmıştır. Vesiletü'n-Necât'tan alınan ve benzeri bulunan beyitlerin sayısı azımsanamayacak kadar çok olması sebebiyle eserin Vesiletü'n-Necât'ın önemli derecede etkisinde kaldığı ortaya çıkmaktadır.

Her iki eserde şekil ve dil özelliği açısından eski Anadolu Türkçesinin birçok özelliğini barındırarak çok benzerlik gösterebilir. Süleyman Çelebi'nin eseri hacim ve kelime hazinesi açısından daha zengindir.

Sonuç olarak: İki eserde dinî ve tasavvufî mesnevi geleneği çerçevesinde Hz. Muhammed'in diğer peygambere üstünlüğünü ispat etme ve Hz. Muhammed sevgisini ümmet içerisinde yaygın kılmayı amaçlamıştır. Çalışmamızda ele aldığımız XVII. yüzyıla ait müellifi meçhul mevlid'te bunlarla beraber Hz. Fatıma'nın üstün özellikleri, Hz. peygamber'e sevgisi ve vefatı anlatılarak örnek bir Müslüman kadınının nasıl olması gerektiğini de göstermiştir.

III. BÖLÜM

METİN OLUŞTURULURKEN İZLENEN YOL

1. Metin içerisinde vezin ve anlam eksikliklerini tamamlamak için ilave edilen hece veya kelimeler köşeli parantezle [] gösterilmiştir.
2. Bazı kelimeler herekelendirilmiş olmasına rağmen, bu kelimelerin manaları mevcut sözlüklerde bulunmamaktadır. Bu şekilde anlamlandırılmayan kelimeler, (?) işareti ile gösterilmiştir.
3. Metinde ayet, hadis, tercümeleri dipnotlarda verilmiştir. Bu metinler metin içerisinde transkripsiyonlu olarak yazılmıştır.
4. “ki” “ke” ile yapılan birleşmelerde meydana gelen ünlü düşmesi ilmî eserlerde kullanıldığı gibi “k’ola, n’ola” şeklinde yazılmıştır.
5. Metinde aslında uzun okunması gereken, vezin gereği kısa okunan Arapça ve Farsça aslî uzun harfler vezne uygun hale getirilmiştir. Meselâ, Cebrâîl kelimesinin “â” sı vezin gereği kısa okumak gerekiyorsa öyle okunmuştur. “Cebrail” gibi.
6. Bütün çabalara rağmen; okumada vezin hatası olarak görülen yerlerin sonuna (*) işareti konulmuştur.
7. Ana metnin bazı yerlerinde [ve] bağlacı gerekmesine rağmen hareke ile gösterilmiştir. Bunlar [ve]bağlacı ile değiştirilerek düzenlenmiştir.
8. Ana metinde s.11a da yer alan çoğu silinmiş bir ilahi bulunduğu ve mevlid ile alakalı olmadığı için eser içerisine dâhil edilmemiştir. Müstensih s.12b içerisinde kaleminin mürekkep testlerini ve karalama ya işlemlerini yaptığı için metin içerisinde yer verilememiştir.
9. Arap alfabesinde bulunup da, Latin alfabesinde mevcut olmayan işaretler için ilmi eserlerde kullanılan aşağıdaki transkripsiyon sistemi kullanılmıştır.

ا	‘	ض	Ḍ ḍ-Ẓ ẓ
ث	Ṣ ṣ	ط	Ṭ ṭ
ح	Ḥ ḥ	ظ	Ẓ ẓ
خ	Ḫ ḫ	ع	‘
ذ	Ẓ ẓ	غ	Ġ ġ
ص	Ṣ ṣ	ق	Ḳ ḳ
ك	Ñ ñ		

XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL

BİR MEVLİD

TRANSKRİPSİYONLU METİN VE NESRE AKTARIMI

Hâzâ kitâbu mevlüdü Muḥammed Muştafâ ‘Aleyhi’ş-şelâtü ve’s-selâm

Bismillâhi’r-rahmâni’r-rahîm

Fâ‘ilâtün fâ‘ilâtün fâ‘ilün

[s.1b]

“1.Allah adın zikr idelüm evvelâ

Vâcib oldu cümle işde her kıla

2.Allah adın her kim ol evvel aña

Her işi âsân ide Allah aña

3.Her nefesde Allah adın di müdâm

Allah adıyla her iş olur temâm

4.‘ İşk ile gel imdi Allah idelüm

Derd ile gözyaşı ile âh idelüm

5.Ola kim rahmet kıla ol pâdişâh

Ol kerîm[ü] ol rahîm[ü] ol ilâh

1. Evvela Allah’ın adını analım. Her kulun Allah’ın adını anması vacip oldu.

2. Kim Allah’ın adını evvela anarsa Allah o kişinin her işini kolaylaştırır.

3. Her nefeste Allah’ın adını an, onun adı ile her iş tamamlanır.

4. Aşk ile gelin şimdi Allah diyelim; derd ve gözyaşı ile ah edelim.

5. O padişah [bizi]bağışlar. [çünkü] O, cömert, bağışlayıcı ve ilah(tır).

6.    lim    all m   aff r z- -z n b

         t vv b  sett r 'l- uy b

7. Oldurur hem p di   h-ı b -zev l

B - eb h [ ] b -naz r [ ] b -mi   l

8. Bird r ol birliğine  ek yokdurur

Ger i ya lı  s yleyenler  okdurur

9. C mle    lem yo  iken ol var idi

Yaratılmı dan gan  cebb r idi

10. B r[i] ne hacet k lavuz s zi  ok

Birdurur ol andan artu  te ri yok

11.  mdi bil iy         n-ı ma  nev 

Sev H     zikr eyle d 'im ol  avi 

[s.2b]

12. "Fezk r  n " didi  ur    n-ı m b  n

Z kr[i]   lu  z kr ide t  ol mu     ³

6. O Allah ki her  eyi bilen, g nahları  rten, ba   layan ve gizleyendir.

7. O Allah ki e i benzeri olmayan, sonu olmayan ba langıcı olmayandır.

8. Allah birdir. Bir oldu una   phe yoktur. Fakat yanlı  s yleyenler  oktur.

9. T m  lem ortada yokken Allah vardı; o yaratılmı lardan b y k, g  l , kuvvet ve kudret sahibi istedi ini yapandır.

10. Konuyu anlatabilmek i in uzun s zlere gerek yoktur. Allah birdir ve ondan ba ka Tanrı yoktur.

11.  imdi manevi a  ı iyi bil ve daima Allah adını zikir eyleyerek Hakk'ı sev.

³ " yleyse yalnız beni anın ki ben de sizi anayım. Bana   kred n, sakın nank rl k etmeyin." (Kur'an-ı Kerim, 2/52.)

13. Bir kez Allah dise ‘ ışk ile lisân,
Dökülür cümle günâh mişl-i hazân

14. İsmi pâkın pâk olur zîkr eyleyen
Her murâda irişür Allah diyen

15. Raḥmeti bi-ḥadd fazlî bi-‘aded
İrişür nâ-çârlara andan meded

16. Ger dilersiz bulasız ‘ âlî-ḡaḡâm
Işk ile diñ e’ş-şelâtü ve’s-selâm

Faşlı fi beyânî naklı resûl ‘aleyhi’ş-şelâtü ve’s-selâm

17. Diñle imdi ‘ âşîḡânı Muştafâ
Nice geldi ‘ âleme ol pür-şafâ

18. Kâ’inât[ı] daḡı anda ol ilâḡ
Nice yaratmış diyelüm pâdişâḡ⁴

12. Kur’an-ı Mubîn: “ Benî zikredin dedi; zikir yardım edendir. Zikredin.”

13. Bir kez aşk ile Allah dese dil, bütün günahları sonbahar yapraklarının ağaçtan döküldüğü gibi dökülür.

14. Allah’ın temiz ismini zikir eyleyen temiz olur, saf olur. Allah diyen kişinin her isteğı yerine gelir.

15. Sonsuz rahmet ve fazilet sahibi, senden çaresizlere yardım ulaşır.

16. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

17. Âşıklar şimdi dinleyin, o gönüle rahatlık veren Mustafa dünyaya nasıl geldi?

⁴ Vezin gereğı diyelüm kelimesinden sonra gelen “ol” çıkarılmıştır.

18. Kâinatı dahi yaratan o İlâḡ, nasıl yaratmış diyelim.

19.Aldı nûrundan Hudâ bir kabza nûr

Ahmet olgıl didi hem kapuda dur

20.Çün irişdi aña nûr-ı Muştafâ

Hakka pes secde kılup buldu şafâ

21.Ol eşerdendür bugün beş vakt namâz

Kim bize farz eyledi ol bî-niyâz

22.Durdu ol nûr-ı Muhammed çok zamân

Hakk te'âlâ tapusunda câvidân

23.Bir kez ol nûra tecellî kıldı hakk

Oldı ol nûr anda bu kez iki şak

[s.2a]

24.Şoñra ol nûra nazar kıldı ğafûr

Derledi anda hayâ idüb o nûr

25.Çatre çatre kıldı anı ol ğanî

Her birin halk itdi bir rûh-ı nebî

19. Allah, nurundan bir kısım nur aldı ve Ahmet'e: "Namazı kıl." dedi.

20. Mustafa, o nura ulaştı ve Hakk'a secde kılıp gönlünde rahatlık buldu.

21. Kıldığımız beş vakit namaz o günün eseridir. Bize niyaz etmek farz kılındı.

22. Muhammed'in nuru Allah'ın huzurunda ebedî olarak durdu.

23. Hak, o nura bir kez tecelli edince o nur ikiye yarıldı.

24. Esirgeyen Allah, o peygambere nazar kıldı ve o da hayâ edip terledi.

25. Ganî olan Allah, damla damla yarattı. Her birini de Nebi ruhu olarak yarattı.

26. Pes ebûl-ervâh idüb anı kerîm

Eyledi ol nûra ta'zîm-i 'azîm

27. Ger dilersiz bulasız 'âlî-mağâm

Işk ile diñ e's-şelâtü ve's-selâm

Faşlun fi beyânî vucûdî Muḥammed Aleyhi's-selâtü ve's-selâm

28. Ey kılan 'irfân[1] maḥlûka taleb

Bil Muḥammeddür bu varlığa sebeb

29. Ger Muḥammed gelmeseydi 'âleme

Tâc-ı 'izzet inmez idi Âdeme

30. Ger Muḥammed gelmeseydi 'âleme

Bu'l-beşer ad olmaz idi Âdeme

32. N ûr-ı Aḥmedden bulundu çün Ḥalîl

Nâr[1] aña gül-sitân etdi Celîl

33. Ger Muḥammed nûrı olmasa sened

Ḥüzn-i Ya'kûb[a] irermiydi meded

26. Kerim (olan Allah), Hz.peygamberin nurunu yaratılmışların başlangıç noktası yaptı.

27. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

28. Ey insanlara bilgi öğreten; bil ki mahlûkatın yaratılışının sebebi Muhammed'dir.

29. Eğer Muhammed âleme gelmeseydi; insanoğluna yücelik tacı inmezdi.

30. Eğer Muhammed âleme gelmeseydi, insanoğluna beşer ismi verilmezdi.

32. Muhammed'in nuru kendisinde olduğu için Allah, Halil peygambere ateşi gül bahçesi yaptı.

34.Nûr-ı Aḥmed Yûsuf[a] olmasa tâc

Mısr tahtından alur mıydı ḥarâc

35.‘Îsa olduḡuḡün Aḥmed ümmeti

Virdi eflâk üzre aña rif‘ati

[s.3b]

36.Her ne varsa cümle maḥlûḡ-ı cihân

Nûr-ı Aḥmed pertevindendür nişân

37.Çünkü pertev şaldı nûr-ı Kibriyâ

Buldu izhâr anda nûr-ı Muştafâ

38.Nice biñ yıl ‘arş[1] pâk üstinde ol

Ḥaḡḡ tecellîsinde bulmuşdı vuşûl

39.Aña dek kim Ḥaḡḡ yaratdı âdemi

Ḳıldı âdemle müzeyyen ‘âlemi

40.Muştafa nûrını alnında ḡodı

Bil ḡabibüm nûrdur bu nûr didi

33. Muhammed nuru, senet olmasaydı; Allah Yakup peygambere yardım etmezdi.

34. Ahmet nuru olmasaydı; Yusuf peygamber Mısır tahtında hükümdar olamazdı.

35. İsa, Ahmet’in ümmeti olmak istediği için Allah onu göğe yükseltti.

36. Çünkü Allah’ın nuru tecelli etti ve Mustafa’nın nuru görünür oldu.

37. Çünkü Allah’ın nurunun azameti ışık saḡtı ve Mustafa’nın nurunda kendini gösterdi.

38. Binlerce yıl temiz arşın üzerinde Allah’ın tecellisine kavuşmuştu.

39. Allah o zaman Âdem’i yarattı ve yeryüzünü onunla süsledi.

40. Mustafa’nın nurunu alnına koydu: “Bil bu Habib’imin nurudur.” dedi.

41.Şoñra Havvâ alnına naql itdi bil
Durdı anda dağı bi nice ay [u] yıl

42.Naql idüp birkaç nebîlerden o nûr
Geldi Nûhuñ alnına kıldı nuzûl

43. Hem girü bir nice dev[i]r itdi ol
İrdi İbrâhîm[e] pes nûr-ı Resûl ⁵

44.İş bu tertîb üzre hoş naql etdi nûr
Buldı ‘ Abdü’l-muttalibde ol zuhûr

45.Çünkü ‘ Abdullah[a] irdi ol şeref
Cephesinden oldı envâr her taraf

46.Bir gice cem’ oluban ħurşîd u mâh
Âmine ħatuna vardı nûr-ı şâh

47.İrdi sem‘ ine nidâ hem ol gice
Yüklü olduñ Aĥmed[i] sen bu gice

41. Sonra nurunu Havva’nın alnına nakletti; nur orada nice ay ve yıl durdu.

42. Muhammed’in nuru birkaç Peygamberden nakl olarak Nuh’un alnına indi.

⁵ Vezin aksamaktadır.

43. Her Peygamber nuru birbirine devretti ve Habib’in nuru, İbrahim’e geldi.

44. Bu tertip üzerine Abdulmuttalib’in alnına aktarıldı ve o Resûl’un nuru onda ortaya çıktı.

45. Çünkü Abdullah o şerefe erdi; her taraf nur oldu.

46. Bir gece, o padişahın nuru ay ve güneş gibi olan Âmine hatuna ulaştı.

47. Bir nida duyuldu ve o gece Ahmed’e yüklü oldu.

48. Ger dilersiz bulasız ‘âlî-makâm

Işk ile diñ e’ş-şelâtü ve’s-selâm

[s.3a]

Faşlun fi beyâni mevlûdi Muḥammed Mustafâ ‘Aleyhi’s-selatü Ve’s-selâm

49. Yine feyz idüp seḥâb-i nev-baḥâr

‘Âlemi kıldı ser-â-ser sebze-zâr

50. Kıl nazar âşâr-ı şun-ı Kibriyâ

Keyfe yuhyi’l-arza ba‘ de mevtiḥâ ⁶

51. Pes cihân olmuşken iş bu resme zeyn

gulgule dolmuşdı beyne’l-maşrıḳayn

52. Kim yakın oldu gele ol pür şafâ

Aḥmed-[ü] Maḥmûd Muḥammed Muştafâ

53. Ol gice kim toğdı ol ḥayru’l-beşer

Ânesi anda neler gördü neler

48. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

49. Yine bulut ve yağmurlar ilkbaharda bereket verdi; âlemi baştanbaşa yeşillik, çimenlik kıldı.

⁶ “Allah’ın rahmetinin eserlerine bak! Yeryüzünü ölümünden sonra nasıl diriltiyor. Şüphe yok ki O, ölüleri de elbette diriltecektir. O, her şeye hakkıyla gücü yetendir (Kur’an-ı Kerim, 30/50)

50. Allah’ın rahmetinin eserine ve kudretine bak. Ölümünden sonra yeryüzünü nasıl diriltiyor?

51. Bütün cihan, bu tarzda süslenmişken iki şark arası şamata ile dolmuştu.

52. Öyleyse; kim Ahmet, Mahmut, Muhammed Mustafa’ya yakın olursa gönlü rahata erer.

53. İnsanların en hayırlısı o gece doğdu; annesi o anda neler gördü neler.

54.On ikinci gün rebî'ül-evvelün

Hem dü-şenbe gicesi idü bilün

55.Anda gördi dir habîbüñ Ânesi

Bir 'aceb nûr kim güneş pervânesi

56.Berķ urup çıķdı evümnden nâgehân

Göklere irdi ve nûr oldu cihân

57.Hem hevâ üzre döşendi bir döşek

Adı sündüs döşeyen anı melek

58.Gökden indi üç 'alem daħi üç yire

Her birini dikdiler her bir yire

59.Birini maşrıķda dikdiler revân

Biri mağribde dikildi câvidân

60.Ka'be üstünde birin t'azîm ile

Dikdiler hem anı çok takrîm ile

[s.4b]

61.Ger dilersiz bulaız 'âlî maķâm

'Işk ile diñ eş-şalâtü vesselâm

54. Bilin ki bu rebûlevvel ayının on ikinci günü hem de ikinci gecesi idi.

55. Hz.peygamber'in annesi onda acayip bir nur gördü ki sanki güneş pervanesiydi.

56. Evimden ansızın yıldırım çıktı ve göklere ulaştı; tüm cihan nur oldu.

57. İstek üzerine süslü bir yatak döşendi ve onu döşeyende bir melekti.

58. Yere gökyüzünden üç âlem indi ve her birini başka yere diktiler.

59. Bir tanesini derhal doğuya, bir tanesini de ebediyen batıya diktiler.

60. Birini de Kâbe üzerine saygıyla ve takrimle diktiler.

Faşlun fi beyâni mevlüdi Muḥammed Muştafâ ‘Aleyhi’s-selatü Ve’s-selâm

62.İndiler gögden melekler şâf şâf

Ka‘ be gibi kıldılar evüm tavâf

63.Çün göründü baña bu işler yakîn

Yalıñuz hayretde qalmışdum hemîn

64. Yarılıb dîvâr çıkdı evümden nâ-gehân

Geldi üç hûrî baña oldu ‘ ayân⁷

65.Didiler oğluñ gibi hîçbir oğul

Yaradılalı cihân gelmiş degül

66. Bu gice ol gice dir kim ol Şerîf

Nûrıyla ‘ âlemi eyler laţîf

67.Bu gece emr itdi ḥayy u zül-celâl

Kim ne varsa yaratılmış pür kemâl

68. Zeyn ola hûrî kuşûr[u] hem cinân

Bâğ-ı Rıdvân hem [o] şaḥn-ı gül-sitân

61. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

62. Melekler gökyüzünden sıra sıra inerek evimin etrafını taraf ettiler.

63. Bu işleri yakından gördüğümde hemen hayrete düşmüştüm.

64. Bana üç huri geldi ve göründü; evimin duvarını yıkıp çıktı.

⁷ Vezin aksaması vardır.

65. “Senin oğlun gibi bir oğul daha cihanda yaratılmadı.” dediler.

66. Bu gece, o gecedir ki nurunun şerefiyle âlemi hoş kılar.

67. Yüce Allah bu gece emretti; kim varsa yaratılmışlardan kemal.

69.Hem giru emr itdi Cibrîle Celîl

Tamu apusunı yap yâ Cebrail

70.Geliserdür bu gice Hakk rahmeti

Hakk cemâlinden götürdi heybeti

71.Vaşfını bu resme tertîb itdiler,

Ol mübârek nûr[1] terğîb itdiler

72.Âmine eydür çü vakt oldu temâm

Kim vuc ûda gele ol hayr'ül-enâm

[s.4a]

73.Şuşadum kıldum taleb şu içmege

Şundılar bir câm-ı şerbet içmege

74.ardan a hem daı şovuk iy azîz

Tatlu sükkerden be-ğâyet key lezîz

75.Pes vucûdum oldu ol dem nûra ar

İdemezdüm nûrdan kendümi fark

68. Huriler hem cenneti, hem sarayları süslesinler. Rıdvan cenneti gül bahçesi olsun.

69. Celîl, Cebrail'e: Ey Cebrail! Evin kapısını yap diye tekrar emretti.

70. Bu gece Hakk'ın rahmeti gelince, Hakk cemalinden heybetini götürdü.

71. Özelliklerini ona uygun şekilde düzenlediler, Onun mübarek nuruna ulaşmayı istediler.

72. Âmine; vakit artık doldu yaratılanların en hayırlısı dünyaya gelsin, dedi.

73. Susadım, su içmek için istekte bulundum ve elime içmek için bir bardakta şerbet verdiler.

74. Kardan beyaz, hem taze, soğuk, tatlı ve şekerden daha lezzetli idi.

76.Çevremi nûruyla mestûr eyledi

Gönlümi cânımı mesrûr eyledi

77.Geldi bir ak kuş kanâdıyla revân

Arkamı şıgadı kuvvetle hemân

78.Doğdı ol sâ‘ atde ol sultân-ı dîn

Nûra ğark oldu semavât[ü] zemîn

79.Cümle zerrât-ı cihân itdi şadâ

Çağrısuban didiler kim merhabâ

80.Merhabâ iy rahmeten lil'âlemîn

Merhabâ iy sen şefi'ül-müznibîn

81.Merhabâ iy cânlara cân merhabâ

Merhabâ iy derde dermân merhabâ

82.Merhabâ iy bülbül-i bâğ-ı Cemâl

Merhabâ iy âşinâ-yı Zül-celâl

75. O zaman tüm vücudum nura gark oldu; nurdan kendimi fark edemez oldum.

76. Çevremi nuruyla örttü ve gönlümü, canımı sevinçle doldurdu.

77. Ak bir kuş geldi; kanadıyla hemen arkamı kuvvetle sıvazladı.

78. Dinin sultanı, o vakitte doğdu ve yeryüzü nura gark oldu.

79. Cihanın bütün zerrelere hep bir ağızdan ona ‘merhaba’ dediler.

80. Merhaba, âlemlerin bağışlayıcısı, merhaba sensin ey, günahkârların affedicisi!

81. Merhaba, canlara can olan, merhaba dertlere derman olan merhaba!

82. Merhaba ey, bülbüllerin bağının güzeli! Merhaba Allaha yakın olan.

83. Merhabâ iy gürretü'l-‘ayn-ı Halîl

Merhabâ iy hâş-ı maḥbub-ı Celîl

84. Merhabâ iy mâh-ı ḥurşîd-i Ḥüdâ

Merhabâ iy hakdan olmayan cüdâ

85. Merhabâ iy pâdişâh-i dü-cihân

Senin için oldu kevn ile mekân

[s.5b]

86. İy cemâli gün yüzi bedr-i münîr

İy kamu düşmüşlere sen dest-gîr

87. Sensin ol sulṭân-ı cümle enbiyâ

Nûr-ı ceşm-i etḳiyâ vü aşfiyâ

88. Ger dilersiz bulasız ‘âlî-maḳâm

Işık ile diñ e’ş-şelâtü ve’s-selâm

Faşlı fî beyânî mu‘cizat-ı’n-nebiyü Aleyhi’s-selatü ve’s-selâm

89. Çünkü ol maḥbûb-ı raḥmânı’r-raḥîm

Kıldı dünyâyı cemâlinden na’îm

83. Merhaba, nur gözlü dost, merhaba ay yüzlü sevgili

84. Merhaba, gece ve gündüzün yaratıcısı merhaba yaratılmamış olan.

85. Merhaba, iki âlemin sultanı, senin için yaratıldı kâinat.

86. Ey, yüzü gün gibi parlak ve nurlu! Ey, sensin tüm düşmüşlere destek olan!

87. Ey, gözleri nurlu, takva ve keramet sahibi! Sensin bütün peygamberlerin sultanı.

88. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

89. O esirgeyen ve bağışlayan sevgili, cemaliyle dünyaya bolluk ve bereket verdi.

90.Birbirine muştulayu her melek
Rakşa girmiş şâd[ü] şevkinden felek

91.Bu ‘ acâyiblerden Âmine hûb-rû
Bir zamân aklı gidüp geldi girü!⁸

92.Gördü gitmiş hûriler hiç kimse yok
Bulmadı oğlın tazarru’ kıldı çok

93.Çevre yanın isteyü kıldı nazar
Gördi kim bir kûşede hayru’l-beşer

94.Şöyle beyt’ullaha karşı ol rasûl
Yüz yire kırmış ve kılmış secde ol

95.Secdede başı dili tahmîd ider
Hem getürmüş parmağın tevhid ider

96.Cümle tertibîn[i] kılmışlar temâm
Hakka bulmuş vuşlatı söyler kelâm

90. Bütün melekler birbirine müjdelemiş, felek; neşe ve sevinçle raksa girmiş.

91. Güzel yüzlü Emine’nin bu garipliklerden dolayı aklı bir süre gidip geldi.

⁸ Vezinde aksama vardır.

92. Baktı huriler gitmiş, kimse yok. Oğlunu bulamadığı için Allah’a çok yalvardı.

93. Çevreye baktı ve insanların en hayırlısını bir köşede gördü.

94. O Resul yüzünü yere koyarak Allah’ın evine karşı secde kılmış.

95. Başı secdede, dili şükrederek bir parmağı ile Allah’ın birliğini belirtir.

96. Cümle zorlukları aşmış; Allah’a kavuşmaktan söz eder.

97.Diledi ala eline ânesi

Göre kim nic’oldı ol dūr-dânesi

[s.5a]

98.Bir nidâ geldi havâdan key kıatı

Şöyle kim tutdı cihânı heybeti

99.Didi şaklañ siz anı üç gün temâm

Her melek gelsün aña vırsün selâm

100. Ânesi dir üç melek geldi girü

Üçi dañi birbirinden ħüb-rü⁹

101.Biri la‘l ıbrık dutar biri ħarır

Biri bir altun legen şâfi münîr

102.Yudılar kevşerle yüzi mührini

Hem getürdü bir melek ħakk mührini

103.Arķasına kıodı muhrinü ol melek

Lâ ile naķşoldu illalâha dek

97. Annesi Peygamber’i eline almayı diledi; görsün o inci tanesi nasıl oldu.

98. Gökyüzünden çok katı bir ses geldi, heybeti bütün cihanı kapladı.

99. “Onu üç gün saklayın.” diye söyledi. Üç gün tamamlanınca bütün melekler gelip ona selam versinler.

⁹ Metinde eydür yazmasına rağmen vezin gereği dir şeklinde okunmuştur.

100. Annesi: “Üç melek geri geldi, üçü de birbirinden güzel yüzlü.” dedi.

101. Biri değerli taşlarla süslü ıbrığı, biri ipeği, biri de saf nurdan oluşan altın legeni tutar.

102. Kevser suyuyla yüzünü yıkadılar; aralarından bir melek peygamberlik mührünü getirdi.

104. Şonra bir pâre bulut geldi revân

Ahmedi bürüdi oldı sâye-bân

105.Ol meleklerle bulut ol dem hemân

Aluban gitdiler anı ol zemân

106.Tiz götürdüler ol arı rahmeti

Bilmedi hîç kimse neydi hikmeti

107.Yerde gökde hîç ferîşte kalmadı

Kim Muhammed yüzini ol görmedi

108.Hem daği cennetlerüñ hûrîleri

Geldiler görmeklige ol reh-beri

109.Her biri elinde bir nûrdan tabağ

Kim yaratmış şun^c [1] birle anı Hakk

110.İçleri dolu cevâhir anlaruñ

Şaçdılar başına ol Peyğamberüñ

[s.6b]

103. O melek mührü arkasına nakşetti ve Allaha ulaşana dek oraya nakşoldu.

104. Sonra bir parça bulut geldi; Ahmet'in etrafı gölgelik oldu.

105. O zaman meleklerle bulut, peygamberi alıp hemen oraya gittiler.

106. O bağışlayıcı peygamberi, hızlı bir şekilde uzağa götürdüler ve kimse ne olduğunu anlayamadı.

107. Yerde ve gökte hiç melek kalmadı; kimse Muhammed'in yüzünü görmedi.

108. Cennetin hurileri dahi o yol göstericiyi görmeye geldiler.

109. Her birinin elinde Allahın eseri bir nurdan tabak vardı.

110. İçi dolu tabaklarla peygamberin başına mücevherler saçtılar.

111. Ger dilersiz bulasız ‘âlî-makâm

Işk ile diñ e’ş-şelatü ve’s-selâm

Faşlu fi beyâni mi‘râc-ın-nebiyyü ‘Aleyhi’s-selatü Ve’s-selâm

112.Diñle imdi mi‘râcın şâhun ‘ayân

‘ Âşıkısañ ‘ışk[1] ile durma yan¹⁰

113.Bir dü-şenbe gicesi tahkîk haber

Leyle-i kâdr idi ol gice meger

114 Ol hümâyûn-baht[u] ol kâdri yüce.¹¹

Ümmehânı evine vard’ol gice

115.Anda iken ol habîb-i kâmile

Cennete var didi Hakk Cebrâ’ile

116.Bir mürâşsa‘ tâc [u] hulle hem kemer

Hem dañi al bir Burâk-ı mu‘teber

117.Ol habîbüme ilet binsün anı

‘ Arşumı seyr eyleyüp görsün beni

111. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

¹⁰ Mi‘râcın kelimesinden sonra gelen “ol” vezin gereği çıkarılmıştır.

112. Şimdi o peygamberler padişahının miraca çıkışını dinle ve âşıkısan aşkı ile durma yan!

113. Bir pazartesi gecesini haber geldi, meğer o gece Kadir Gecesiymiş.

¹¹ Vezin aksaması vardır.

114. O mübarek, bahtlı ve yüce peygamber, gece Ümmehan’ın evine geldi.

115. O noksansız sevgili ordayken Allah Cebrail’e: “Cennete gel.” dedi

116. Ay gibi değerli bir taç ve itibarlı Burak atını al.

118.Cennete Cebrâ'il çün vardı revân¹²

Gördü kim kırk biñ Burâk otlar iy cân

119.İçlerinden bir Burâk ağlar katı

Yimez içmez kalmamış hîç tâkati

120.Gözlerinden yaşı Ceyhûn eylemiş

Cigerini derdile hûn eylemiş

121.Didi Cebrâ'il nedür ağladığıñ

Hüznile cân[u] ciger dâğladığıñ

122.Didi kırk biñ yıldurur kim yâ emîn

‘İşk durur bañâ yimek içmek hemîn

[S.6a]

123.Nâ-gehân bir ün işitdi kulağum

Gitdi aklum bilmezem şolum şağum

124.Yâ Muḥammed diyüben çağırdılar

Bir şadâ birle ki gönüller dele

117. O peygamberime ilet, ona binsin ve arşımı seyredip benî görsün, dedi.

¹² Vezinde aksama vardır.

118. Cebrail Cennete çok çabuk vardı ve gördü ki kırk bin Burak otluyordu.

119. İçlerinden bir Burak ağlıyordu; yemeden içmeden kesilmiş halsiz kalmıştı.

120. Gözlerinde yaş nehir gibi olmuş ve dert çekmekten yüreği dağlanmıştı.

121. Cebrail dedi: ‘Nedir ağladığın üzüntüyle yüreğini dağladığın?’

122. Dedi: Kırk bin Burak otlar; ben aşktan ne yiyebilir ne içebilirim.

123. Ansızın kulağım bir ses işitti; aklım gitti ve sağımı solumu bilemez oldum.

124. Ya Muhammet, diye söylediler! O öyle bir ses ki gönülleri parçalar.

125.Ol zamândan berü bilmem n’olmuşam

Ol adın issine ‘ âşık olmuşam

126.Cenneti başuma ‘ ışkı dâr ider

İşimi leyl [ü] nehâr uş zâr ider

127.Gerçi zâhir cennet içre dururam

Ma‘ nide nâruñ ‘ azâbın görürem

128.Didi Cebrâ’il aña kim iy Burâk

İrdüñ uş maşşûduna kıлма firâk

129.Gel berü ma‘ şûkuña irgüreyin

Yüregüñ başına merhem urıben

130.Kimde kim ‘ ıškuñ nişânı var durur

‘ Âkıbet ma‘ şûka anı irgürür

131. Ger dilersiz bulasız ‘ âlî-mağâm

İşk ile diñ e’s-şelâtü ve’s-selâm

Fi faşl-ı beyânî mi‘ râcî’n-Nebiyyi ‘ Aleyhi’s-şelâtü Ve’s-selâm

125. O zamandan beri ne olduğunu bilmem; adının sevgisine âşık oldum.

126. Aşk cenneti başıma dar eder; gece ve gündüz işimi ağlamak eder.

127. Artık cennetin içinde duramaz oldum; her tarafta ateşin azabını görürüm.

128. Cebrail dedi: Ey, Burak amacına ulaştın; buradan uzaklaşma, ayrılma!

129. Buraya gel, sevgiliyi görüp yüreğinin yarasına merhem vur.

130. Kim de âşıklık işareti varsa, sonunda âşık onu görür.

131. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

132. Kıldı tezyîn ol Burâkı ol emîn

Bir kıızıl yâkût eger urdı güzîn

133. Hem zümür[ü]ddendür o yani la‘l ile

Tâc ü hülle hem kemer daği bile ¹³

134. Aldı Cebrâ‘il buları ol zamân

Tâ cenâb-ı Ahmede geldi hemân

[s.7b]

135. Hâk selâm itdi saña yâ Muşafâ

Kim mübârek hâtıruñ olsun şafâ

136. Didi kim gelsin konuklaram anı

‘Arşımı seyr eyleyüp görsün beni

137. Gel gidelüm hâzrete yâ Muşafâ

Muntazırdır anda aşhâb-ı şafâ

138. Saña cennetden getürdüm bir Burâk

Tâc[u] hülle hem kemer iy yüzi ak

132. Cebrail, Burakı kıızıl bir yakut semer ile süsledi.

133. O süsler kırmızı zümrüt ile yapılmıştır; süslü tacı ve kimeri bile öyledir.

¹³ Vezinde aksama vardır.

134. Cebrail o zaman bunları aldı ve Cenabı Ahmet’in huzuruna geldi

135. Ya Mustafa! Yüce Allah sana selam etti; o mübarek gönlün rahat etsin, dedi.

136. Dedi ki: gelsin ağırlayayım onu, arşımı seyrederek beni görsün.

137. Ya Mustafa! Hadi gidelim, o gönülleri rahatlatan yaratıcı beklemektedir.

138. Ey, yüzü ak! Sana cennetten süslü taç, kemer ve Burak atını getirdim.

139.İşidüp anı resûl itdi ferah

Şâzılık geldi kamu gitdi terah

140.Durdi yerinden hemzândem Mustafa

Ƙodı tâcî başına ol pür-şafâ

141. Hülleyi geydi ve bağlandı kemer

Haqq aña ‘ âşık olanları sever

142.Çekdi ol demde burâkı ol emîn

Muştafa bindi Burâk uçdı hemîn

143.Aldı gitdi Muştafâyı Cebra‘ il

Öñüne düşdi aña oldı delîl

144.Yolda çok dürlü ‘ acâyib gördü hem

Geldi kudse irdi vü urdu kadem

145.Enbiyâ ervâh[ı] hâzır geldiler

Muştafa cümle ikrâm kıldılar

139. Resul onu işitip rahatladı ve uzakta olan her yer giderek yakın oldu.

140. Mustafa, yerinden doğrularak tacı başına taktı.

141. Elbiseyi giyerek kemerini bağladı. Allah ona âşık olanları sever.

142. Mustafa, Burak atını yanına çağırdı ve hemen ona binerek uçtu.

143. Cebrail, Hz.peygamberi arkasına alarak yola çıktı ve ona rehber oldu.

144. Yolda çeşitli gariplikler görerek Kudüs’e kadar geldi ve durdu.

145. Peygamberlerin ruhları hazırlanmış şekilde gelerek Hz.Mustafa’ya çeşitli ikramlarda bulundurlar.

146.Anda Aḥmed bunlara oldu imâm,

Enbiyâ ervâḥ[1] uydılar temâm

147.İki rek‘ at kıldı aḳşâda namâz

Geldi şahrâ üzre hoş kıldı niyâz

[s.7a]

148.Gördiler nûrdan örülmüş nerdübân

Nerdübândan oldılar göge revân

149.İrd[i] evvel ki göge bunlar temâm

Kapı açıldı vü girdi ol hümâm

150.Ol gök ehli cümle karşı geldiler

‘İzzet [ü] ikrâm [u] ta‘ zîm kıldılar

151.Merḥâba bik yâ Muḥammed didiler

İy şefâ‘ at issi Aḥmed didiler

152.Her göge kim irerdi ol baḥtiyâr

Ümmetün dile didiler zinhâr

146. O zaman Hz.Ahmet, peygamberlere imam oldu ve onlar da uydular.

147. Mescidi Aksa’da iki rekât namaz kılıp Sahra üzerinde niyazda bulundu.

148. Nurdan örülmüş bir merdiven gördüler ve o merdivenle göge çıktılar.

149. Önce göge ulaştılar; kapı açıldı ve içeriye girdiler.

150. O gün tüm gök ehli gelerek hürmet etti ve ikramda bulundular.

151. Ey şefaât sahibi Ahmet, hoş geldin ey Muhammed dediler!

152. Bahtiyar peygamber göge ulaştın, ümmetin için dilek dile, dediler.

153. Her birinde türlü hikmet gördi ol

Tâ ki vardı sidreye irişdi ol

154. Kaldı Cebrâ'il maķâmında hemîn

Didi aña Raķmeten li' l-âlemîn

155. Bilmezem bu yolları ben nideyim

Kim ğarîbim bunda ķanda gideyim

156. Cebrâ'il eydür resûle yâ ĥabîb

Şanmaĝıl sen seni bu yirde ğarîb

157. Tâ ki böyle emr idibdür Zül-celâl

Açmayam ben bundan öte perr[ü] bâl

158. Söyleşirken Cebrâ'il ile kelâm

Geldi Ref ref önüne virdi selâm

159. Aldı ol şâh[ı] cihânı ol zamân

Sidreden getürdi ve gitdi hemîn

160.   Arşı ve kürsi görüben ol ĥabîb

Geçdi yetmiş biñ ĥicâbı ol şabîb

153. Her birinde çeşitli hikmetler gören resul gitti ve Sidreye ulaştı.

154. O, âlemlerin bağışlayıcısı Cebrail'in makamına gelerek dedi:

155. Bu yolları bilmiyorum. Burada bir garip kişiyim ne tarafa gideyim göster?

156. Cebrail söyledi: Yâ Resûl! Sen kendini burada garip sanma.

157. Celâl sahibi böyle emretti, ben bundan ileriye kanat açamam.

158. Cebrail ile söyleşirken sırayla önüne gelip selam verdiler.

159. O zaman cihanın sultanını aldı ve gidebileceği son getirip hemen geri gitti.

[s.8b]

161. Tâ ki ol kudret hicâbına hemîn

İrdi yolu gözleri gördi yakîn

162. Nitekim kendüyi kıldı cüst[ü] cü

Bulamadı kendüden anda güft[ü] gü

163. Hazz u rûhânî ve cismânî hemân

Gitdi anda ol resûlden ol zamân

164. Bî-hurûf laf[ı]z u şavt ol pâdişâh

Muştafâya söyledi bî-iştibâh

165. Didî kim maşşûduñ maşlûbuñ benem

Sevdüğün cân ile maşbûbuñ benem¹⁴

166. Gice gündüz тұrmayup istedigün

Nola ki görsem cemâlün didigün

167. Benem ol kim sañâ gönderdüm kitâb

Cân içinde baķ ki ref^ç oldu hicâb

160. O peygamber yetmiş bin örtüyü geçti; arş ve kürsü gördü.

161. Kudret perdesine ulaştı ve gözleri yolun yakın olduğunu gördü.

162. Nitekim kendini aradı ve onda kendinden bir söz bulamadı.

163. Hz. peygamber ruhanî ve beşerî sınırlardan kendini o anda soyutladı

164. Şüphesiz ki o padişah, kelimeler sözler ve sesler olmadan Mustafa ile konuştu.

165. Dedi ki: Maksadın, istediğin benim, can ile sevdiğin sevgilin benim.

¹⁴ Vezinde aksama vardır.

166. Gece gündüz durmadan istediğin, cemalini görmeyi dilediğin benim.

167. Ben ki sana kitap gönderdim; canının içine bak! Örtü ortadan kalktı.

168.Şeş cihetden ol münevver pâdişâh

Şöyle bî-keyf aña gösterdi cemâl

169.Gördü gönül gözi[yi]le Rabbini

Gence irişdürdi maḥbûb-ı anı

170.Gördi çünkim Rabbin ol maḥbûb-ı Hakk

Dile benden ne dilerseñ didi Hakk

171.Didi Aḥmed iy ḥüdâvend-i raḥîm

İy ḥatâ-pûş[u] ‘atâsı çok kerîm

172.Bir murâdım var durur senden hemân

Ümmetüme dilerem ben armağan

173.Hazret-i Hakk didi[kim] ol dem aña

Yâ Muhammed ben ‘atâ kıldum saña

[s.8a]

174.Ümmetüne virdüm uş beş vakt namâz

İsteyen beni anı kılar kılmaz

168. O altı yönden nurlu olan padişah, keyfiyetsiz olarak ona cemalini gösterdi.

169. Gönül gözüyle Rabbini gördü; o an sevgiliye erişti.

170. O Allah'ın sevgilisi Rabbini gördü; Allah ona dile benden ne dilerseñ dedi.

171. Ahmet: Ey bağışlayıcı ve hataları örtmekte çok cömert olan Allah'ım, dedi!

172. Ey Rabbim! Senden bir isteğim var; ümmetime bir armağan isterim.

173. Hz.Allah buyurdu: Ya Muhammed! O zaman, sana istediğini bahşettim.

174. Ümmetime beş vakit namaz verdim, isteyen onu bırakmaz kılar ve beni anar.

175.Bunu ilet ümmetüñe armağan
Kim buña olmaz bahâ kevn[ü] mekân

176.Ger dilersiz bulasız ‘ âlî makâm
‘ Işk ile diñ e’ş-şelâtü ve’s-selâm

Faşl-ı fî beyânî vefatî’n-nebiyyi ‘ Aleyhi’s-selâtü ve’s-selâm

177.İşid imdi kim ol fahr-i kâ‘ inât
Nice hasta oldu vü buldı memât

178.Atmış üç yaşına çün irdi emîn
Dosta ulaşmaqlığı oldu yakın

179.Vaqt irişdi dünyadan kıldı sefer
Ol güneş yüzli ve ol alnı kamer

180.Didi kim yâ Fâtıma diñle sözüm
Koçula boynumu bir dem iy kızım

181.Dünyâyı terk etmegi kayırmazam
Bilürem ki bunda bâkî qalmazam

175. Bunu ümmetine armağan et, hangi mekân ve topluluk buna değer vermez.

176. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

177. İşit şimdi kâinatın en değerlisi, nasıl hastalandı ve ahirete göçtü.

178. Altmış üç yaşına geldi Muhammed ve Allah’a ulaşması yakınlaştı.

179. O güneş yüzlü ve alnı ay gibi olan için vakit doldu ve dünyadan göçtü.

180. Ya Fatma! Kızım sözümü dinle ve bir süre boynuma sarılarak kokla, dedi.

181. Dünyayı terk ettiğim için üzülmem, bilirim ki burada ebediyen kalamam.

182.Bu yetimlik k utlu olsun ba u a

Da ı  asret e   ne yolda u a

183.B yle diy p ya ıla  oldı g zi

Didi  anı ol iki k rpe  uzu

184.Yanuma gels n H seyin ile H san

Kim bu g  l m  amın anlardır kesen

185.Ol iki m h[1] varub getirdiler

Ol g ne in yanına yit rdiler

[s.9b]

186.Girdiler i er ye a la dılar

Y gr  ben boynına  arma dılar

187.Didiler iy dede noldu uz bug n

H stalıkdan cismi  z olmu  zeb n

188.Didi c num  uzılar budur dilek

Dede  z d ny yı terk itse gerek

182. Bu yetimlik, hasret eden yolda larının ba ına kutlu olsun.

183. B yle diyerek g z  ya la doldu ve: “O iki taze kuzu nerede” dedi.

184. Hasan ile H seyin yanına gelsin, g nl m n  z nt s ne derman onlardır.

185. O iki ay y zl y  gidip getirdiler ve o g ne in yanına ula trdılar.

186. İ eriye girdiler ve a la arak boynuna sarıldılar.

187. Dediler: Ey dede sana ne oldu? Bu g n hastalıktan g zlerin yorgun d  m  .

188. Dedi: Canım kuzular Allah’ın dile i budur; dedenizin d nyayı terk etmesi gerek.

189.Yüzüme  oyunca ba u  bir zam n

Kim yakın geldi eccl virmez am n

190.  n i itdi ol ikisi bu s zi

Didiler terk itme iy dede bizi

191.Bize sensiz gerekmez bu cih n

Ne cih n belki gerekmez bize c n¹⁵

192.Siz gidicek bizi kim o say sar

 urrat   l-  ayni bize kim diyiser

193.  bu h lde iken irdi Cebr  il

Didi kim sa a sel m itdi Cel l

194. ord  siz   h lin zi ol  alab

 or hab b m ne  ılır benden  aleb

195.  mmet mi dilerem H  dan didi,

Dileg m H  dan budur  o dan didi

189. Y z me doyuncaya kadar bak n. Zaman yakla tı; ecelden kurtulu  yoktur.

190.  kisi de bu s z  i itince, “Ey dede bizi terk etme” dediler.

¹⁵ Vezin aksamaktadır.

191. Bu d nya bize sen olmadan gereksizdir; hatta sensiz canımızın bile  nemi yoktur.

192. Siz gidince bizi kim ok ayacak, bize kim g z m n nuru diyecek?

193.   te bu haldeyken Cebrail geldi: Celil olan Allah sana selam yolladı, dedi.

194. Hz.Allah sizin halinizi sordu: O sevgili benden ne ister, dedi.

195.   mmetimi dilerim, H  tan  ok zamandan beri dile im budur.

196.Gice gündüz bu durur hem himmetüm

Kim bağışlaya baña haqq ümmetüm

197.Girü Haqq'a vardı geldi Cebrâ'il

Didi kim saña selâm itdi Celîl

198.Haqq Te'âlâ saña key lütf işledi

Ol yazuklu ümmetün bağışladı

[s.9a]

199.Didi maşşûdum buyıdı haqdan uş

Hâtırım şimdi iğen hoş oldı hoş

200.Ol dem içre girü Cibrîl-i emîn

Kara tönların geyüp geldi hemîn

201.Didi Cebrâ'ile iy kardaş niçün

Kara guşşa tönların giydün bugün

202.Gördüğüm yokdur bu şüretde seni

Böyle niçün kıldıñuz diñüz bunı

196. Gece gündüz çabam budur; Allah'ım ümmetimi bağışla.

197. Cebrail, Allah'ın yanından geri geldi ve Yüce Allah'ın sana selamı var, dedi.

198. Allah sana çok lütfetti ve ümmetinden günahkâr kulları bağışladı.

199. Allah'tan isteğim buydu; yerine gelmesiyle hatırım hoş oldu, dedi.

200. Cebrail, o zaman siyah elbiseler giyinmiş halde içeriye geldi.

201. Cebrail'e kardeş neden bugün kara giyindin, dedi.

202. Daha önce seni siyah giyinirken görmedim bunu niçin giydin.

203.Didi kim geydüm senünçün yâ emîn

Şoñ inişimdür yire ancak hemîn

204.Vahy için iner degülem bir dahı

Va hy kaç ‘ oldu bugün teñrı haķı

205. Ger dilersiz bulasız ‘ âlî-maķâm

Işķ ile diñ e’s-şelâtü ve’s-selâm

Faşl

206.Söyleşirken Cebra‘il ol şâh ile

Anda gelmiş idi ‘ Azrâ’il bile

207. Taşradan içerüye kıldı nidâ

Didi kim yâ ehl-i beyt-i Muştafa

208.İzniñüz var mı içerü girmege

Ol münevver hûb-cemâli görmege

209.Fâtıma didi [ki] kimsin iy ‘ aceb

Didi bir a‘ râbiyem ıy hoş-edeb

203. Ya emin, senin için giyindim zira bu yere son inişimdir, dedi.

204. Önceden vahiy için inerdim; artık Allah’tan vahiy kesildi.

205. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

206. Hz.peygamber, Cebrail ile konuşurken Azrail gelmişti.

207. Dışarıdan içeriye doğru seslendi. “Ya! Mustafa’nın ev ahalisi.”

208. İzniniz var mıdır içeriye girip o nurlu yüzü görmeye?

209. Fatma sen kimsin dediğinde; “hoş edepli bir Arabım,” dedi.

210.Fâtıma ağlayu didi iy ‘ arab

İçerü girmeklige nedür sebeb

[s.10b]

211.Var işüñe iy qarındaşum ‘ arab

Qo bizi ağlaşalum her r ūz [u] şeb

212.Bir daħi çağırdı dir ki gitmezem

Muştafâyı görmeden terk itmezem

213.Maşlaħat var içerü girsem gerek

‘ Āşıkı ma‘ şūka ırgürsem gerek

214.Fâtıma çünki bu sözi diñledi

Beli büküldi [ve] fi’l-ħâl inledi

215.Ditreyü geldi resûluñ yanına

Beñzi uçmış kórku düşmiş cânına

216.Ne içün kórğduñ diyü şordı ħabîb

Bir ‘ arab vardır qapuda key mühîb

210. Fatma ağlayarak: “İçeriye neden girmek istiyorsun.” diye sordu.

211. Ey kardeşim git işine, bırak bizi gece gündüz ağlaşalım!

212. Bir kez daha seslendi: Mustafa’yı görmeden gitmem, dedi.

213. İçeriye girmek için sebebim var. Âşık ile sevgiliyi kavuşturmam gerek.

214. Fatma bu sözü dinleyince beli büküldü ve halsizce inledi.

215. Canına korku düşmüş ve benzi sararmış şekilde, titreyerek Resul’ün yanına geldi.

216. Hz.peygamber, neden korktun diye sorunca; kapıda seni çok seven bir Arap vardır.

217.Ditredi gevdem göricek yüzini

Sevmedüm ol kişiniñ ben sözini

218.Dir ki destûr var mı içerü girmege

Muştafânıñ cemâlini görmege ¹⁶

219.Fâtıma didi güneş yüzlü baba

Arpa etmegin yiyüp geyen ‘abâ

220.İy benüm izzetlü babam kimdür ol

İçerü girmege ister yâ Resûl

221.Didi Aḥmed iy gözüm nûr[1] benüm

Ol gelendür ḳabz iden rûḥum benüm

222.Ol gelendür ḥalka itdüren fiğân,

Ol gelendür gözı yaşın iden revân

223. Ol gelendür dostı dostdan ayıran

Yakasuz donı biçüp [hem] geydüren¹⁷

217. O kişinin yüzünü görünce vücudum titredi; onun sözünü sevmedim.

218. İçeri girmeye ve Mustafa'nın cemalini görmeye müsaade var mı diye sorar, dedi.

¹⁶ *Vezinde aksama vardır.*

219. Fatma dedi: Üstüne abanı giyip arpa ekmeğini ye ay yüzlü babam.

220. Ey benim izzet sahibi babam! İçeri girmek isteyen kimdir?

221. Hz.Ahmet dedi: Ey benim gözümün nuru kızım! O gelen benim canımı almaya gelendir.

222. O gelen kişi, insanlara feryat ettiren, gözlerden yaşı akıttandır.

¹⁷ *Vezin aksaması vardır.*

223. O gelen ki dostu dosttan ayıran, yakasız kefeni giydirendir.

224.Yüzleri gül dilleri b lb lleri

 t ti gibi ol la f o ulları

225.Atalardan analardan ayıran

Ol-durur ol  aşra  apuda  uran

226.Ayrılık oduna yakar  arda ları

Yire koyar  opra a n z k [ba] ları

227. oldurur g l gibi t ze y zleri

 oldurur  opra la  ara g zleri

228.Gen  ki i  atunları dul eyleyen

 ulları beg begleri  ul eyleyen

229. Esmez andan kimseye rahmet naz r

G rkl    retleri  oldurur bozar

230.Adı ‘ Azr ’il durur gels n ber 

 ur var a   apuyı girs n i er 

224. G l y zl , b lb l sesli papa an gibi kibar o lanları

225. Anne ve babasından ayıran,  old ren ki i o kapıda durandır, dedi.

226. Karde leri ayrılık ate iyle yakar, taze ba ları topra a koyar.

227. G l gibi taze tenleri soldurup, g zleri kara toprakla doldurur.

228. O gen , hatunları dul eder, be leri kul, kulları da be  eder.

229. Onda kimseye kar ı ba ı lama yoktur. G rkemli y zleri soldurup acı  ektirir.

230. Adına Azrail derler; A  kapıyı bırak i eriye gelsin.

231. Fâtıma tırdı [vü] âh kıldı kirâm

Ditreyü ‘ Azrâ’ile virdi selâm ¹⁸

232.Didi ‘ Azrâ’il e iy fermân-ı Hakk

Beni esirge gözüm yaşına bak

233.Gel benüm cânım[ı] al ben öleyin

Babamuñ yoluna kırbân olayın

234.Böyle diyüp açdı kapuyı hemân

Girdi içerü ‘ Azrâ’il ol zamân ¹⁹

235.Didi aña ol vaktin ol müctebâ

Hış geldüñ iy emîn gel merhabâ

236.Şordı kabz-ı rûh için mi geldüñ yâ melek

Yâ ziyâret midür ancak dilek ²⁰

[s.11b]

237.Didi gelmişem ziyâret itmege

Dağı kabz-ı rûh idüben gitmege

¹⁸ Vezinde aksama vardır.

231. Fatıma titreyerek durdu ve Azrail’e selam verdi.

232. Azrail’e: Ey Hakkın fermanını taşıyan, şu gözümün yaşına bak, dedi.

233. Gel benim canımı al, ben öleyim; babamın yoluna kurban olayım.

234.Böyle diyip hemen kapıyı açtı; o zaman Azrail içeriye girdi.

¹⁹ Vezinde aksama vardır.

235. O vakit ona dedi ki seçilmiş olan(peygamber); ey emin hoş geldin! Merhaba.

²⁰ Vezne uyum sağlamıyor.

236. Ya melek! Ruhumu almak için mi geldin? yoksa isteğin ziyaret midir, diye sordu.

238. Hâk buyurdı ben saña olam muṭı̃^ṛ
Her ne dirseñ anı ṭutam yâ şefı̃^ṛ
239. Ger icâzet olur ise kabẓ-ı rûḥ idem
Olmaz ise ḥod girü dönem gidem ²¹
240. Çün işitdi ‘Azrâ’ilüñ sözini
Cânıla kıldı kabûl Hâk emrini
241. Didi ‘Azrâ’ile ol şâh-ı cihân
Kim vasiyyet kılayım bir dem emân
242. Ol mubârek ağzın açdı söyledi
Ehl-i beyte hoş vasiyyet eyledi
243. Ümmetin ta’kîdi-le işmarladı
Her naşîḥat kim gerekdür hep didi
244. Ümmetinden râzı olsun ol mu‘îñ
Rahmet‘ullahı ‘aleyhim ecma‘in

237. Seni ziyaret etmeye ve ruhunu almaya geldim, dedi.

238. Ben sana itaat etmeye, ne emredersen yerine getirmeye geldim. Allah böyle buyurdu.

²¹ Vezinde aksaklık mevcuttur.

239. Eğer iznin olursa ruhunu alayım, eğer olmasa çekip geri gideyim.

240. Azrail’in sözünü işitip Allah’ın emrini kabul etti.

241. Cihanın padişahı, Azrail’e: Bir süre müsaade et vasiyette bulunayım, dedi.

242. Resul o mübarek ağzıyla ailesine vasiyette bulundu.

243. Ümmetini onlara emanet edip her zaman nasihat etmeleri gerektiğini söyledi.

244. Muîn, ümmetinden razı olsun ve tüm âlemlerin rahmeti onun üzerine olsun.

245. Ger dilersiz bulasız ‘âlî-makâm

‘Işık ile diñ e’ş-şelâtü ve’s-selâm

246. Teñri rahmet eylesün ol cân için

Fâtiha ihsân ide yazan için

Fâtiha [1012]

[s.12a]

Fî beyânı vefâtı Fâtıma radıyallâhu ‘anhâ

Bismillahi’r-rahmâni’r-rahîm

“Rahman ve Rahim olan Allah'ın adıyla”

247. İşid imdi Fâtıma ahvâlini

Kim resûlden soñra noldı hâlini

248. Gice gündüz ağlamağa başladı

Kâ‘ inâtı tağlamağa başladı

249. Yimez içmez uyumazdı bir zamân

Şöyle kim hayrette kalmışdı amân

250. Dir idi vâ hasretâ vâ fûrkatâ

N[e] ideyim iy baba vâ veyletâ²²

245. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşk ile salat ve selam söyleyin.

246. Tanrı rahmet eylesin o can için ve bunu yazan kişinin ruhuna Fatiha bağışlayın.

247. Şimdi Resul’ün vefatından sonra Fatma’nın halini dinle.

248. Gece gündüz ağlayıp, kâinatı dağlamaya başladı.

249. Yemez, içmez uyumazdı. Halini görenler hayrette kalırdı.

²² Vezinde aksama vardır.

250. Bu hasret ve ayrılığın acısıyla ne yapayım ey baba, derdi.!

251.Söyleşirken yerde kimse görse ol

Anlara eydür idi kanı resûl²³

252.Böyle m‘ olur kanı hürmet kanı cehd

‘Kanı dostlık kani şohbet kani ‘ ahd²⁴

253.Ol degül miydi bize dâim ‘ utûf

Ol degül miydi size her-dem raûf

254.İy yürek yan yüzi güneş mâh için

‘Kara kara kan ol şâh için²⁵

255.Böyle diyüp dâ‘ im ağladı nigâr

Gözlerinden yaş akardı nîl-vâr²⁶

256.Bir gün aşhâb bir yire cem‘ oldılar

Yâ ‘ Alî diñle sözümüz didiler

²³ İlk kelimededen sonra gelen “bir” vezin gereği çıkartılmıştır.

251. Hz.peygamber, bir yerde söyleşirken kimi görse onlara söylerdi.

²⁴ Vezinde aksama vardır.

252. Hürmet böyle mi olur; hani beraberlik, hani dostluk, sohbet ve sözler?

253. O değil miydi bize şefâat gösteren bu dünyada esirgeyen.?

254. Ey yürek, kara kara kan ol ve o güneş yüzlü ay gibi sultan için yan.

²⁵ Vezinde aksama vardır.

255. Böyle deyip daima ağlardı; o güzel yüzlü sevgilinin gözlerinden nil nehri gibi yaş akardı.

²⁶ “Ağladı” kelimesinden sonra gelen “ol” vezin gereği çıkartılmıştır. Müstensih “nîk-vâr” yazmasına rağmen anlam bozulduğu için “nîl-vâr” olarak değiştirildi.

256. Bir gün ashabın birinin evinde toplandılar. Ya Ali! Dinle sözümüzü dediler.

257.Di kerem eyle digil ol gül-‘ izâr

Gice gündüz ağlamasun zâr [u] zâr

[s.13b]

258.Ağlamaqla ele girseydi resûl

Yâhût cân virmegile ol pür-uşûl²⁷

259.Ağlayuban vireyidük cânımız

Tek ele gireyidi cânânımız

260.Lîk bu hükm-i hüdâdur nidelüm

Buñâ râzî olalum şabr idelüm

261.Geldi didi bu sözi ol dem ‘ Alî

Fâtıma ağladı didi iy velî

262.Yirüñ altında yata şâh-ı Resûl,

Nice ağlamayup olmayam melûl

263.Âh idüp bir kerre düşdi [ol] yire

Yoğıdı [kim]‘ aklı kendüyi dere

257. Kerem eyleyip ona söyle, ah edip inleyerek gece gündüz ağlamasın.

258. O peygamber, ağlamak ve inlemekle ya da can vermekle ele geçseydi.

²⁷ Metinde “ağlamak ile” yazmasına rağmen vezin gereği “ağlamakla” şekli tercih edilmiştir.

259. Geri gelecek olsa ağlayarak canımızı verirdik.

260. Bu Allah’tan gelen bir karardır ne yapalım? Buna razı olup sabır edelim.

261. Hz.Ali geldi ve bu sözleri söyledi. Fatma ağlayarak: “Ey Veli!” dedi.

262. Resûl padişahımız yerin altında yatıyor; ben nasıl ağlamayıp dertli olmayayım.

263. Ah edip yere düştü ve aklı başında değildi.

264.Nice vaqtden sonra[ol] hayr'ul-betûl

kalkdı yirinden olup gâyet melûl

265.Didi kim diñle beni sen yâ 'Alî

Gel kerem kıl kubbeye var ya Velî

267. Anda baña bir gömelte yapıvir

İçine dañi anuñ gül saçıvir

268.Adın anuñ beyt-i ahzân koyalum

Anda varup kanlu yaş ağlayalum

269.Sözini kıldı kabûl ol dem 'Alî

Vardı bir ev yapıdı anda ol velî

270.Her şabah anda varurdu ol nigâr

Nevha idüp ağlaradı zâr [u] zâr

271.Tâ aña dek kim diyüp durdu Resûl

Alt[ı] aydan sonra ıy hayru'l-betûl

[s.13a]

264. İnsanların hayırlısı üzüntülü bir şekilde bir süre sonra yerden kalktı.

265. Ya Ali beni dinle! İyilikte bulun; kubbeye git dedi.

267. Orada bana bir gömelte ev yap ve içine gül saç.

268. O evin adını hüznün evi koyalım ve kanlı gözyaşı ile ağlayalım.

269. Ali bu sözü kabul etti ve gidip bir ev yaptı.

270. O sevgili her sabah oraya gider ve ah u zar edip ağladı.

271. O zamana kadar Resul diyip durdu. Altı aydan sonra Ey hayırlı sevgili!

272.Emr-i Hâkdur baña sen gelseñ gerek

Hem benümle tâ ebed olsañ gerek

273.Çünkü va‘ de yitdi ol nigâr

Ğabrine vardı Resûluñ kıldı zâr²⁸

274.İştîyâķum geçdi ĥadden didi ol

Yaķdı cânım nâr-ı ĥicrûñ yâ Resûl

275.Niceye dek bunda ben şabr ideyim

Kendüme yâ nice cebir ideyim

276.İy dirîĝâ râz[ı] nice gizleyem

Vaķtümi ben yâ nicesi gözleyem

277.Fürķatûñ[ûñ] baĥrine ben düşmüşem

Hasretûñûñ nârına [ben] düşmişem

278.Zaĥmet[ü] miĥnetlerüm çokdur benüm,

Daĥi herĝiz tâķatüm yokdur benüm

272. Allah ’ın emridir bana sen gelsen gerek, hem de benimle sonsuz olsan gerek.

²⁸ Vezinde aksama vardır.

273. O güzel sevgilinin süresi doldu. Resûl’ün kabrine gidip aĝladı.

274. Bende istek ve arzu kalmadı. Resul’ün gidişı canımı yaktı.

275. Ben bu derde ne zamana kadar sabır edip kendime eziyet edeyim?

276. Yazık ki bu sırrı nasıl gizleyeyim; yollarımı daha ne kadar gözleyeyim?

277. Ayrılıĝın denizi ve hasretin ateşinin içine düşmüşüm.

278. Sıkıntı ve acılarım çoktur. Fakat artık dayanmaya dermanım yoktur.

279.Uş cerâhat oldu yürek baş ile

Yüzlerümün nurı gitdi yaş ile

280. Uş benefşe gibi kıaddüm oldu hâm

İşbu derde nice olasıdur em

281.Uş tenüm inceldi oldu [hem] hilâl,

Gitdi şâdî cânuma irdi melâl

282.Fürkât ağusın tolu tolu kadeh

Nûş kıldı nice olam ben ferah

283.Çün habîbüm menzilün oldu turâb

Bu cihân oldur harâb-ender-harâb

284. Kâtı efgân eyleyüp dök[ül]di yâş

Eriyüp şu oluyazdı anda taş

[s.14b]

285.Ditredi kabır-i habîb-i kird-gâr

Düşdi kabır üstine ol dem ol nigâr

279. Öyle ki yüreğim acılar ile dolu ve artık gözlerimde ışık dahi kalmadı.

280. Menekşe gibi sararıp soldum; bu derde nasıl bir derman vardır?

281. Tenim incelerek hilal gibi oldu; sevincim gitti ve canıma sıkıntı düştü.

282. Ayrılık zehriyle dolu kadehleri içtim; artık nasıl rahat olayım.

283. Habîb'in gideceği yer toprak oldu. Bu yüzden cihan harabe bir yer haline geldi.

284. Çok feryat ile gözlerinden yaş dökülüp gözyaşı taş gibi oldu.

285. Hakk'ın Habibinin kabri titredi, o zaman sevgili kabrin üzerine düştü.

286. K abr i inden Mu taf  v  m cteb 
Didi kim iy n r-ı ‘ ayn[um] mer ab 

287. atı m  t   am ciger k   em sa  a
Va‘ de yitdi gelisersin sen ba  a

288.    oluban  urdu yirinden rev n
Vardı eve ol dem i inde hem n

289.Başladı kend zini  av urma  a
Hem ev   i in  aşun dev   rme  e

290.G rdiler anı H seyinile H sen
Didiler iy ana bugun n’oldı sen

291.B yle ta‘ c l ma  la  at ned r size
Lu fu  uzdan bir  aber virgil bize

292.Bu s  zi   nkim bulardan di  ledi
Derdile    eyley ben i  ledi

293.Gel  n o ullar didi  olu uban
Yanına geldi H seyin ile H sen

286. O M cteb  ve Mustafa: ‘‘Ey g z m n nuru merhaba!’’ dedi.

287. Ciger k   em senin gelmeni  ok arzuluyordum; bana gel vaktin artık doldu.

288. O zaman yerinden derhal do ruldu ve hızlıca evine gitti.

289. Evin i ini toplayıp kavu mayı beklemeye ba ladı.

290. Hasan ile H seyin annelerini g r p: ‘‘Bu g n ne oldu sana’’ dediler.

291. Sizi b yle acele ettiren i  nedir? L tfederek bize haber verin.

292. Bu s yledikleri s    dinleyip dert ile ah edip inledi.

294. Birin aldı bir dizine ol ana

Bir dizine birin aldı hem yana

295. Öpdi gözlerini sürdi yüzünü

Yüzine sürdi olaruñ yüzünü

296. Yüzlerine bağıdı ve çok ağladı

Yüreğüñ taşdan degülse ağladı

297. Didi iy cânım oğullar nideyim

kağıı derdüm size[ben] şerhı ideyim

[s.14a]

298. Va‘ de yitdi biliñüz bu dem hemân

Dedeñüz gel didi uş oldum revân

299. Uş ecel irdi baña vâ ıasretâ

Sizden ayrılırsam vâ fürkatâ

300. İy ‘ aceb tozlanıcağ başuñüzi

Kim yuyısar ya kim ohşayısar sizi

293. Gelin oğullar deyince Hasan ile Hüseyin hemen yanına geldiler.

294. Birini bir dizine diğeriñi öbür dizine oturturdu.

295. Gözlerini öptü ve yüzlerini kendi yüzlerine sürdü.

296. Yüzlerine baktı ve çok ağladı; Yüreğı taştan olmayan buna ağlar.

297. Ey canım oğullarım, bu derdimi size nasıl açıklayayım, dedi.

298. Vaktim doldu bunu biliniz, dedeniz bana gel dedi.

299. Bana artık ecel geldi; Sizden ayrılırsam bana hasret ve ayrılık vardır.

300. Acaba tozlu başınızı kim yıkayıp sizi okşayacak.

301.Sâcuñızı kim tarayısar sizûñ
Gözleriñuz kim sürmeleyiser sizûñ

302.Ömrümün şon günüdür bugün benüm
Size kırbân olsun uş cânım benüm

303.Yuyayum bugün sizûñ başlarıñuz
Hem tarayayum güzel saçlarıñuz

304.Ah idip durdı yerinden ağlayu
Fırkat odıy[ı]lan yüregün tağlayu

305.Başladı yudı taradı saçların
Dökdü anda kanlu gözler yaşların

306.Şaşradan ol dem girüb geldi ‘ Alî
Ol nigârı gördü ağlar ol Velî

307.Didi ya Fâtıma n’oldu saña
Niçün ağlarsın haber virgil baña

308.Niçün söylemezsin ya hâlâl
Eydi virgil baña nedür iş bu hâl²⁹

301. Saçınızı kim tarayıp, sizin gözlerinize kim sürme sürecek.

302. Size canım kurban olsun; bu gün ömrümün son günüdür.

303. Bugün sizin başlarınızı yıkayıp o güzel saçlarınızı tarayayım.

304. Yerinden doğrularak ah edip ağladı; ayrılığın ateşi yüreğini dağladı.

305. Saçlarını yıkayıp tarayınca gözlerinden kanlı yaşlar dökmeye başladı.

306. Ali o zaman dışarıdan gelince Fatma’yı ağlarken gördü.

307. Dedi: Ya Fatma neden ağlarsın! Sana ne oldu?

309.Dir ‘ Alî’ye Fâtıma diñle beni

Bâkı dutsun Hakk bu dünyâda seni

310.Babam ol dem va‘ de itmişdi baña

Oldu ol va‘ de bugün nidem saña

[s.15b]

311.Sen esen kal ben yöneldüm giderem

Saňa Hasenle Hüseyini ısmarlaram³⁰

312.Bu iki körpe kızılarum iy cân

Hoşça dutğıl dilegüm budur hemân

313.İş bu sözleri işitdi çün ‘ Alî

Âh idüp ağlardı anda ol Velî

314.Geçdi ol gün gice oldı ol niğâr

Didi kim iy hâlîk-ı perverd-i gâr

315.Saňa sığındum ilâhî hâlümü

Virmege âsân kılıvir cânımı

²⁹ Vezinde aksama vardır.

308. Ey helâlim! Bu hallerin nedir, bana neden söylemezsin?

309. Fatma Ali’ye söyledi: Allah bu dünyada sana uzun ömürler versin.

310. Babam bana kavuşmayı vaat etmişti ve bugün zamanım doldu; sana ne diyeyim?

311. Sağlıcakla kal, artık ben gidiyorum; sana Hasan ile Hüseyin’i ısmarlıyorum.

³⁰ Vezinde aksama vardır.

312. Bu iki evladımın gönlünü hoş tut, senden dileğim budur.

313. Ali bu sözleri duyunca ah ederek ağladı.

314. O gün ve gece geçti; sevgili Fatma dedi ki: Ey besleyip büyüten Yaratıcı!

316.Böyle didi vü hemân âh eyledi

Rûhını teslîm-i Allah eyledi

317.Ahşamıla yatsu arasında vefât

Eyledi ol bint-i sırr-ı kâ' inât

318.Çokdı ol dem misk[ü] ' anberle gül-âb

Ditredi üstüne anuñ âfitâb

319. Zâhir oldu ev[n]üñ içinde nûr

İtoldı anuñ içi ervâhıla hûr

320.Hem Hâdîce rûh-ı Havvâ rûhıle

Rûh-ı Meryem Âsiyâ rûhı bile

321.Sâre Hâcer rûh[ı] hâzır oldılar

Ol nigâruñ üstüne ağlaştılar

322.Hâzır oldu enbiyâ ervâh[ı] hem

Zî-mübârek sa'at[ü] kutlu kadem

315. Ey Allah'ım! Sana sığındım, canımı kolayca vermeyi nasip et.

316. Böyle dedikten hemen sonra ah çekip ruhunu Allah'a teslim etti.

317. O kâinatın sırrının kızı, akşamla yatsı arasında vefat etti.

318. O zaman bütün her yer misk-i amber koktu; onun üzerine güneş titredi.

319. Evin içine görünen bir nûr doldu ve onun ruhu özgür kaldı.

320. Hatice, Havva, Meryem, Asiye rûhları ile

321. Sâre ve Hacer'in ruhları toplanarak o sevgiliye ağlaştılar.

322. Bütün Evliya ve Peygamberler o mübarek saatte hazır oldu.

323.Üstüne vardı ‘ Alî eyledi yas

 K̇anlu yaşı dökdi gözinden taş taş

[s.15a]

324.Didi iy cânım oğullar geliñüz

 Anañuz gitmiş cihândan biliñüz

325.Geldi yanına Hüseynile Hâsen

 Gördiler gitmiş cihândan ol Hâsen

326.Ol ikisi şarmaşup ağlaşdılar

 Hâsretile birbirin bileşdiler

327.Didiler bu iş durur gayet ‘ aceb

 Bir ‘ acebdır kıalmazısavuz ğarīb

328.Ķalbimüze düşdi fûrķat ķorķusu

 Geldi bize hem yetîmlik ķoķusu

329.Dedemüzgitdi [vü] biz kalduķ hâzîn

 Sen de gitdüñ bize kim olsun emîn

323. Ali yas ile yanına varıp gözlerinden tas tas kanlı yaş döktü.

324. Dedi: Ey canım oğullar geliniz, anneniz dünyadan göç etti biliniz.

325. Hasan ile Hüseyin yanına geldi; o güzeli gördüler ki dünyadan göç etmiş.

326. O ikisi sarmaşıp ağlaştılar; birbirini hasretle paylaştılar.

327. Bu nasıl garip bir iştir ki biz öksüz ve garip kaldık, dediler.

328. Bize yetimliğin kokusu geldi ve kalbimize ayrılığın korkusu düştü.

329. Dedemiz gidince hüznün içinde kaldık; sen de gittin, bize kim sahip çıksın.

330.N’oldı nergiz gözlerüñ yumduñ aña

Fürkat odına bizi yakduñ yana

331.Ĥasret ile yaralanmuş anamuz

Fürkat ile pârelenmiş anamuz

332.Bağrı başlu gözü yaşlu anamuz

Şems yüzlü mâh kaşlu anamuz

333.Gözyaşına ġarkâ varmış anamuz

Başı cânı şâh[a] virmiş anamuz

334.N’oldı böyle katı yanmışsız bugün

Urduñ yana yüregümüze dögün

335. Gözyaşıla yir yüzün ısladılar

Analarının yasın yasladılar

336.Er ü ĥatun ol gice cem‘ oldılar

Ĥasret odına yanup şem‘ oldılar

[s.16b]

330. Ne oldu gözlerini yumdun ve bizi ayrılık ateşiyile yaktın anne?

331. Annemiz, hasret ile yaralanmış, ayrılık ile parçalanmış idi.

332. Annemiz, bağrı taşlı, gözü yaşlı, güneş yüzlü, ay kaşlı idi.

333. Annemiz, gözyaşına boğulmuş, başını, canını şaha vermiş idi.

334. Bugün size ne oldu ki böyle yanmışsınız. Yanan yüreğimize düğüm attınız.

335. Gözyaşı ile yeryüzünü ıslatıp annelerinin yasını tuttular.

336. O gece erkekler ve kadınlar toplanıp hasret ateşiyile yanıp mum oldular.

337.Ĥalvet itdiler anu ol dem hemân
Yumağa hem meşğûl oldılar revân

338.Misk[ü] ‘ anber [i]le buĥûr itdiler
Ağlaşup üstine şaflar tuttılar

339. [pes]Yudılar şardılar kefen
Ėatına geldi Ĥüseyn ile Ĥasen

340.İkisi şarmaşuban ögrüşdiler
Üstine analarının düşdiler

341.Öpdiler [ol] yüzün efgân itdiler
Ağladılar yaşların kan itdiler

342.Ol güzeller şâh[ı] açdı gözlerin
Her birin oĥşadı öpdî yüzlerin

343.Gögsüne başdı [vü] ķoçdı anları
Yaķdı ĥasret od [yı]la cânları

344.Bir kıyâmet itdi ol gice îy yâr
Anda oldı bir kıyâmet âşikâr

337. O an başbaşa kalıp hemen onu yıkamaya başladılar.

338. Misk ve anber ile tütsüleyip ağlaşarak üstüne saf tuttular.

339. Onu yıkayıp kefene sardılar; Hasan ile Hüseyin yanına geldi.

340. İkisi birbirinden ayrılmayarak sarıldılar; analarının üzerine düştüler.

341. Yüzünü öpüp kanlı yaşlar dökerek feryat ile ağladılar.

342. O güzeller şahı gözlerini açarak her birinin yüzünü okşayıp öptü.

343. Onları göğsüne bastırıp göçtü ve hasret ateşiyle canlarını yaktı.

345.Ditredi ‘ arşıla kürsî hem felek

Anuñ için ağladı cümle melek

346.Geldi Hâkdan bir nidâ kim yâ ‘ Alî

Qaldur üstinden oları yâ velî

347.Pâre pâre olmasın çarh-ı felek

Yanmasun hasret odına her melek

348.Anları qaldurdu üstinden revân

Oldılar meşgûl namâzına hemân

349.Didi ol demde Ebû Bekre ‘ Alî

Siz kılvirûn namâzıñ iy velî

[s.16a]

350.Qıldılar anuñ namâzın ol gice

Qudretin gör Hâkquñ diñle nice³¹

351.İldiler ol dem Resûlûn yanına

Kim bulırdular anı canına

344. Ey yâr! O zaman kıyamet olacağı belli oldu ve o gece bir kıyamet koptu.

345. Arş, kürsü ve felek titreyip onun için bütün melekler ağladı.

346. Hak’dan bir nidâ geldi ki, Ya Ali! Onları üzerinden kaldır Ya veli!

347. Gökyüzü parça parça olmasın ve bütün melekler hasret ateşiyle yanmasın.

348. Hemen onları üstünden kaldırıp namazı ile meşgul oldular.

349. O zaman Ali, Ebu Bekir’e: Ey veli! Siz namazını kıldırın, dedi.

³¹ Vezinde aksaklık vardır.

350. O gece onun namazını kıldılar; Allah’ın gücünün nasıl olduğunu dinle.

351. O zaman Resûl’ün yanına götürüp onu sevdiğiyle kavuşturdular.

352.Dilediler ‘âdet üzre hem anı

Ğabrine kıoyalar ol görglü teni

353.Gördiler fahr-i cihân ol pür-şafâ

Murtazâ vü müctebâ vü Muştafâ

354.Ol mübârek ellerin ol dem hemân

Ğabri içinden çıkardı nâ-gehân

355.Ğoçdı vü didi gözüm nûrı saña

Key katı müştâķ idüm irdün baña

356.Aldı elinden ‘Ali’nün Muştafâ

Ğaldı hayretde ‘Aliyyü’l-Murtezâ

357.Çün Resûl aldı ol dem anı yanına

Ğıldılar medh[ü] şenâlar cânına

358.Gördiler ol hâli anda câzi‘ ün

Didiler innâ ileyhi râci‘ ün³²

352. Adet üzerine o görkemli bedenini kabre koydular.

353. Cihanın en değerlisi, gönle sefa veren, seçilmiş Mustafa’yı gördüler.

354. O zaman mübarek ellerini ansızın kabrin içerisinde çıkardı.

355. Ahirete göçtü: Ey gözümün nuru seni çok istiyordum ve bana ulaştın, dedi.

356. Mustafa, Ali’nin elinden aldı ve Aliyyü’l-Mürtezâ hayret içerisinde kaldı.

357. Resûl o zaman onu yanına aldı; canına övgülerde bulundular.

³² “Onlar; başlarına bir musibet gelince, “Biz şüphesiz (her şeyimizle) Allah’a aidiz ve şüphesiz O’na döneceğiz” derler.” (Kur’an-ı Kerim 2/156)

358. Onun halini görüp, “Allaha döndürüleceğiz.” dediler.

359.Fân[i] cismi odı ol ayru‘ n-nisâ

İtdi menzil milket-i dârü‘ l-beķâ

360.Zî-sa‘ âdet ehlidür şol kimsene

Ėalb[i] dola ubb-ı âl-i Muştafa

361.Çünkü gitdi ehl-i beyt-ı Mürtaza

Gördi anlar kerbelâda çok belâ

362.Sen kimin gâh-ı balâyı eyle cây

Tâ olasın anlaruñ ile belây

[s.17b]

363.Bizi ırağ itme olardan kerîm

Anlaruñıla bile eyle dâim

364. Ger dilersiz bulasız ‘ âlî -maķâm

Işķ ile diñ e’s-şelâtü ve’s-selâm

365.İşbudur âli cihânuñ biliñüz

Ger sizüñ varısa fehmuñüz³³

359. O hayırlı kadın, ölümlü bedenini bırakarak sonsuzluk evine yol aldı.

360. Mustafa’nın aşķıyla kalbini dolduran sa’âdet ehлиндendir.

361. Aliyyü’l-Murtaza’nın ailesi, Kerbelaya gidince çok belalara uğradılar

362. Sen onları belaya uğradıkları zaman kurtar ve belalardan uzak tut.

363. Ey kerem sahibi bizi onlardan uzak bırakma, onları bize her zaman yakın et.

364. Eğer yüce bir makam bulmak isterseniz, aşķ ile salat ve selam söyleyin.

³³ Vezinde aksama vardır.

365. Cihanın hali budur; eğer idrak etmeyi bilerseniz anlarsınız.

366. Muştafâdan ‘ibret aluñ siz dañı

Biriñüz qalmayıser Teñri haqı

367. Her ne deñlü çok yaşırsa bir kişi

‘Âkıbet ölmek durur anuñ işi

368. İmdi ölmedin geluñ eyleñ yeraq

Tâ ki hâzretde yüzüñüz ola aq

369. Teñri kulluğına meşğûl oluñuz

Nefse kul olmañ Hâqa kul oluñuz

370. Her kim olâ ‘âkıı ü devletlü er

Va‘ iz ü nâşih aña ölüm yiter

371. Bilir iken kim ölürüz ‘âkıbet

Çürüyüp toprak oluruz ‘âkıbet

372. Gör ki Hâkka dönmişümüz var mıdur

Fısqdan artuq hîç işimiz var mıdur

373. Bir yaramaz fi‘l[i] tağyîr itmedük

Âhîret bâbında tedbîr itmedük

366. Mustafa’dan ibret alın, biriniz dahi Tanrı’nın hakkı olarak sağ kalmayacak.

367. Bir kişi her ne kadar çok yaşasa da sonunda o da ölecektir.

368. Şimdi boş işlerle uğraşıp, gönül eğlendirmeyin ki ahrette yüzünüz ak olsun.

369. Hakk’ın kulluğuyla meşgul olun; nefsinize kul olmayın, Allah’a kul olun.

370. Kimin aklı başındaysa ölüm ona vaiz olarak yeter.

371. Biliriz ki sonumuz ölümdür. Sonunda çürüyüp toprak oluruz.

372. Gör ki Hakk’a dönmüşümüz var mı? İsyandan, başka bir işimiz var mı?

374. Hakk'a lâıık kılmaduk a' mâlimüz
Bilmezüz kim nolıser ahvâlimüz

375. Bize iy Hakk eyle tevfiķüñ refiķ
Tâ ki vardur bilevüz toğrı tarıķ
[s.17a]

376. Nefsimüz elinden olmuşuz esîr
Bu esîrlikden bizi kırtarıvir

377. Nefse uyup işledik bî-ħad günâh
Bilmezüz kim ne kılavuz yâ ilâh

378. Yüz kıaraların kızanduk dünyada
Bu ħacâletler ' aceb nice gide

379. Ger ' inâyet irmeye senden bize
Yir ü gök ehl-i kıamu bizden beze

380. Umaruz senden ' inâyetler ola
Raĥmet iriše sa' âdetler ola

-
373. Bir yaramaz işi düzeltip ahiret için tedbir almadık.
374. Hakk'a layık ameller işlemedik, halimiz ne olacak bilemeyiz.
375. Ey Allah'ım! Bize yardımını yoldaş eyle ki bizi doğru yola ulaştırsın.
376. Nefsimizin elinde esir olduk; bu esirlikten bizi kurtar.
377. Allah'ım nefsimize uyup sınırsız günah işledik, kılavuzu bilmedik.
378. Dünyada günahlar kazandık; bu utançla acaba nice gideriz?
379. Yer ve gök ehli bizden bezmiş durumdadır. Senden bağışlanma ve günahlarımızın affını isteriz.
380. Rahmete ulaşp saadet bulmak için, senden bağışlanma umarız.

381. Bir bölük bî-çâre miskîn ‘ âşiyüz

 Kulluğuñda kâşir u hem kâdiyuz

382. Sana lâyıķ bir ‘ amel hiç bizde yok

 İlle ‘ işyân ile noķsân var çok

383. Cümlemiz ‘ işyânımuzy bilmişüz

 Hâzretüñe rahmet uma gelmişüz

384. Kâpuna eksikligile irdük uş

 Yüzümüz kâra elümüz daķı boş

385. Ger senüñ kâpuñdan olur ise red

 Bize ayruķ kimden oluser meded

386. Gerçi kim ‘ işyânumuz key çok durur

 Varacak ayruķ yerümüz yok-durur

387. Bize ger rahmet kıl [e]ger oda yak

 Gitmeyiserüz kâpuñdan bir ayak

381. Bir takım çaresiz, kulluğa uzak hem de miskin isyankârız.

382. Bizde sana layık bir amel olmadığı gibi eksiklik ve isyankârlık çoktur.

383. Bütün günahlarımızı anladık ve kapına bağışlanmak için geldik.

384. Kapına eksiklik ile elimiz boş ve yüzümüz kara bir şekilde geldik.

385. Eğer sen bizi kapından çevirirsen bizi kim bağışlar?

386. Gerçi isyanımız çok varacak yerimiz ise yoktur.

387. Bizi ya bağışla ya da ateşte yak; biz bu kapıdan bir adım geri gitmeyiz.

388.İşıgünden yüzümüz kaldurmazuz

Biñ pâre kılurisañ dönmezüz³⁴

[s18b]

389.Her n' olursavuz kapuñda oluruz

Ger dirilürüz ve gerçi ölürüz

390.Dâ' imâ kullar işi ' işyân olur

Pâdişâhdan ' afvile ' ihsân olur

391.Bize kılduñ çünkü her in' âm[1] ' âm

Raḥmetüñle olur ol in' âm[1] tâm

392.Virdigün in' âmları tâm eylegil

Raḥmetün in' âmını ' âm eylegil

393.Hem Süleymânı faķîre raḥmet it

Yoldaşın îmân yirini cennet it

394.Aña dîzâruñı görmek kıl naşîb

Cümle mü'minler ile yâ mücîb

388. Kapının eşığinden yüzümüzü kaldırmayız; bin parçaya ayırsan geri dönmeyiz.

³⁴ Vezinde aksama vardır.

389. Bize ne olursa olsun kapında durur; ya dirilir ya da ölürüz.

390. Her zaman kulların işi isyan, padişahın işi ise bağışlama olur.

391. Bizi rahmetinle bağışlamak için yarattın, bizi bağışla.

392. Bizi bağışladığında tamamen bağışla, senin rahmetin çoktur.

393. Süleyman fakire rahmet et; imanlı yoldaş kılıp yerini cennet et.

394. Cümle müminlerle beraber ona sevgiliyi görmeyi nasip eyle.

395.Ol Muḥammed ḥürmetiçün kim aduñ

Anuñ adıyla қоша қодuñ³⁵

396.Ḥalk-ı ‘âlemden anı itdüñ güzîn

Қılduñ anı raḥmeten li’l-âlemîn

397.Bize anuñ ‘ izzetine ‘ izzet it

Fazluñ ile cümlemüze raḥmet it

398.Raḥmetünden ger bize iḥsân ola

Pâdişâhlıḡuña ne noḡsân ola

399.Ḥaḡḡa ḥamd ile şenâyı bî-ḥisâb

K’oldu ḥaḡḡ ‘avnile kâmil bu kitâb

400.Teñridan yüz biñ derûnu ile selâm

Muṣṭafâ’nuñ ruḥûna her subh-[u] şam

401.Olsun âline daḡı aṣḡâbına,

Tâbi‘ ĩn enşâr[u] hem aḡbâbına

[s.18a]

³⁵ Vezinde aksama vardır.

395. O Muhammed adının hürmeti için onun adıyla adını yan yana yazdın.

396. Onu herkesten üstün kılıp âlemlere rahmet için gönderdin.

397. Bizi onun yüceliḡiyle yücelt ve rahmetinle bizi baḡışla.

398. Bize baḡışlamandan ihsan edersen padişahlıḡından bir eksilen olmaz.

399. Allah’a sayısız şükür ve övgüler olsun ki onun yardımıyla bu kitap tamamlandı

400. Her akşam gönülden Mustafa’nın ruhuna yüz bin kere selam olsun.

401. Onun dostlarına, ona tabi olanlara, ona yardım edenlere, onu sevenlere selam olsun.

402.Ümmetinden râzı olsun ol mu‘în

Raḥmetullahi ‘aleyhim ecma‘în

403.Her ki diler raḥmeti çok kazana

Fâtiḥa okuya bunu yazana ³⁶

404.Okuyanı dinleyeni yazanı

Raḥmetünle yarlıgağıl yâ ğanî

405.Yazanı her kim dua‘ ile aña

Ḥakk te‘âlâ raḥmet eyleye aña

406. Tañrı raḥmet eylesün ol cân için

Fâtiḥa iḥsân ide yazan için

Fâtiḥa Sene 1012 (1604)

402. Allah’ın rahmeti herkesin üzerine olup o yardım eden Peygamber, ümmetinden razı olsun.

403. Kim bağışlanmayı çok isterse bunu yazana Fatiha okusun.

³⁶ “kim” kelimesi “ki” olarak yazılmıştır.

404. Ya bağışlaması çok olan, bunu okuyanı, dinleyeni ve yazanı bağışlama ile hesaba çek.

405. Yazan kişiyi kim dua ile anarsa Allah onu bağışlasın.

406.Allah o can için rahmet etsin, yazan için Fatiha okusun.

KAYNAKÇA

- Afzalur, R. (1996)Sîret Ansiklopedisi, İstanbul: İnkilâb yayınları, 3: 462.
- Ahatlı E. (2001) Nübüvvet Mührü. Sakarya üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (3):281
- Aksoy, H. (2007) Eski Türk Edebiyatı’nda Mevlidler. Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi (5-9):323
- Albayrak, N (1993). Dînî Türk Halk Hikâyelerinden Geyik, Güvercin ve Deve Hikâyeleri -Kaynakları ve Metin Tesisi. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Marmara Ü.
- Arvas, A. (2017) Bir Halk Kitabı Olarak Mevlidü’n-Nebî(inceleme ve metin), Sonçağ yayınları, Ankara; s.242,245
- Arvas, Abdulselam, Türk Halk Edebiyatı, “9. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi”(Ordu, 20-23 Kasım 2017). 49. Ankara: T. C Kültür Ve Turizm Bakanlığı, Araştırma ve Eğitim Genel Müdürlüğü Yayınları, 2019.
- Bağdâdî el-Hatîb. (Tarihsiz) Târîhu Bağdâd, VII, 166. Kahire
- Bakırcı, S.(2003)Mevlid Doğuşu Ve Gelişmesi, Akademik Araştırmalar Yayınları, İstanbul, s.9–14.
- Canım, R. (2010)Divan Edebiyatında Türler. Ankara: Grafiker Yayınları, s.173
- Çapku, A. (2015) Süleyman Çelebi’nin Mevlidine Felsefî Bir Bakış. Rumeli’de Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi; (59):60
- Demir R. (2019) Yunus Emre’nin Eserlerinde Din ve Değerler Eğitimi. Ankara: Nobel Bilimsel Eserleri Yayınları; s.45
- Develioğlu, F. (2012) Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat. Ankara: Aydın Kitapevi Yayınları
- İpekten, H. (1988) Divan Edebiyatı İsimler Sözlüğü, Ankara
- Kemikli, B. (Ed). (2016). Mevlid Külliyyatı, Süleyman Çelebi Vesîletü’n-Necât ve Tercümeleri. Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları-1251

- Koçak, Z.C. (2018) Bulut Motifinin Arkaik Temelleri ve Hz. Peygamber'i Gölgeleyen Bulut Rivayetleri: Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi 59:1, s.197
- Ölker, P. (2016). Hz. Fatıma Destanı. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, (36): 354
- Pala, İ. (2013). Ansiklopedik Dîvân Şiiri Sözlüğü (Yirmi üçüncü baskı) İstanbul: Kapı Yayınları; s.9
- Parlatır. İ.(2017). Osmanlı Türkçesi Sözlüğü. İstanbul: Yargı Yay.
- Pekolcay, N. (2005). Mevlid. Tasavvuf Edebiyatı Dizisi No:01. İstanbul: Sufi Kitap
- Pekolcay, N. (1954) Süleyman Çelebi Mevlidi Metni ve Menşe'i Mes'elesi. Türk Dili ve Ede-biyatı Dergisi; İstanbul: s. 64.
- Şahin, M, Altuntaş, H. (2011) Kur'an-ı Kerim Meâli, Ankara: Diyanet İşleri Başkanlığı Yayınları
- Şengün, N. (2008) Hz. Fatıma Mevlidi Ve Vesiletü'n-Necat İle Mukayesesi· C.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi; (12-2): 427
- Timurtaş, F.k. (1971) Mevlid Hakkında. Dini, Ahlaki, Edebi, Mesleki Aylık Dergisi; (107-8):179
- Timurtaş, F.k. (1970) Mevlid. İstanbul: Milli Eğitim Basımevi.
- Yüksel, Y. (2012) Beydavi Tefsiri'nde Besmele Tahlili. Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi; (14-26): 91-107

**EK: XVII. YÜZYILA AİT MÜELLİFİ MEÇHUL BİR MEVLİD
YAZMA NÜSHASI**

هَذَا كِتَابُ مَوْلُودِ مُحَمَّدٍ مَصْطَفَا عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ
 ١ اللَّهُ آدِينَ ذِكْرًا يَدُلُّكُمْ أَوَّلًا ٢ وَاجِبٌ أَوْلَدُكُمْ جَمْلَةً أَشَدَّ هَرَفُولا
 ٣ اللَّهُ آدِينَ هَرَكِيمِ أَوْلًا أَوَّلًا كَا هَرَانِي آسَانِ آدِينَ اللَّهُ آكَ
 ٤ هَرَفَسَدَ اللَّهُ آدِينَ دِي مَدَامَ اللَّهُ آدِيلَه أَوَّلُورْ هَرَانِي شَقَامَ
 ٥ شَقِيلَه كَلَامِي اللَّهُ آدِينَ لَوْمَ دَرْدِيلَه كُوزِ يَاشِيلَه آه آدِينَ لَوْمَ
 ٦ أَوَّلَكِيمَ رَحْمَتِ قَلَه أَوْلِ يَادِشَاه أَوْلَكِيمِ أَوْلَ حَيِّمِ أَوْلَ اللَّهُ
 ٧ عَلَامِ عَافَا رُ الذَّنُوبِ صَانِعِ تَوَابِ سَتَارِ الْعِيُوبِ
 ٨ أَوْلَدُكُمْ هَمَّ يَادِشَاهِ بِي زَوَالِ بِي شَبِيَه بِي نَظِيرِ بِي مِثَالِ
 ٩ بَرْدِ أَوْلِ بَرَكِينَه شَكِ يَقْدَرُ كَرَجِه يَخْلُصُ سَوِيلِكُمْ يَقْدَرُ
 ١٠ جَمْلَه عَالَمِ يُوغَلَنُ أَوْلَ وَارِيدِي بَارِ دَمِشْدَنَ عَنِي جَبَارِ آدِيدِي
 ١١ بَارِزَه حَاجَتِ قَلَه وَزِ سَوَزِ جِقْ بَرْدِ بَرِ أَوْلَ آدَنَ أَرْتَقِ تَكْرِي يِقْ
 ١٢ آمِيدِي بِلَايِ عَاشِقَانِ مَعْنَوِي سَوَحِي قِرَايِلَه دَايَمِ أَوْلَ قَوِي

فَاذْكُرُونِي

23 فَاذْكُرُونِي يَدَيَّ قُرْآنٍ مَبِينٍ ذِكْرٌ قِيلَ لَكَ ذِكْرًا اِنَّ تَاوِلَ مُعِينٍ
 24 يَرْكَزُ اللَّهُ دَيْسَهُ عَشِقْلَهُ لِسَاتٍ دَوُكُلُورُ جَحْلَهُ كَنَاهُ مِثْلُ حَرَانٍ
 25 اِسْمِ بَاكِنٍ بَاكٍ اَوَّلُورُ ذِكْرُ اَيْلِيْنِ هَرْمُرَادَه اِيْرَشُوْرُ اللَّهُ دِيْرُ
 26 رَحْمَتِي فِي حُدِّ فَضْلِي فِي عَدَدٍ اِيْرَشُوْرُ نَاچَارَكَن اَنْدَن مَدَد
 27 كَرْدَ لَرْنِيْرُ بَوَاكِيْرُ عَلِيْ مَقَامٍ عَشِقْلَهُ دِيْلَك الصَّلُوْقُ وَالسَّلَامُ

فَصَلِّ فِي بَيَانِ نَفْسٍ مَرَّةً عَلَيْهِ صَلَوَاتُكَ

28 وَكَلَّمَ اِيْدِي عَامِشَقَانِ مُصْطَفَا بِيْحَه كَلْدِي عَامَلَه اَوَّلُ پُرْصَفَا
 29 كَانِيَاتِ دِيْنِي اَنْدَه اَوَّلُ اِلَه بِيْحَه يَرَاغَشَرُ دِيَالُوْمَر اَوَّلُ بَاوِشَا
 30 اَلْدِي نُوْرِنْدَن حُدَايْرِ بِيْضَه نُوْرٍ اَحْمَد اَوَّلُ غِيْل دِيْدِي هَم قَابُوْرَه دُوْر
 31 پِيُوْن اِيْرَشِيْدِي اَكَا نُوْرِي مُصْطَفَا حَقُّهُ پَسْ سَجْدَه قِيْلُوْب بُوْلْدِي صَفَا
 32 اَوَّل اَثَر دَنْدَر بَلُوْن بَشِيْ وَقْت نَمَاز كِيْم بِيْن فَرَض اَيْلْدِي اَوَّلِيْ بِيَاْر
 33 دُوْر دِي اَوَّل نُوْرِي مُحَمَّد حَقُّ زَمَان حَقُّ نَقَاكِي طَابُوْمِسْنَه جَاوِدَان
 34 يَرْكَز اَوَّل نُوْرَه بَحْتِي قَلْدِي حَقُّ اَوَّلِيْ اَوَّل نُوْر اَنْدَه بُوْكَر اَيْكِي شَق

15 مَكْرَهُ اَوْلَا نُوْرٍ نَظَرَ قَلْبِي غَفُوْرٍ دَر لَدِي اَنْدَه حَيَا اِيْدُب اَوْ نُوْرٍ
 17 قَطْرَه قَطْن قَلْبِي اَيِّي اَوْلَا عَنِي هَرِيْن خَلْق اِيْدِي بِرُوْج نِي
 19 پَس اَوْلَا اَرْق اِيْدُب اَيِّي كَرِيْم اَيْلَدِي اَوْلَا نُوْرٍ تَعْظِيْم عَظِيْم
 21 كَرِيْمِيْر بُوْلا سِيْر عَالِي مَقَام عَشِقْلَه دِيك الصَّلَوَةُ وَالسَّلَام

سَلَامٌ فِي مَلِكٍ وَبِسُوْدٍ خَيْرٍ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

1 اَي قِيْلَان عِرْقَان خَلْقُوْهُ طَلَب بِلِ مُحَمَّدٍ رُبُوْا اَرْفَعَه سَبَب
 3 كَرِيْم مُحَمَّد كَلَمِيْدِي عَالَمَه تِلَاج عَزِيْزَت اِيْمَر اِيْدِي اَدَمَه
 5 صَوْر مُحَمَّد كَلَمِيْدِي عَالَمَه بُو الْبَشَرَاد اَوْلَمَرِيْدِي اَدَمَه
 7 كَرِيْم مُحَمَّد دَن اَرِشْمَه فَتُوْج عَرَق اَوْلُوْر دِي كَلْمِيْدِي طُوْفاَنْدَه فُوْج
 9 نُوْر اَحْمَد دَن بُوْلَدِي چُوْن جَلِيْل نَارَا كَا كَلَمِيْدِي اِيْدِي جَلِيْل
 11 كَرِيْم مُحَمَّد نُوْرِي اَوْلَمَه سَنَد حَزْن يِعْقُوْب اِيْرِيْمِيْدِي مَدَد
 13 نُوْر اَحْمَد يُوْسُف اَوْلَمَه تِلَاج مِيْز مُحَمَّد اَوْلَمِيْدِي خَرَاْج
 15 عِيْسِي اَوْلَدِي چُوْن اَحْمَد اَمِي وِيْر دِي اَفْلَاك اَوْرَدَه اَكَاْمَرِيْعِي

هرنه

17 هَرَنَه وَارَسَه جَمَلَه مَخْلُوقِ جِهَانِ نُوْرِ اَحْمَدِ پَر تَوْنَدَنْدَرِ شِشَانِ
 18 چُونَلَه پَر تَوْنُ صَلَدِي نُوْرِي كَبِيْرَا بُولَدِي اِظْهَارَانْدَه نُوْرِي مَصْطَفَا
 19 بِيْجَه بِيْكَ يِيْل عَرَشِ پَاكِ اَوْسُنْدَه اَوَّلِ حَقِّ بَخْتِي نِيْنْدَه بُولْمَشِيْدِي وَصُوْل
 20 اَكَاْدَنَكِيْمِ حَقِّ يَرَاتَدِي اَدِي قَلْدِي اَوْمَلَه مُرَيَّنْ عَا لِي
 21 مَصْطَفَا نُوْرِي اَلِيْنْدَه قُوْرِي بِل حَيْبُم نُوْرِدُر بُوْنُوْر دِي
 22 مَنَكُو حَقَّا اَلِيْنْدَه نَقْلِ اَتَدِي بِيْل دُوْر دِي اَلِيْنْدَه دِي بِيْجَه اَيِي بِيْل
 23 نَقْلِ اَبْدُوْب بَرَجْ شِيْكُوْرْدَن اَوْنُوْر كَلْدِي نُوْحَك اَلِيْنْدَه قَلْدِي نُوْرُوْل
 24 هَم كِيْرُو بَر بِيْجَه دُوْر اَتَدِي اَوَّلِ اِيْرَدِي اِيْرَاهِيْم پَس نُوْرِ رَسُوْل
 25 اَشُوْر تَرْيَب اَوْرَه حُوْش نَقْلِ اَتَدِي نُوْر بُولَدِي عَبْدُ الْمُطَلِبْدَه اَوَّلِ ظَهْوَر
 26 چُونَلَه عَبْدُ اللهِ اِيْرَدِي اَوَّلِ شَرْفِ جَهَنَنْدَن اَوْلَدِي اَنُوْر هَر طَرَفِ
 27 بَر بِيْجَه اَوْلُوْبِيْن حُرْمِيْدِ مَاهِ اَمِيْنَه خَاوْنَه وَارَدِي نُوْرِ شَاهِ
 28 اِيْرَدِي سَمْعَه بِنْدَاهَم اَوَّلِ بِيْجَه يُوْكُو اَوْلَدَكِ اَحْمَدِ سَن بُوْر بِيْجَه
 29 كَر دَر بِيْر بُوْ كَلِيْبِر عَا لِي مَقَامِ عَشِيْقَه دِيْكَ الصَّلَوِّ وَالسَّلَامِ

مصطفیٰ فی بیان مولود حق مصطفیٰ علیه الصلوة والسلام

۱. یَنه فیض ایدوب سخا بی توهماد عا لی قلدی سراسر سبزه دار
 ۳. قل نظر آثار صنع کبریا کیف یجی الارض بعد موتها
 ۵. بس جهان اولیکن اشور سحر زین غلغله دولتی بیکن اهلشرقین
 ۷. کیم بقیق اولدی کله اول بر صفا احمد حمود محمد مصطفی
 ۹. اول کچه کیم طغدی اول خیر البشر انشی اند نکر کوردی نکر
 ۱۱. اون انجی کون ربیع الاولک هم دوشنبه کچه سی ییدی بلك
 ۱۳. اند کوردی در حسیبک انشی بر عجب نو کیم کوشن بر و انشی
 ۱۵. برق او رب چقیدی او مدن ناکهان کو طره ای دی ووز اولدی جهان
 ۱۷. هم هوا وزره دوشندی بر دشتک اری سندس دشتین آری ملک
 ۱۹. کوکدن اندی اوج عالم دخی اوج یه هر یسی دلدیلر هر یی
 ۲۱. بر یی مشرقه دلدیلر روان بری مغربک دلدیلر جاودان
 ۲۳. کچه او نشتد برین تعظیمه دلدیلر هم آری چوق نکریمکله

کردارین

سَکَرِ نَسِيز بُولَا نَسِر عَلِي مَقَام عَشِقَلَه دِيک الصَّلَوقُ وَالسَّلَام

فصل في بيان مولود محمد مصطفا عليه الصلوة والسلام

1
اِنْدِيلَر کُوکْدَن مَلَكْر صَاف صَاف کَعْبَه کِي قِلْدِيلَر اَوْقَطَوَاف
3
چُون کُو رَنْدِي بَالَه بُو اَشَر يَقِين يَالکُو زَخِيرَتَدَه قَلْمِشْدَم هِين
يَا رِب دِيوَار حَقْدِي اَوْ مَدَن نَالِهَان کَلْدِي اَوچ حَوْرِي بَمَا اُولْدِي عَيْن
دِي دِيلَر اَوغَلک کِي هِج بَر اَوغَل يَار دِلَاي جِهَان کَمِشَن دَکَل
بُوکِجَه اَو لَکِجَه دَر گِيَم اَو لَشَرِيف نُو رِيلَه عَلِي اَمِير نَطِيف
بُوکِجَه اَمَر اِنْدِي حَي دُو لَجَال کِي مَنَه وَا رَسَه يَار دِلْمِشَن پَر مَال
زِين اَو لَه حَوْرِي قُصُور هَم جَان باغ رِضْوَان هَم حَي کَلِستان
هَم کِيرُو اَمَر اِنْدِي جِيرِيلَه جِيل طاموقا پُوسِي يَاب يَا جَبَر اِيل
کَلِيسَر دَر بُوکِجَه حَق رَحْمِي حَق جَمَالِنْدَن کُتُور دِي هِشِي
وَصِفِي بُو رَسَمه رَثِيب اِنْدِيلَر اَو لَمْبَانِشَن نُو رَغِيب اِنْدِيلَر
اَمِينَه اِنْدُر چُو وَقْت اُولْدِي تَمَام کِي مَو جُو دَه کَلَه اَو لَخِير اَلَانَام

20. صُودُكُمْ قَلْدُكُمْ طَلَبُ صُودُكُمْ أَجْمَلُكُمْ
 21. تَرْدُنْ أَقْ هَمْ دَخِي صُوقُ أَقْ
 22. بَسْ وَجُودُكُمْ أُولْدِي أُولْدُكُمْ نُورُ عَرَقْ
 23. جُودِي نُورِيكُ مَسُورُ أَيْلْدِي
 24. كَلْدِي بَرَّاقْ قُوتُ قَنَادِيلَه رَوَانْ
 25. دُوعْدِي أُولْدُ سَاعَتَه أُولْدُ سُلْطَانِي
 26. جَمْلَه دَرَّاي جِهَانْ ائْتِي صَدَا
 27. مَرْجَبَاي مَرْحَمَه لِّلْعَالَمِينْ
 28. مَرْجَبَاي جَانَلَرُ جَانْ مَرْجَبَا
 29. مَرْجَبَاي بُلْبُلْ بَاغْ جَمَالْ
 30. مَرْجَبَاي قُرَّةُ الْعَيْنِ حَلِيلْ
 31. مَرْجَبَاي مَاهِ حُرْشِيدْ حُدَا
 32. مَرْجَبَاي پَادِشَاهْ دُوجِهَانْ
 33. صُودُكُمْ قَلْدُكُمْ طَلَبُ صُودُكُمْ أَجْمَلُكُمْ
 34. تَرْدُنْ أَقْ هَمْ دَخِي صُوقُ أَقْ
 35. بَسْ وَجُودُكُمْ أُولْدِي أُولْدُكُمْ نُورُ عَرَقْ
 36. جُودِي نُورِيكُ مَسُورُ أَيْلْدِي
 37. كَلْدِي بَرَّاقْ قُوتُ قَنَادِيلَه رَوَانْ
 38. دُوعْدِي أُولْدُ سَاعَتَه أُولْدُ سُلْطَانِي
 39. جَمْلَه دَرَّاي جِهَانْ ائْتِي صَدَا
 40. مَرْجَبَاي مَرْحَمَه لِّلْعَالَمِينْ
 41. مَرْجَبَاي جَانَلَرُ جَانْ مَرْجَبَا
 42. مَرْجَبَاي بُلْبُلْ بَاغْ جَمَالْ
 43. مَرْجَبَاي قُرَّةُ الْعَيْنِ حَلِيلْ
 44. مَرْجَبَاي مَاهِ حُرْشِيدْ حُدَا
 45. مَرْجَبَاي پَادِشَاهْ دُوجِهَانْ
 46. سَلَكُونْ أُولْدِي كُونِيلَه مَكَانْ

اي جمال

اي جمالي كون يوزي بدري ميري اي قود شمسلم سى دستكلام
سنى اول سلطان جملة انبا نور چشم اتقيا و اصفيا
سكر دليرينر بولاسير عالي مقام عشقه ديك الصلوة والسلام

نصحر في بيان محضرات النبي عليه الصلوة والسلام

چونكه اول محبوب الرحمن الرحيم قلدي دنياي جمالندن نعيم
بر برينه مشتلايو هر ملك رقصه كرمش شاد شوقندن فلك
بوجايلردن امينه حوب رو بر زمان عقلي كيدب كلدي لايرو
كوردى كتمش حور بلر هيج كسه يوق بولمدي اوغلن نصحر قلدي چوق
چومر يانن استيو قلدي نطق كورديكيمر كوشد خير البشر
شيله بيت الله قرشو اول رسول يوزين قشش و قلمش سجده اول
سجده ده باشي دلي تحيد ايدير هم كنورمش بر ميان قوجايد
جملة زيبين قلمشك تما هم حقه بولمش و صلي سبر كلام
دليدي آله ايكسه آشي كورميكيم بجه اولدي اولدراشي

بريدن کلدی هوان کی قتی شوبله کیم دوتدی جهانی هیتی
 دیدی صفک سیزانی اوچ کون تمام هوملک کسون آکا ورسون سلام
 انی ایدر اوچ ملک کلدی کیرو اوچی دینی بریدن صوب رو
 بری لعل اریق دوتی بری حریر بیر رالتون کن صافی منیر
 بودلو کورله یوزی مهرین هم کوردی برملک حق مهرین
 ارشینه تودی مهری اول ملک لاله نقش اولدی الا الله دت
 صکه رپاره بولوت کلدی روان احمدی بورودی اولدی سایبان
 اول ملکه له بولوت اولدم هان الوئی کتیلر آبی اول زمان
 تیز کوردیلر اول آری رحمتی یامدی هچ کسه بیدی حکمتی
 رده کورده هچ فرشته قلمدی کیم محمد یوزی اول کورمدی
 هم دینی جتلت حوریلری کلدیلر کورمکله اول رهبردی
 هیری اندی برنوردن خلق کیم براتش صنع برله آبی حق
 اچلری دولو جواهر انلرت چیدیلر باشنه اول پیغمبرد

کدریز

كردلر ديز بولا عالي مقام عشقه ديك الصلوة والسلام

نملا في بيان معراج النبي عليه الصلوة والسلام

دكله اميدي معراجن اول شاهك عينا عاشقيسك عشقه دورمه يان
بردوشنبه كجسي تحقيق خبر ليله قدردي اول كجه مكر
اول همايون بخت اول قدردي بوجه امهاني اوينه واردي اول كجه
انده ايكن اول حبيب كامله جسته واردي حق جبرائله
بر مرصع تاج حله هم كمر هم دني آل رب راق معتبر
اول حبيبومه انت بنسونه آين عرشي سيار ايلوب كورسون بي
جسته جبرائيل چون واردي روان كورديكم فرق بيك راق اولكراي جان
اچلرند بر راق اچلر قتي عيناچمتر قلماش هيج طافتي
كورلرندن ياشي هيجون ايلمش جيكريني دريله خون ايلمش
ديدي جبرائيل ندر اغلادغك حزنله جان جيكرد اغلادغك
ديدي فرق بيك بلدر كيم يامين عشقدر باله بك اچمك هين

نَاهَانِ بِرَاوَنِ اِسْتِدِي قَوْلَهُم كِتْدِي عَقْلَم بِلِمَزْمُ صَوْمَهُ
 يَا مُحَمَّدِ دِيُونِ چَاغَرْدِيَلَر بِرُصْدَا بِلَه كَه كُوكُلَر دَلَر
 اَوَّل زَمَانْدَن رَو بِلِمَم نُولُشُم اَوَّل اَدَن اِسْتِي نَه عَاشِق اُولُشُم
 جَنَّتِي بَاشَنه عَشَقِي دَار اِيْدَر اِسْتِي يَل نَهَار اَوْش زَار اِيْدَر
 كَرَجَه ظَاهِر جَنَّت اِيچَره دُورُشُم مَعْدَه نَارَن عَذَابَن كُورُشُم
 دِيْدِي جَبَرَاتِل اَكَاكِيْم اِي بَرَق اِيْرَدَن اَوْش مَقْصُودَكَه قَلْبَه فِرَاق
 كَلَبُور مَشْهُوقَه اِيْر كُورُشُم يُوْر كُورَن بَاشَنه مَرَهْم اُوْرُشُم
 مِلَه كِيْم عَشَقَك نِشَانِي وَاْمَرُشُم عَاقِبَت مَشْهُوقَه اِيْر اِيْر كُورُشُم
 سَكَر دَاسِيْز بُولَايِيْز عَلِي مَقَام عَشَقَكَه دِيْكَ الصَّلَوة وَالسَّلَام

مَعْلُومِيْ بِيَان مَعْرَاجِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

قَلْبِي تَرِيْن اَوَّل بُرَاقِي اَوَّل اَمِيْن بِرَقِيْزَل يَاقُوْت كَر اُوْرْدِي كَرِيْن
 هَم دُرْتَدَنْدُر اَوْيَانِي نَعْل اِيْلَه تَلْج حُلَه هَم كَر دِيْجِي بِيْلَه
 الَّذِي جَبَرَاتِل بُولَايِيْ اَوَّل زَمَان تَاجَنَابِ اَحْمَد كَلْبِي هَمَان

حق

حَوْ سَلامِ ائِدِي سَكا يامُ مُصطَفَا يَمُ مَبارَكُ حَاطِرُكُ اَوَّلُ سَوَدِ صَفا
 دِي دِي كِيسِ كُشُونِ فُونَقَلارِ اِي عَرَشِي سِي اِيلِي كُوشُونِ يِي
 كَلِكِدَمُ حَضَرَتِه يامُ مُصطَفَا مُسْتَفِزُّ اَنَدِه اَصْهاري صَفا
 سَكا جَستَدَن كَتُودُمُ رُبراقِ تَلَج حُلَه هَم كَمَر اِي يوزي آق
 ايشِدُب اِي رَسُول ائِدِي فَسَح شاذِلوقِ كَلِدِي قَو كَتِدِي قَرَح
 دُور دِي يَزِيدَن هَم اَنَدُمُ مُصطَفَا تُو دِي تاجِي بَاشَه اَوَّل پَر صَفا
 حُلَه كَلِدِي وَ بَخلَنَدِي كَمَر حَوْ اَكَا عَاشِق اَوَّل دِي سَوَد
 چَكِدِي اَوَّل دَمَدِ رَاقِي اَوَّل اَمِينِ مُصطَفَا بِي دِي رَاق اَوچِدِي هِين
 اَلدِي كَتِدِي مُصطَفَا يِي جَبَر اَبُل اَو كِنَه دُوشِدِي اَكَا اَوَّل دِي دِيل
 يُولَه چَق دُزُلُ عَجايِب كُودِي هَم كَلِدِي قُدسَه اير دِي اَوور دِي قَدَم
 اَنبِيَا اَرْوَاج حَاضِر كَلِدِيلَر مُصطَفَا يَه جَمَلَه اَكْرَام قَلِدِيلَر
 اَنَدِه اَحْمَد بُولَم اَوَّل دِي اِمَام اَنبِيَا اَرْوَاج اَو بَدِيلَر تَمَام
 اِي كِي رُكَّت قَلِدِي اَقْصَادَه نَمَاز كَلِدِي مَحْمُود اَو زَر جَوُش قَلِدِي بِيَاز

كوردیلر نوزدن او رولمشر زردبان زردباندن اولدیلر كوكه رولان
 ایدر اولله كوكه بونلر تمام قابو اچلدی و كوردی اوله هام
 اول كود اهل حمله فرشتو كلدیلر عزت اكرام تقطیر قلدیلر
 مرحبا بك یا محمد دیدیلر ای شفاعت ایتی احمد دیدیلر
 هر كوكه كیم ایدر دی اول مختار امتك دیله دیدیلر زنه ار
 هر بوند درو حكمة كوردی اول ناله وار دی سدریه ایشدی اول
 قلدی جبرائیل مقامند همین دیدی آکا رحمة للعالمین
 بزم مر یوللری بن دیدیم کیم غریبم بوند قند کیدیم
 جبرائیل ایدر رسوله یا حبیب صغیر سن سنی بو زده غریب
 ناله بوند امر ایدر ذوالجلال اجمیر بن بوندن اوتنه بر بال
 سوبله شرین جبرائیل الله کلام کلدی شرف او کینه ویردی سلام
 الدی اول شاه جهانی اول زمان سدرن کوردی و کندی همان
 عرش و كرسي كوردی اول حبیب کدی بتمن نیک حجابی اول صلیب

ناله

تَالِهَ اَوْلَ قَدَمَتِ حَجَابِنَه هِيَن اِرْدِي بُولِي كُوزْ لَرِي كُوزْ دِي يَقِين
 نِيَسَه كِيَم كُوزْ دِي قَلْدِي چُوت چُو بُولَمَادِي اَنَدَه كُوزْ دَن كَفْتِ كُو
 حَظْ رُو حَايِي وَجِسْمَايِي هِيَان كُوزْ دِي اَنَدَه اَوْلَ رَسُولَدَن اَوْلَ زَمَان
 بِي حُرُوفَ لَفْظِ صَوْتِ اَوْلَ پَادِشَاه مُصْطَفَايَه سُوَيْلْدِي بِي اَنَشِيَا
 دِي دِي كِيَم مَقْصُودْكَ مَطْلُوبْكَ بِنَم سُوْدُكْ جَانَلَه مَحْبُوبْكَ بِنَم
 كِيَجَه كُوزْ دِي طُورِ مِيُوْبِ اَسْتَدُكْ نُوْلَه كِه كُنْ نَسَمِ جِيَانِي دِي دُكْ
 بِنَم اَوْلَ كِيَم سَكَا كُوزْ دِي دُرْ كِتَاب جَانِ اِيچِنْدَه بِي كِه رَفْعِ اَوْلْدِي حُجَاب
 شَرِّ جَهَنْدَن اَوْلَ مُنُورِ پَادِشَاه شُوَيْلَه بِي كِيَفِ اَكَا كُوزْ دِي جِيَال
 كُوزْ دِي كُوكُلْ كُوزْ بِيَلَه رَتِي كِيَجَه اِرْشِدْ دِي مَحْبُوبِ آيِي
 كُوزْ دِي چُونِكِيَم رَتِي اَوْلَ مَحْبُوبِ حَق دِيَلَه بِنْدَن نَه دِيَلَمَسْكَ دِي دِي حَق
 دِي دِي اَحْمَدِ اِي حُدَاوَنْدِي رَحِيَم اِي خَطَا پُوشِ عَطَايِي چُقْ كَرِيَم
 بَرْمَادِمَ وَ اَمْرُ دُرْ رَسْنَدَن هِيَان اَوْتُمُومَه دِيَلَمَسْكَ بِنَ اَرْمُفَان
 حَضَرَتِ حَقِ دِي دِي اَوْلَدِمَ اَكَا يَا اَحْمَدُ بِنَ عَطَا قِلْدِمَ سَكَا

اَوْمَنُوكَه وَبِرْدَمُوشْ بَرَوَقْتِ نَمَازِ اسْتَبَيْنِ بَحِي اِي قِلُور قَوْمَازِ
بُوِي اَلَك اَوْمَنُوكَه اَرْمَعَانِ كِيْم بُوَكَه اَوْلَمَرْ بَهَاكُون مَكَانِ
كُوْرِيْمَرْ بُوَا سِيَز عَالِي مَقَامَرْ عَشِقْلَه دِيك الصَّلُوقِ وَالسَّلَامِ

مَسَلَكِي فِي بَيَانِ وُفَاتِ النَّبِيِّ عَلَيْهِ الصَّلَاةُ وَالسَّلَامُ

اَيْنِد اَمِيْدِي كِيْم اَوْل خُرِي كَانَنَاتِ بِيْجَه حَسْتَه اَوْلِي وَبَوْلِي مَمَاتِ
الْقَرْنِ اَوْج يَاشَنَه جُون اِيْرِي اَمِيْنِ دُونَسَه اَوْشَمَقْلِي اَوْلِي يَفِيْنِ
بَوَقْتِ اِيْرِيْدِي دُنْيَا دَن قِيْلَه سَمَرْ اَوْل كُوْشِي يُوْرِي وَاَوْل اَلِي قَرِ
دِيْدِي كِيْم يَافَا طِمَه دِكْلَه سُوْرَمَرْ قَوْلَا بُوِيُوِي بَرْدَمَاي قِيْرَمَرْ
دُنْيَاي رَزْ اَرْمَكِي قَايْرَمَرْمَرْ بِيْلُوْر مَكْلَه بُونْدَه بَاقِي قَلَمَرْمَرْ
بُوِيْمَلِك قَتْلُوْ اَوْسُون بَاشَكْلَه دَاخِي حَسْرَتِ اَمَشَكْلَه يَوْلِد اَمَشَكْلَه
بُوِيْلَه دِيُوْب يَاشَكْلَه طَوْلِي كُوْرِي دِيْدِي قَايِي اَوْل اِيْكِي كُوْرِيَه قُوْرِي
يَاغَه كَلْسُون حَسِيْن اَمْلَه حَسَنِ كِيْم بُوَكُوْكَلَمْ غَمِيْنِ اَنَلَرْدُر كَسِيْنِ
اَوْل اِيْكِي مَاهِ وَارَب كَبُوْر دِيْلَرْ اَوْل كُوْشَك بَاشَنَه بَتُوْر دِيْلَرْ

كردیلر

کَر دِیَلِر اِجْزَوِیَه اَغْلَشْدِیَلِر یُکْرُتَوِیَن بَرِیْنَه مَرْمَشْدِیَلِر
 دِیْدِیَلِر اِی دَدَه نُولْدِیَلِر بَکُون حَسْتَه لَقْدَن جِسْمِکُور اَوَلَش زَوِیَن
 دِی جَانِم قُوزِیَلِر بُوْدُر دِلْک دِگُوز دُیَا ی رَت اَتِشَه کَرْدَن
 یُزْمَه طَوْنِجَه بَاقْک بَر زَمَان کِیْم بَقِیَن کَلِی اَحَل وِر مَر زَمَان
 جُوْز اِشْتِیْدِی اَوَل اِلْکِی بُوْسُرِی دِیْدِیَلِر رَت اَتِشَه اِی دَدَه بَرِیَب
 بَیْنَه سَنَسِر کَرْمَز بُوْجَهَات نَه جِهَان بِلْک کَرْمَز بُوْجَه جَان
 سُوْکِیْدِی جَلْک بَرِی کِیْم اَحْسَاسِیَس قُرْ اَلْیَن بَیْن کِیْم دِیْسِر
 اَنَبُو حَالْدَه اِیْکَن اِرْدِی جَبَر اَنَل دِیْدِیْم سَکَا سَلَام اَنْدِی جَلِیْل
 صُور دِی دِیْرَت حَالْکُوزِی اَوَل جَلْب صُور جِیْم نَه قِیْلُور بِنْدَن طَلَب
 اَمْتِی دِیْلِر حَقْدَن دِیْدِی دِیْلِک حَقْدَن بُوْدُر حَقْدَن دِیْدِی
 کِجَه کُودُز بُوْدُر رَهْم هَمْتَم کِیْم بَغْشَلَاکِیَه بَکَا حَق اَمْتَم
 کِیْدُو حَقّه وَاْرْدِی کَلِی جَبَر اَنَل دِیْدِیْم سَکَا سَلَام اَنْدِی جَلِیْل
 حَق تَقَاکِی سَکَاکِی لُطْف اِشْکِی اَوَل زَقْلُو اَمْتَم بَاغْشَلْدِی

دیدی مقصودم بویی حقدن اویش خاطرم بشیدی ایکن خوش اولدی خوش
 اولله ایچره کبر و جبر بل امین قاتم طولری کویب کلدی هین
 دیدی جبر الله ای قدر اش یچون قاتم غصه طولری کیدک بکون
 کورده کتم یقدر بوضو رده سی بویله یچون قلد کوز دیکور بوی
 دیدی کیم کیدم سئلجوت یا امین صوت ایشیدری ابحی هین
 وچی یچون ایتر کولم ردی وچی قطع اولدی بوکون تکی حتی
 کدریز نوکله بصر عالی مقام عشقه دیک الصلوة والسلام

سیه شرکن جبر اول شاهله اند کلمشیدی عزائل بیله
 طشردن ایچر و به قلدی بندا دیدی کیم یا اهل بیت مصطفی
 اذیکور و آری ایچر و کرمکه اول منور خوب جملای کورمکه
 فاطمه دیدی کسن ای عجب دیدی بر اعرا یلم ای خوش ادب
 فاطمه اغلیق دیدی ای عرب ایچر و کرمک لکه ندر سبب

وار

وَاَرَا شَوْكَةَ اِي قَرْنَدَانِّمِ عَرَبِ تُوْرِي اَعْلَا شَلُوْمُ هَر دُوْر شَبِ
 بَرْدِي جَاغَرِي دِيْر كِه كَتَرَمِ مِصْطَفَايِ كُوْر مَدِيْنِ تَرِكِ اَتَمَزَمِ
 مَصْلَحِي وَاَرَا بَحْرُو كَرِيْمَمِ كَرَكِ عَاشِقِي مَعشُوقَه اِيْر كُوْر سَمِ كَرَكِ
 فَاطِمَه بِيْمُوكَلَه بُوْسَرِي دِيْ كَلَدِي بِلِي بُوْ كَلَدِي فِي اِلْخَالِ اِكَلَدِي
 دَرِيُوْ كَلَدِي رَسُوْلَكِ يَانَنَه بَكُوْرِي اَوْجَمِشِي قُوْر قُوْدُ شَمِشِي هَانَنَه
 نَه اِيْحُوْن قُوْر قُدُكِ دِيُوْ صُوْرِي حَبِيْبِ بَرْعَرَبِ وَاَرَدُوْر قُوْدَه كِي مَهَبِ
 دَرِيُوْ كُوْدَمِ كُوْر بِيْجَكِ يُوْرِي سُوْمَدَمِ اَوَّلِ شِيْئِكِ بِيْنِ سُوْرِي
 دِيْر كِه دَسْتُوْر وَاَرِي اِيْحُوْر كَرِيْمَكِه مِصْطَفَا نَكِ جَمَالِي كُوْر مَكِه
 فَاطِمَه دِيْدِي كَشِي يُوْر لُوْ بَابَا اِيْه اَتَمَلِيْنِ يُوْ ب كِيْنِ عَبَا
 اِيْ بِنَمِ عَزَلُوْ بَابَا مَر كَحْدَرِ اَوَّلِ اِيْحُوْر كَرِيْمَكِه اِسْتَرِ يَا رَسُوْلِ
 دِيْدِي اَحْمَدِ اِيْ كُوْر مَر بُوْر بِنَمِ اَوَّلِ كَلَنَدَرِ قَبْضِ اِيْدُنِ دُوْحَمِ بِنَمِ
 اَوَّلِ كَلَنَدَرِ خَلْقَه اِنْدُوْرِيْنِ فِخَانِ اَوَّلِ كَلَنَدَرِ كُوْر بَاشِيْنِ اِيْدُنِ رَوَانِ
 اَوَّلِ كَلَنَدَرِ دُشِي دُسْتَدَنِ اِيْرَانِ بَا قُسُوْر دُوْ بِيْ اِيْحُوْبِ كِيْدَرِيْنِ

دِ دِ دِ كَلْمَشَم زَبَارَتِ اَنَمَكَه دِ دِ دِ قِص رُوح اِيَدُونِ كَفَكَه
 حَق بِيُوَرِ دِ بِن سَكَو كَم مُطْبِع هَرَنَه دِر سَك اِي طَوْنَم بِاَشْفِيح
 كَرَا جَارَتِ او لُور اِيَسَه قَبِيْلُوح اِيَدَم او مُز اِيَسَه حُوْدِيَر و دُوْم كِيَدَم
 چُون اِيَشْتِ دِ عَز رَا نَلَك سُوَرِ دِ جَانَلَه قَلِ دِ قَبُول حَق اَمِ دِ
 دِ دِ دِ عَز رَا نَلَه او لُور شَاه جِهَان كِيَم وَصِيَت قَلِيَم بَر دَم اَمَان
 او لُور مَبَارَك اَعَز بِن اِيَحْدِ سُوِيَلِ اَهْل بِيَتَنده حُوْش وَصِيَت اِيَلِ دِ
 اَمِيَن تَا كِيَدِ يَلَه اَمِ رَلِ دِ هَر نِيَصَت كِيَم كَر كَلَمَه هَب دِ دِ
 اَمْتَنَدَن رَا هِي او لُور اَمِيَن رَحْمَتُ اللّٰهِ عَلَيْهَا اَجْمَعِيَن
 كَر دِ كَر بِيَز بُو كَلَمَه عَالِي مَقَام عَشِقَلَه دِيَك الصَّلَو وَالسَّلَام

تكري رحمت ايلسون اول جايانجون

فاخته احسان ايدم يازان ايجون

فاخته
م م

۱۰۱۲

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

ايشد اميدي فاطمه احوالي دىم سولدن صكره تولدي حالي
يجه كوندز اغلامه باشلي كائناي طاقه مغه باشلي
بيتر اچمز او يزددي رزمان شويله كه خيرته قلددي امان
ديري واحسرتا وافرقتا نيديم اي بابا واولماتا
شويله شرف زرده كسه كورسه اول انل ايدري قاي رسول
تولي اولوز قاي حرمت قاي جهد قاي دوستلق قاي صحت قاي عهد
اودد كوميدي بن داييم عطوف اولد كوميدي سىن هر دم رؤف
اي يورديان يوزكش ماه اچون قاره قاره قان اول شاه اچون
بويله ديوب ايم اغلادي اولنكار كوزكوندن ياشا قرددي نيك وار
بركون اصحاب برين جمع اولدو يا علي دكله سوزموز ديدو
دي كرم ايله دكل اول كلعزار يجه كوندز اغلامسون زار زار

اغلق

اغلق ابنه الله كرسيدى رسول يا حود جان ورمكه اول رسول
 اغلويون وريدن جا غور تك الله كرسيدى جانا غور
 بيد بو حاكم حذاد ريدلوم بوكا راضي اولوم صبرايدلوم
 كلدي ديدى بوسوزي اولدم علي فاطمه اغلادي ديدى اي ولي
 ييرك الله بتاشاه رسول نجه اغلاما يوب اولمايم ملول
 اه ايدب رگه دشدي يير بوغدي عقلي كندوي دره
 نجه وقتدن صلكه خير البتول قالددي بيرندن اولوب غايه ملول
 ديدم ديكه يي من باغلي كلكرم قبل قتيه وارباري
 اند بكار كملت باي وير ايجه دني آنك كول ساچي وير
 ادين آنك بيت احزان قويا لوم اند وارب قنلو ياش اغلايق
 سوزي قلدي قبول اولدم علي واردي براو ياپدي اند اولوي
 هر صبح اند واردي اول بكار نوحه ايدب اغلادي زار زار
 تا اكا دككم ديدردى رسول الت ايدن صلكه اي خير البتول

اَمْرِ حَقِّدَر بَكَا سَر كَلَسَك كَرْد هَم بَنَلَه نَا اَبَد اَوَلَسَك كَرْد
 چَوَنَكِه وَغَد يَتَدِي اَوَل نِيكَار قَبْرِيَنَه وَار دِي دَسُوْلَك قَلِي كَرْد
 اَشِيَا قَم كَرْدِي حَدَدَن دِي دِي اَوَل يَقْدِي جَانَم نَادِي دِي بَا سَر سَوَل
 بِيَجَه يَد دَر بُونَدَن صَبَر اِي دِي م كَنَدُوْمَه بَا بِيَجَه جَبَر اِي دِي م
 اِي دِي دِي بَا رَا ز بِيَجَه كَر لِيَا م وَقْتِي بِن بَا بِيَجَه سِي كَوَز لِيَا م
 فَرْقَتَك جَرِيَنَه بِن دُو شِمَشَم حَسَر تُو مَك نَا رِيَنَه دُو شِمَشَم
 دَحْمَت مَحْتَلَر مَجُو قَدَر بِنَم دِي مَحْرُور طاقو مَر وَقَدَر بِنَم
 دِي مَحْرُور حَت اَوَل دِي يُو رَز بَا شِيَل يُو ز لَرُو مَك نَوَزِي كَتَدِي يَا شِيَلَه
 اَوَش بِنَفْتَه كِي قَدَم اَوَل دِي حَا م اَشُو دَر دِي بِيَجَه اَوَل اَسِي دَر اَم
 اَوَش تَم اَنجَل دِي اَوَل دِي هَالَا كَتَدِي شَا دِي جَا غَه اِي دِي مَكَلَا
 فَرْقَت اَنوَسَن طَلُو طَلُو قَدَح نَوَش قَلِي دِي بِيَجَه اَوَكَم بِن فَرْح
 چَوَن حَسِبَتُم مَنَزَلَك اَوَل دِي تَرَا ب بُو جَهَان اَوَل دِي حَرَا ب اَنَدَه حَرَا ب
 قَا بِي اَفْخَان اَبِلُو ب دُو كَر دِي يَاش اَرِيُو ب صَو اَوَلُو يَا ز دِي اَنَدَه طَلَش

دَر دِي

دُرْدِي قَبْرِي جَيْبِ كَرْدِ كَار دَشْدِي قَبْرِ او سِتْنَه اولدم اولمكار
 قَبْرِ اِيچْنَدَن مَصْطَفَاو مَحْتَبَا دِيدِكُم اِي نُوْرِي عَيْنِ مَرْحَبَا
 قَابِي مُشْتَاوَم جِكِرْ كُوشَم سَكَا وَعْدَه يَتِيْدِي كَالِسَرَسِن سَن بَكَا
 شَاذْ او لُوبُنْ طُوْرْدِي يَرِنْدَن رَوَانْ وَاْرْدِي اوْ اولدم اِيچْنَدَه هَمَانْ
 بَشَلِي كَنْدُوْرِي قُوْشَر مَعَه هَم اوْ اِيچِن طَشِن دُوْشَر مَكَه
 كُوْرْدِيكَا يِي حَسِيْنِيْلَه حَسَن دِيدِكُرَا يِي اَنَه بُوْكُوْن نُوْلْدِي سَن
 بُوْلَه تَجِيْل مَصْلَحَتِ نَدُوْر سَن لُطْفَكُرْدَن بَر خَبَر دِي كَلِي سَن
 بُوْ سُوْرِي چُوْنِكُم بُوْكُرْدَن دِكَلِي دُرْدِلَه اَه اِيْلُوْبُن اِكَلِي
 كَلَك اوْغُلار دِيْدِي طُوْ كُوْغُلُنْ يَا نِنَه كَلِي حَسِيْنِيْلَه حَسَن
 بِيْزَن اَلْدِي بُرْدِيْ نَه اوْل اَنَا بُرْدِيْ نَه بِيْن اَلْدِي هَم بِيْزَا
 اوْبِيْدِي كُوْر كُوْن سُوْرْدِي يُوْرِي يُوْرِنَه سُرْدِي اوْ كَارْت يُوْرِي
 يُوْر كُوْبِنَه بَقْدِي وُجُوْق اَعْلَدِي يُوْر كَلَك طَشْدَن دَكَلَسَه اَعْلَدِي
 دِيْدِي اِي جَانَم اوْغُلار نِيْدِيْم قَتِي دُرْدَم سِيْنَه شَرَح اِيْدِيْم

وَعَدَ يَتِيكَ بِكُوزٍ بُوْدَمَ هَانْ دَدَه كُوزِ كَلِ دِي اوشِ اولمَرُونْ
 اوشِ اَجَلِ اِيَرِ دِي بَكَا وَاحْسَرَتَا سِزْدَن اِيَرِ وِلِسَرَمَ وَافَرْقَتَا
 اِي عَجَبْ تُوْرَ لَاجَنَ بَاشْ كُوزِي كَم بُويسَرِيَا كَم اَوْخَشَايسَرِي
 سَاجَلُوزِي كَم طَرَايسَرِي سِزْدَن كُوزِ كُوزِ كَم سَمَلَايسَرِي سِزْدَن
 عَمْرِيكَ صَوْتُ كُوْنِدَر بَكُونِ بَنَمَ سِنَ قَرِيَانِ اَوَلَسُونِ اوشِ جَانَمِ بَنَمَ
 يُوْايِيَمَ بَكُونِ سِزْدَن بَشَلَا كُوزِ هَم طَرَايَايِمَ كُوزِ لَرِ سَحَلَا كُوزِ
 اَه اِيْدَبْ دُوْرِ دِي يَرِيْدَن اَعْلَبُوْ فرَقَتَا اُوْدِيْلَه بُوْدَ كُنْ طَعْلَبُوْ
 بَاشْ لِي دِي يُوْدِي طَرَا دِي سَاجَلُونِ دَكُوي اَنَدَن قَلُوْ كُوزِ لَرِ يَاشْ لَرِنَ
 طَشْرَدَن اَوَلَمَرِ كُوبْ كَلِي عِلِي اَوَلِ بَكَاري كُوزِ دِي اَعْلَرِ اَوَلِ وِلِي
 دِي دِي يَا فَاطِمَه نُوْلِي سَكَا بِيخُونِ اَعْلَرِ سِنِ خَبَرِ وِيْرِكَلِ بَكَا
 بِيخُونِ سُوْنِلِمَرِ سِنِ يَا حَالَا اِيْدِي وِيْرِكَلِ بَكَانْدَر اَشْبُوْ حَالِ
 دِي عِلِي بِيَه فَاطِمَه دِخَلَه بِي بَاقِي دُوْشُونِ حَقْ بُوْدِيَا دِه سِنِي
 بَا بَا كَم اَوَلَمَرِ وَعَدَه اَتَمَشِي دِي بَكَا اَوَلِ دِي اَوَلِ وَعَدَه بَكُونِ يَنَدَمَ سَكَا

سَنَاسَن

وَعَدَ يَنْدِي بِيَكُورُ بُوْدَمُ هَانْ دَه كُوزْ كَلْدِيْدِي اوش اولمروان
 اوش اجل ايردي بكا واحسرتا سزدن اير ولسرم وافرقتا
 اِي عَجَبْ تُوْر لاجق باشكوزي كه يويسريكم اوخشايسري
 ساجكوزي كم طرايسري سزد كوز كوز كوز كم سوليسري سزد
 عَمَلْكَ صُوتْ كُوْنْدُرْ بَكُوْنْ بَنَمُ سِن قُريَانْ اوشلونا اوش جام بَنَمُ
 يُوْايِم بَكُوْنْ سَزْ بَشَلَا كُوزْ هَم طرايائيم كوزل سجالا كُوزْ
 اِه ايدب دوردي ريدن اعلبو فرقت او ديله يوركن طغليو
 باشلدي يوردي طراي ساجلون دكوي اند قنلو كوز لر ياشلرت
 طشردن اولدم كُوتْ كلدي علي اول نكاري كوردي اغلر اول وبي
 ديديم يافاطه نولدي سكا بچون اغلر سَن خيرويركل بكا
 بچون سويلم سَن يا حالار ايدوييركل بكاندراشبو حال
 دير علي يه فاطمه دكله يني باقي دوشون حق بو دنياده سني
 بابام اولدم وعده اتشدي بكا اولدي اول وعده بكون ندم سكا

سناسن

سَنَ اسَن قَال بَن بَوْنَلَم كِدَم سَا حَسَنَه حُسَيْنِي اَصْمَر لَم
بَوَايِكِي كَوْرِيَه قَوْرِيَه لَرَمَاي جَان حَوْشَجَه دَوْتِغَل دَلْگوم بُوْدَر هَان
اَشْوَسُوْز لَرِي اَشْتِي جُون عَلِي اَه اَبْدَب اَعْلَام دِي اَنَه اَوْد وِي
بَكْدِي اَوْد كُون كِيحَه اَوْدِي اَوْد نَكَار دِي دِيكَم اِي خَالِق بَر وَر دَكَار
سَكَا مِغْنَم اِلَهِي حَالِي وِي مَكَه اَسَان قَلِيو بَر جَانِي
بُوْلَه دِي دِي وَهَان اَه اَيْلَدِي رُوْحِي تَسْلِيْم الله اَيْلَدِي
اَحْسَامِيْلَه بَتَسُو اَر اَسَنَد وَفَات اَيْلَدِي اَوَه سَرِي كَانَات
قَوْدِي اَوْد مَرْصِيك غَبَر لَه كَلَب دَر دِي اَوْنَسْتَه اَنَك اِفْتَاب
ظَاهِر اَوْدِي اَوْد اِيچِنْد نُوْر طَوْلَدِي اَنَك اِيچِي اَر وَاچِيْلَه حُوْر
هَم حَدِيچَه رُوْح حَوَار وِجِيْلَه رُوْح مَرِيْم اَبَا رُوْحِي بِيْلَه
سَادَه هَاچُو رُوْح حَاضِر اَوْد لَر اَوْد نَكَار دِي اَوْنَسْتَه اَعْلَشْد لَر
حَاضِر اَوْدِي اَبِيَا اَر وِج هَم زِي مَبَاد دِي سَاعَت قَتْلُو قَدَم
اَوْنَسْتَه وَاَر دِي عَلِي اَيْلَدِي يَاس قَتْلُو يَاس دَكْدِي كُوْز دِن طَلَر طَلَر

ديدې اي جانم اوغلار گالگوز انكوز كمنش جهاندن بيلگوز
 گلدي ياننه حيله حسن كوز ديلر كمنش جهاندن اولحسن
 اول اكسي صر مشوب اغلشد لر حسريله برون بيلشد لر
 ديد لر بواشد مر غايت بحيب بر عجبدر قلمار ساوز عزيز
 قلموز د شدي فرقت قو قسي گلدي بين هم بيملك قو قسي
 ددموز كيدي بزملاق حزين سنده كندش بين كم اولسون امين
 نولدي زكس كوز لر د يومدز آنا فرقت او دينه زي يقدر دينا
 حسريله يارلنش انا موز فز قيله يار كمنش انا موز
 بخري باشلو كوزي باشلو انوز شمس بوز لوماه قشلو انوز
 كوز بينه غرقه وادمش انوز باشي جاني شاه و برمش انوز
 نولدي بوبله قاي يامنش سز بكون اور دك يانه يور كوموز دكون
 كوز ياشيله بوزن اضلاد لر انالرينك ياسن ياسلاد لر
 ارو خاتون اول كچه جمع اولدو حسرت او دينه ينوب شمع اولدو

حلو

حَلَوْتُ اِتْدِيلَر اِي اَوْلَدِم هَاَن . يَوْمَنَه مَشْنُو اَوْلَدِيلَر رَوَان
مِيَك عَيْتَر لَه بَحْوَر اِتْدِيلَر . اَغْلَشُوْب اَوْسْتَنَه صَفْلَر دُوْتَدَر
يُوْدَر اِي صَرْدِيلَر كَفَن . قَاتِيَنَه كَلْدِي حُسَيْنِلَه حَسَن
اِيكِي صَرْمَاشُوْبَن اَوْكُرْمَشْدَلَر . اَوْسْتَنَه اَنَالَرِيْنِيَك دَشْدَلَر
اُوْپْدَلَر يُوْرَن اَفْخَاَن اِتْدَلَر . اَغْلَدَلَر يَاشَلَرَن قَاَن اِتْدَلَر
اَوْلَكُوْزَلَر شَاه اِچْدِي كُوْزَلَرَن . هَر يَرِيْن اَوْحْشَادِي اُوْپْدِي يُوْرَن
كُوْكْسَنَه بَصْدِي قُوْچْدِي اَنَلَرِي . يِقْدِي حَسَرَت اُوْپْلَه جَاَنَلَرِي
بِر قِيَاْمَت اِتْدِي اَوْلَكِيْجَه اِي يَار . اَنَد اَوْلَدِي بِل قِيَاْمَت اَشْكَار
دُوْرْدِي عَرْشِلَه كُوْرْسِي هَم فَلَك . اَنَلِيْچَن اَغْلَدِي جَمْلَه مَلَك
كَلْدِي حَقْدَن بَرِيْنْدَا كَر يَاعَلِي . قَالْدَر اَوْسْتِيْنْدَن اَوْلَاي يَاوَلِي
بَاَرَه يَارَه اَوْلَسُوْن چَرَح فَلَك . يَاعَسُوْن حَسَرَت اُوْدِيْنَه هَم مَلَك
اَنَلَرِي قَالْدَرْدِي اَوْسْتِيْنْدَن رَوَان . اَوْلَدَلَر مَشْنُو اِنَا زِيْنَه هَاَن
دِيْدِي اَوْلَدِمَن اَبُوْ بَكُوْ عَالِي . سِرْقَلِي وَيْرَت غَاَزَن اِي وِلِي

قَلْدِرْ اَنَكْ غَاذَن اَوْدِ كِجَه قَدَرْتَن كُور حَقِّكْ دَكْلَه يَنْجَه
 اَتَدِيلَر اَوْلَم رَسُولَك يَانَنَه كَم بُولَشْدُور اِي جَانَنَه
 دِيلْدِيلَر عَادَت اَوَزْدَه هَم اِي قَبِرَنَه قَوِيلَر اَوْلَكُور كُور تَن
 كُور دِيلَر خَزِي جِهَان اَوْلَر صَفَا مَرْتَضَاو مَحَبَّتاو مَضْطَفَا
 اَوْلَم بَارَكْ اَللَّهِ اَوْلَم هَمَان قَبِرِي اِيچْنَدَن چَقَر دِي نَاهَان
 قَوْچِدِي وَ دِي دِي كُور مَرُورِي سَكَا كِي قَتِي مَشْتَاق اِي دَم اِي دَرُورِي سَكَا
 اَللَّهِ اَللَّهِ عَلَيْنَكْ مَضْطَفَا قَلْدِي خَيْرَتَه عَلِي مَرْتَضَا
 چُون رَسُود اَللَّهِ اَوْلَم اِي يَانَنَه قَلْدِيلَر مَدَح شَنَار جَانَنَه
 كُور دِيلَر اَوْل حَالِي اَنَدَه جَاذُون دِيلْدِيلَر اِنَّا اِلَيْهِ رَا حَتُون
 فَاِنْ جِسْم قُدِي اَوْل خَيْر النَّسَا اِي دِي مَنَزَل مِلَكْت دَار اَلْبَقَا
 دِي سَعَادَت اَهْل دَر شُود كَسَنَه قَلْب طُولا حَبَّتْ اَل مَضْطَفَا
 چُونْلَه كِتْدِي اِهْل بَيْت مَرْتَضَا كُور دِي اَنَلَر كُور بِلَادَه چُوق بِلَا
 سَن مَن كَاه بِلَا اِي اِيلَه جَاي تَا اَوْلَا سَن اَنَلَر وِكِلَه بِلَا اِي

بيري

بِيَرِي اِيَرَاخ اِنْعَه او لَرْدَن اِي كَرِيَم
 اَن لَر وُكَلَه بِيَلَه اِيَلَه دَا اِيَم
 اَشُو دَر حَالِي جِهَانَك بِيَكُوَر
 مَضْطَفَادَن عِيَرَت اَلَك بِيَزْدِي
 هَرَبَه دَكُو چُوَق يَشْرَسَه بَرَكِي
 اَمْدِي اَمَادَن كَلَك اِيَلَك يَرَاق
 تَكْرِي قَوْلُو غِنَه مَشْغُول او كُوَر
 هَرَكُم او لا عَاقِلُو دَو تَلُو اَد
 بِيَلِيكُن كُم اَلُو دَر عَاقِبَت
 كُوَر كَه حَقَه دُشْمُو زُو اَرْمِيَدَر
 بِيَرَا مَر فِتْلَ تَقِيَر اِيْتَمَدَت
 حَقَا لَاق قِلْمَادَق اَعْمَا مَوَز
 بِيَسَه اِي حَق اِيَلَه تَوَفِيْقَك رَفِيَق
 تَا كَه وَارْدَر بِيَلَه وَز طَلْعِي مَلِيَق

نَفْسُورِ الدِّنِّ اَوَلُشُورِ اَسِيورِ ۰ بُو اَسِيورِ لِكَنْدَن بَرِي قُور تَارِ وِ بَرِ
 نَفْسَه اَوِ يُوُب اِشَلْدُورِ بِي عَدَكْنَه ۰ بِلْمَزُورِ كَمَنْه قِيلاوَرِ يَا اِلَه
 يُوَز قَرارِ بَرِن قَبَزْدُق دُنْيَا دَه ۰ بُو حَاكَلْتَرِ عَجَبِ بِنَجَه كِيه
 كَر عَنَابَت اَرَمِيَه سَنَدَن بِيَه ۰ بِيو وُكُورِ اَهْلِي قَمُورِ دَن بِنَه
 اَو مَرُورِ سَنَدَن عَنَابَت كُورِ اَوَلَا ۰ رَحْمَت اِي رِي شَه سَعَادَت كُورِ اَوَلَا
 بَر بَلَك بِي حَاكَلْتَرِ مَسْكِين عَنَابَت ۰ قُلُوعُورِ كَد قَاصِرُ وِ هَم قَاصِرُورِ
 سَاكَلَه كَلْبِق بَرِ عَمَلِ هِيچ بَرِ دَه يُوُق ۰ اَلَا عَصِيانِلَه نَفْسَا نِ وَا رِچُوق ۰
 جَلْمُورِ عَصِيانُورِ بِلْمَشُورِ ۰ حَضَر تُوَكَه رَحْمَت اَو مَآ كَلْمَشُورِ
 قَابُورِ كَه اَكْسَك بِلَكَه اِي رُدُك اَوُش ۰ يُوَر مُورِ قَارَه اَلو مُورِ دِي بُو شِ
 كَر نَسَك قَابَلْدَن اَو لُور اِي سَه رَه ۰ بِيَه اِي رُق كَمَدَن اَو لِي سَر مَدَد ۰
 كَر چَه كَر عَصِيانُورِ كِي چُو قَدَر ۰ وَا رِچُوق اِي رُق يُوَر مُورِ يُوُق دَه ۰
 بِيَه كَر رَحْمَت قَل كُورِ اَو دَه يُوُق ۰ كَتِي سَا رُز قَبُورِ كَدَن بَر اِيوُق ۰
 اِشَلو كَدَن يُوَر مُورِ قَلْدَه مَرُورِ ۰ بِيَك پَارَه قِيلُورِ يَسَك دُورُورِ ۰

هرنه

هَيْهَ اُولُو سَاوَر قِيُوكَن اُولُو دَر كَر دَر يَلُو دَر وَ كَرِيْمَه اُولُو دَر
دَايْمَا قَوْلَتَر اِسْتِي عَضِيَان اُولُو دَر بِاَدِشَاهْدَن عَقْوَه اَحْسَان اُولُو دَر
بِيَن قِلْدَت چُونَلَه هَر اِنْعَامُ عَام رَحْمَتَكَلَه اُولُو دَر اُولُو اِنْعَامُ تَام
وِيَرْدَتَك اِنْعَامُ لَرِي تَام اِيْلَكَل رَحْمَتَك اِنْعَامُ لَرِي عَام اِيْلَكَل
هَم سَلِيْمَانِي فَقِيْرَه رَحْمَت اِيْت بُولْدَاشَن اِيْمَان يِيَرِي جَنَّت اِيْت
اَكَا دِيْدَا دِي كُوْرْمَك قُلْ نَصِيْب جَمْلَه مُؤْمِنُ لَرِي يَه يَا حُجُب
اُولُو اَحْمَد حُرْمِيُون كَم اَدَت اَنَك اَدِيْلَه قُوْشَا قُوْدَت
خَلَقَ عَالَمْدَن اِيْن اِنْدَك كَرِيْن قِلْدَت اِيْن رَحْمَه لِّلْعَالَمِيْن
بِيْنَه اَنَك عِيْرَتِيْنَه عِيْرَت اِيْت فَضْلِكِيْلَه جَمْلُوْن رَحْمَت اِيْت
رَحْمَتَكَدَن كَرِيْنَه اَحْسَان اُولَه بِاَدِشَاهْلِكَلَه نَه نَقْصَان اُولَه
حَقَه حَمْدِيْلَه شَايِي فِي حِسَاب كِه اُولُو دِي حَق عَوْنِيْلَه كَامِل بُوْكُنَاب
تَكْوِيْدَن بُوْرِيَك دَرُوْنِيْلَه سَلَام مَصْطَفَا نَك دُوْجَنَه هَر صَبْح شَام
اَوَّلُسُون اَلِيْنَه دِيْنِي اَصْحَابِنَه تَابِعِيْن اَنْصَارُهُمْ اَحْبَابِنَه

اَمْتَدَن رَا ضِي اَوَّلُ سُونِ اَوَّلِ مَعِينِ رَحْمَةُ اللهِ عَلَيْهِمُ اَجْمَعِينَ
هَرَكِيم دِيلَر مَحْتِ جَوُّ قَاذَنَه بِخَاجَه اَوْ قِيَه يُونِ يَا زَانَه

اَوْ قِيَايِ دِكَلَا يَايِ يَا زَايِ دَحْمَكَلَه يَارِ لِفَاغِلِ يَا غِي
يَا زِي هَرَكِيم دُعَايِلَه اَكَا حَوْنَقَايِ دَحْمَتِ اَيْلِيَه اَكَا

تكري رحمت ايلسون اولجاينچون

فاخته احسان اين يازاينچون

فاخته

۱۰۱۲

۲۲۲

السلام صل وسلم على سيدنا محمد النبي الامين صاحب

المقام الاكالي واللسان الفصيح
اوچاير كره اوتيا

اوچاير كره اوتيا

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Furkan GÜNDOĞDU
Doğum Yeri	■■■■■■■■■■
Doğum Tarihi	■■■■■■■■■■

Eğitim Bilgileri

Lisans Eğitim Bilgileri	Çankırı Karatekin Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü
Yüksek Lisans Bilgileri	Çankırı Karatekin Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim dalı

Yabancı Dil	İngilizce
-------------	-----------

İLETİŞİM

Adres	[REDACTED] [REDACTED] [REDACTED]
Mail	[REDACTED]

